

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
ทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

นางสาวบุศริน เถาว์ลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Roles of Subdistrict Headmen and Village Headmen for Solving Political
Conflicts in Pattani Province**

Miss Busarin Taowan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง
ในจังหวัดปัตตานี

ชื่อและนามสกุล นางสาวบุศริน เถาว์ลัย

แขนงวิชา การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
2. รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ติดตาม แนะนำ และตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้แล้วเสร็จสมบูรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ รองศาสตราจารย์ ยุทธพร อิศรชัย ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ นายสุรพร พร้อมมูล นายอำเภอไม้แก่น นายสนั่น พงษ์อักษร นายอำเภอหนองจิก นายประยูร พุทธิชาติ นายมนตรี บุญวงศ์ ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ตลอดจนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอานาธาร มะนังดาลำ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีทุกท่าน ที่เสียสละเวลาอันมีค่า ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณและคุณประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ แต่คุณพ่อคุณแม่ ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่านที่เคยอดรมสั่งสอนศิษย์ ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้เป็นแรงผลักดันให้การวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

บุศริน เก้าวัดย์

ตุลาคม 2555

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี
ผู้วิจัย นางสาวบุศริน เถาว์ลัย รหัสนักศึกษา 2518001520 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 (การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
 (2) รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี (2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี และ (3) แนวโน้มบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชน ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 16 คน เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและยอมรับของคนในหมู่บ้าน ได้แสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยการปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด รวมถึงอบายมุขต่างๆ มิให้มีในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยกในพื้นที่ ในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) การใช้กฎหมายหมู่บ้าน “สุมปากัด” เครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” ในการอยู่ร่วมกัน การทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่ การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาร่วมกันเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ โดยมีบทบาทสรุปได้ 6 ประการ ได้แก่ บทบาทตามกฎหมาย ผู้นำทางการบริหาร ผู้นำทางราชการ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางการเมือง และบทบาทในทางสื่อประสาน (2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ปัจจัยด้านลบ พบว่าสถานการณ์ความสงบในพื้นที่ที่ยืดเยื้อและเรื้อรัง ปัญหาที่ทับซ้อนฝังรากลึก และส่วนราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีงบประมาณมากกว่าคุณภาพและผลลัพธ์ มุ่งชนะใจประชาชนด้วยวิธีการสงเคราะห์ด้วยโครงการประชานิยม ที่มุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ทำให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียระบบ ความรู้สึกที่ประชาชนอยากมีส่วนร่วมได้ค่อยๆ หดหายไป ด้วยเหตุนี้ความขัดแย้งในพื้นที่ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการคลี่คลายมากขึ้น ปัจจัยด้านบวก อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ผู้บังคับหมวดชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) และด้านการอำนวยความสะดวก รวมถึงกฎหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ประจำอยู่ในทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน เป็นปัจจัยที่ส่งผลการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (3) แนวโน้มบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีบทบาทใน “งานปกครอง” รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน รวมถึงเป็นแหล่งข่าวให้ราชการ ส่วนบทบาทด้านการพัฒนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องค้นหาปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล มีความคิดริเริ่มเป็นของตนเองและประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการในการแก้ปัญหา และพัฒนาพื้นที่ของตนเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นและเกิดสวัสดิการชุมชนที่นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้

คำสำคัญ บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ความขัดแย้งทางการเมือง จังหวัดปัตตานี

Thesis title: Roles of Subdistrict Headmen and Village Headmen for Solving Political Conflicts in Pattani Province

Researcher: Miss Busarin Taowan; **ID:** 2518001520; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Thirapat Serirangsan, Professor; (2) Yuttaporn Issarachai, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

This research aimed to study (1) the roles of subdistrict and village headmen for solving political conflicts in Pattani province, (2) factors affected the roles of subdistrict and village headmen for solving political conflicts in Pattani province and (3) future tendency of the roles of subdistrict and village headmen for solving political conflicts in Pattani province.

The research was a qualitative research using population and sample groups such as subdistrict headmen, village headmen and persons who involving the roles of subdistrict and village headmen i.e. assistant district chief officers, local politicians, religion leaders, community leaders and people in Pattani province. The sample groups were specifically selected and finally obtained 16 persons. Research tool was a questionnaire and data obtained were descriptively analyzed.

Results were found that (1) subdistrict headmen and village headmen as village leaders were reliable and acceptable for villagers played the roles for solving political conflicts by administration, taking care security inside the villages and preventing criminal and narcotic problems including getting rid of all vices out of the villages which avoided violence of problems leading to disharmony in local areas. According to be village committee, they used village laws “Hugompakut” and community faith networks or “Kumpongtukwa” to live together, they also have made understanding and made people have good attitudes to government including promoted local cultures and traditions. In addition, they had cooperated developing activities for harmony connections. The roles could be summarized into 6 items i.e. the roles according to law, administration leader, government leader, community leader, political leader and coordinator. (2) The factors affected the roles of subdistrict and village headmen for solving political conflicts in Pattani province contained both negative and positive factors. The negative factors were local unrest situations which prolonged and chronic, overlapped and deep rooted problems, focusing on quantity more than quality and outcome of the government sections and concentration to keep the mind of people by subsidiary with populist programs which focusing only on end of problems that caused the democratic government disordered. Coordinated feeling of people was gradually exhausted. According to these causes, the local conflicts should have more time to dissolve. On the other hand, the positive factors were deputies of the subdistrict and village headmen regulated the roles as per local administration laws, the village headmen as administration officers, head of village security guards and fair provision aspect including laws which defined the subdistrict and village headmen acting as local officers of all ministries and departments located in all subdistricts and villages, these factors consequently effected on the conflicts. (3) The tendency of political roles of the subdistrict and village headmen should have the roles on “administration tasks” and taking villages’ security including being informed sources of the government. As for a development role, the subdistrict and village headmen should find problems, analyze data, have initiate thinking and coordinate with local administration organizations or government to solve and develop their local areas leading to be strong and self-reliant communities. They should establish discipline and provide community welfare which leading to solve the local conflicts in finally.

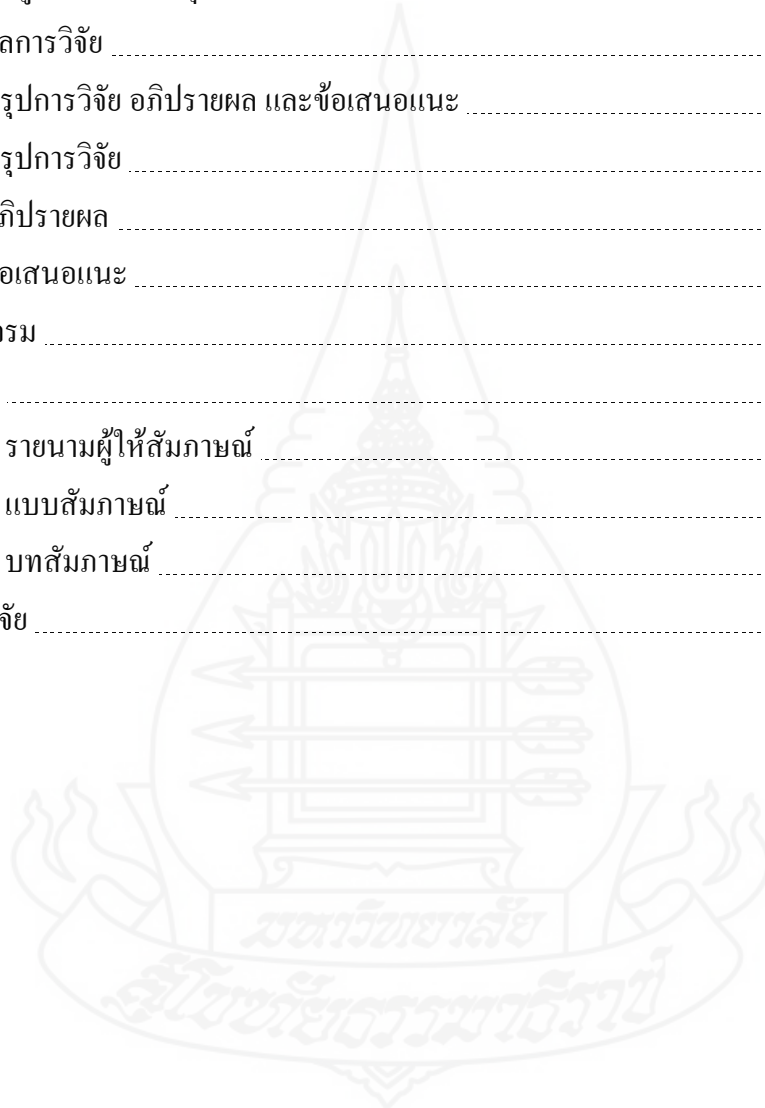
Keywords : Role, Subdistrict headmen, Village headmen, Political conflict, Pattani province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.....	9
แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำ.....	23
แนวความคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง.....	27
ความเป็นมาของจังหวัดปัตตานีและความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี.....	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	72
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	77
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	77
ผลการวิจัย	78
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
สรุปการวิจัย	99
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะ	122
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวก	130
ก ราชานามผู้ให้สัมภาษณ์	131
ข แบบสัมภาษณ์	134
ค บทสัมภาษณ์	138
ประวัติผู้วิจัย	155

ณ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 มุมมองเปรียบเทียบเกี่ยวกับความขัดแย้ง	31
ตารางที่ 3.1 รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	73

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 แสดงแผนที่จังหวัดปัตตานี	57

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีสาเหตุทั้งจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเคยปกครองในระบอบการปกครองแบบสุลต่านแห่งปัตตานี (ชื่อพื้นเมือง "ปตานิง" หรือ "ปาตานี") จากอดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครอง ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ตำบล โดยการยึดถือกลุ่มคนหรือหัวหน้าในการปกครองตามพื้นที่เขตการปกครอง โดยยอมรับว่าผู้ปกครอง มีความสำคัญมาก เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นให้ความนับถือและมีความศรัทธาในตัวของผู้ปกครองพื้นที่นั้น รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองได้มีการกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ทางการปกครองในท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มุ่งเน้นให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นนักปกครองที่ใช้อำนาจในการปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่เป็นหลัก

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีการปลุกระดมทางการเมืองแห่งความคิดที่รุนแรงบนพื้นฐานของความกลัวและเกลียดชัง พวกเขาจะใช้วิธีขับไล่ประชากรให้หนีจากพื้นที่ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น การฆ่าอย่างสด ยิงรายวัน และใช้เทคนิคจิตวิทยาการเมือง และทางเศรษฐกิจด้วยการข่มขู่คุกคามด้วยการทำลายทรัพย์สิน ตัดต้นไม้ทิ้ง ห้ามไม่ให้คนท้องถิ่นซื้อที่ดิน ทรัพย์สินของชาวไทยพุทธที่อพยพหนีตาย ดังนั้นเหยื่อของความรุนแรงส่วนมากจึงเป็นประชาชนหรือพลเรือนทั่วไป จากสถิติการเสียชีวิตในเหตุการณ์ความไม่สงบภาคใต้นั้นเหยื่อส่วนใหญ่คือประชาชนพลเรือนทั่วไปมากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนั้นวิธีการในการสร้างความหวาดกลัวและความขัดแย้งในวงกว้างของสงครามแบบใหม่จะใช้วิธีการโจมตีที่สร้างภาพปฏิบัติการที่โหดเหี้ยมและโหดเหี้ยมอำมหิต เช่น บางครั้งจะใช้การฆ่าด้วยวิธีการตัดคอ เฆวร่างกายไว้วิญญาณของเหยื่อผู้ถูกระทำ ฆ่าทหารหรือพลเรือนเป็นกลุ่มในการชุมนุมโจมตีและไล่ยิงผู้บริสุทธิ์ เป็นต้น

ความรุนแรงต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ต้น พ.ศ.2547 เป็นต้นมา โดยไม่มีใครหยั่งรู้ได้ว่า เรื่องเลวร้ายรุนแรงนี้จะยุติลงเมื่อใด ท่ามกลางสิ่งที่เกิดขึ้น ตลอดระยะเวลาที่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นรายวัน ทำให้ผู้คนไม่น้อยรู้สึกว้าวนพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ดินแดนแห่งฝันร้ายที่ซึ่งไม่มีใครอยากมาเยี่ยมเยือน เสมือนว่าดินแดนแห่งนี้ ถูกแบ่งแยกออกไปจากสังคมไทย

ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ไทยพุทธ และไทยเชื้อสายจีน ที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างสันติมานานนับศตวรรษ ก็เริ่มมีความรู้สึกหวาดระแวงซึ่งกันและกัน นำไปสู่สถานการณ์ขั้วตึงเครียดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งต้องยอมรับว่าเป็นปัญหาที่มีสาเหตุที่ซับซ้อนหลากหลายเกี่ยวพันเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ทั้งชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและศาสนา รวมถึงความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยาวนานของดินแดนแห่งนี้ ทั้งนี้ เป็นที่ประจักษ์แจ้งโดยทั่วไปแล้วว่า ในสังคมที่มีชนต่างเชื้อชาติเพียงสองกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน (Ethnic Duopoly) โอกาสที่ความขัดแย้งจะมีลักษณะรุนแรงย่อมมีมากกว่าในสังคมที่มีหลายชนชาติอาศัยในพื้นที่เดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะคู่อริในความขัดแย้งไม่สามารถดึงเอากลุ่มอื่นเข้ามาเป็นพันธมิตรในความขัดแย้งที่มีต่อกลุ่ม (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2550 : 224)

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นพบว่า ปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการไม่ยอมรับในความแตกต่างกันของคนในสังคม สะท้อนให้เห็นจากปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน การต่อต้านอำนาจรัฐ ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา เป็นต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าคนจำนวนมากยังไม่เข้าใจและไม่ยอมรับในความเป็นพหุลักษณะของสังคม นอกจากนี้คนในสังคมยังมีความเข้าใจที่ผิดพลาดเกี่ยวกับความเป็นเสรีนิยม คนจำนวนมากยึดถือสิทธิและเสรีภาพของตนเอง แต่ไม่คำนึงถึงการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ดังนั้น สังคมจึงเกิดความขัดแย้งและไม่สามารถใช้ประโยชน์จากความหลากหลายที่มีอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ไชยอนันต์ จันทกณานุรักษ์, ม.ป.ป. : 2-3)

หลายหน่วยงานต่างร่วมกันดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ก็ไม่มีทีท่าว่าจะยุติความขัดแย้งได้ กลับยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น แนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆที่ผ่านมาจากหลายหน่วยงาน ไม่ได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ อาจเนื่องจากผู้แก้ปัญหาไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่เกิดปัญหา การรับรู้ความจริงด้านความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา ความสัมพันธ์ทางสังคม และวิถีชีวิตที่มีความต่างกัน จึงไม่สามารถสะท้อนให้เห็นได้เท่ากับผู้ที่สัมผัสอยู่ในพื้นที่โดยตรง ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน จำเป็นที่จะต้องศึกษาความเป็นพหุนิยมของสังคมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการครุ่นคิดถึงปรัชญา หลักการและวิธีการเพื่อที่จะแก้ไขความขัดแย้งในลักษณะพหุนิยมนี้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2546 : 1-2)

สำหรับเรื่องการมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ถูกต้องชอบด้วยเหตุผลและตรงต่อสภาพความเป็นจริงนั้น หมายถึง การยอมรับข้อเท็จจริงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา เพื่อนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาศึกษาวิเคราะห์และสกัดเอาเนื้อหาออกมาเป็นปัจจัยกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทางการเมือง นอกจากนี้รัฐบาลจำเป็นต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะมีต่อการดำเนินการตามนโยบายและ

ยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในเรื่องนี้ เนื่องจากวิกฤติการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งมิติภายในและมิติภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไม่อาจแยกแยะออกจากกัน ทั้งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามที่ต่างๆ ที่เวลาผ่านไป 7 ปีแล้ว แต่ก็ยังไม่มีใครสามารถลงความเห็นชี้ชัดได้ว่าวิกฤติการณ์ในภาคใต้เป็นฝีมือของกลุ่มใดและมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง ตลอดจนมีข้อเรียกร้องทางการเมืองอะไร ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมามีแต่เสียงระเบิดกับความตายของประชาชน (ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม) เท่านั้นที่เป็นสิ่งแน่ชัด ที่เหลือยังคงเป็นความมืดมนที่ไม่มีคำตอบ เพราะฉะนั้นในขั้นนี้จึงอาจกล่าวได้อย่างค่อนข้างแน่ชัดว่าวิกฤติการณ์และความรุนแรงในภาคใต้เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของความล้มเหลวของการข่าว ระบบความมั่นคง หลักนิติรัฐ/นิติธรรม กล่าวโดยสรุปก็คือ เป็นปรากฏการณ์เบื้องต้นของรัฐที่ล้มเหลว (Failed State) นั่นเอง (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2552)

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการปกครองท้องถิ่นมากที่สุด อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ครอบคลุมวิถีชีวิตประชาชนในตำบล หมู่บ้านเกือบทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำท่วม ฝนตก ฝนแล้ง เกิดศัตรูพืช โรคขโมย ฯลฯ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทั้งดีและร้ายในหมู่บ้านของตน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านคือบุคคลแรกที่ราษฎรในหมู่บ้านต้องเรียกหาเสมอ ล้วนเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องคอยช่วยเหลือดูแลทั้งสิ้น ต้องอุทิศตนเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับคนในตำบลและหมู่บ้าน ทำหน้าที่ปกครองและบริหารการปกครอง “ท้องที่” อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันนี้ชี้ให้เห็นว่า ในห้วงเวลานี้ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ต่างก็เป็นผู้ที่ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมบริหารประเทศอันเนื่องมาจากทั้งคู่ต่างก็เปรียบเสมือนเป็นแขนขาหรือตัวประสานงานระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ทั้งทางด้านการแก้ปัญหา การเป็นตัวกลางในการติดต่อระหว่างส่วนราชการกับประชาชนนั่นคือ การสะท้อนข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ อย่างรอบด้านเพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามาร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี และปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ท่ามกลางความคิดเห็นแตกต่างในค่านิยม ความคิด ความเชื่อ การต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในด้านต่างๆ เพื่อดำรงอยู่ภายใต้ความหลากหลาย การยอมรับความแตกต่าง ความสามัคคีปรองดอง ความรักและความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกของสังคม และศึกษาทิศทางและแนวโน้มในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในลักษณะใด เพื่อความเหมาะสมกับสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตของคนในจังหวัดปัตตานี

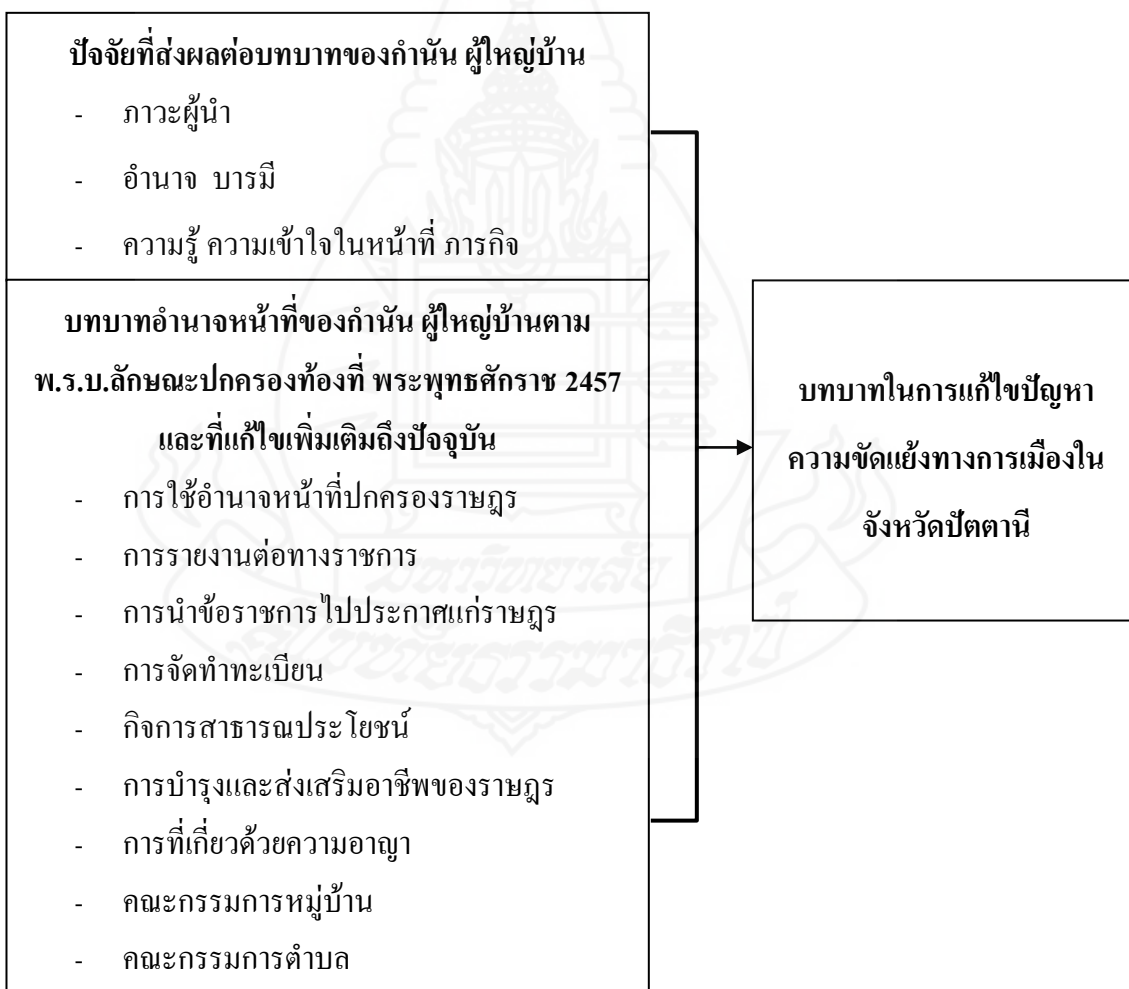
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

2.3 เพื่อศึกษาแนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขต ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ เป็นการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี และแนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ท่ามกลางความขัดแย้งจากแตกต่างในค่านิยม ความคิด ความเชื่อ การต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในด้านต่างๆ เพื่อสนองความต้องการและรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

4.2 ขอบเขตด้านประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยมีกลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมาย ภายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวน 12 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่งอำเภอยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะพ้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอมายอ

1) ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่

2) ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ

3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน

4) ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ตำแหน่งละ 2 คน โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 คน โดยให้กระจายครอบคลุมทั้ง 12 อำเภอ ดังนี้

1) ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ มีผลงานโดดเด่น และเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคม ชวบ้านให้การยอมรับนับถือ

2) ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาานกว่า 10 ปี เป็นบุคคลที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์

3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ มีผลงานโดดเด่น และเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคม ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ

4) ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ และเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ

4.3 ขอบเขตด้านเวลาและสถานที่ ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2553 – มิถุนายน 2555 ศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดปัตตานี ครอบคลุมพื้นที่ทั้งสิ้น 12 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสาขบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะพ้อ อำเภอทุ่งยางแดงและอำเภอมายอ

5. ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษา ครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ ที่ศึกษาถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ผู้ศึกษาจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ มีผลงานโดดเด่น เป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคม ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ โดยเลือกจากบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาานกว่า 10 ปี เป็นบุคคลที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 16 คน โดยให้กระจายครอบคลุมทั้ง 12 อำเภอ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ที่เกิดขึ้นตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ อันเป็นผลมาจากความหวังของบุคคลอื่นๆ ในสังคม รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคม

6.2 การเมือง หมายถึง เรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันเพื่อหรือการแสวงหาอำนาจซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งสังคมหรือส่วนใหญ่ของสังคม

6.3 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน คือ หัวหน้าของตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองของรัฐในระดับล่างที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ทำหน้าที่เป็นกลไกรวมทั้งอาณาบริเวณเขตพื้นที่ของการปฏิบัติงานของทางราชการในระดับล่างสุดของรัฐหรือของประเทศไทย ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

6.4 บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง พฤติกรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่เกิดขึ้นตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ อันเป็นผลมาจากความหวังของบุคคลอื่นๆ ในสังคม รวมทั้งความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จากการปฏิบัติตามหน้าที่ และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

6.5 ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง ความขัดแย้งจากความแตกต่างในค่านิยม ความคิด ความเชื่อ การต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในด้านต่างๆ เพื่อสนองความต้องการและรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

7.2 ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

7.3 ทำให้ทราบแนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

7.4 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี สามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาให้การดำเนินการตามนโยบายเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

7.5 นำผลที่ได้จากการศึกษา ไปใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ หรือแนวโน้มที่ควรเป็นไปในบทบาททางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อันเกี่ยวโยงไปถึงการออกพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่นที่เอื้อต่อการบริหารจัดการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปกครองให้เกิดประสิทธิผล

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. แนวความคิดกับผู้นำ
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
4. ความเป็นมาของจังหวัดปัตตานีและความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1.1 ความหมายของผู้ใหญ่บ้าน

กรมการปกครอง (2544 : 45) ให้ความหมายของคำว่า ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึงบุคคลที่ได้รับตำแหน่งจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านที่ตนปกครองให้ความเคารพ เชื่อถือศรัทธาในฐานะผู้นำชุมชน โดยทำการเลือกตำบลละหนึ่งคนและให้ดำรงตำแหน่งในหน้าที่ได้คราวละ 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ราษฎรเลือก

1.2 ลักษณะของผู้ใหญ่บ้าน

ลักษณะผู้นำที่ดีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องสามารถขับเคลื่อนให้ชุมชนไปสู่ความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพ สร้างความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มอย่างเหนียวแน่น มีความรู้ดี มีความเชื่อมั่นการตัดสินใจดี ต้องการความสำเร็จ มีความรับผิดชอบสูง มีไหวพริบ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ประารถนาให้ชุมชนมีความก้าวหน้า มั่นคง และเท่าทันความเจริญก้าวหน้าในสังคมอื่นๆ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะผู้นำไว้หลายท่าน ดังนี้

อานันท์ ปันยารชุน (2547 : 12) กล่าวว่า ผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีลักษณะที่ทำให้คนอื่นคล้อยตามด้วยความศรัทธา ต้องมีบารมี ต้องยึดมั่นในหลักการเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีวิสัยทัศน์ มีระบบและมีขบวนการทางความคิด

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2542 : 333) กล่าวว่า ลักษณะผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้านต้องมีความกล้าหาญ มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความยืดหยุ่นทางด้านความคิด ความรู้ และความซื่อสัตย์สุจริต

จากการศึกษาลักษณะของผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่มาจาก การเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน และได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ต้องเป็นผู้นำที่มีความสำคัญ ได้รับความเคารพยกย่องในสังคม มีความคิด วิสัยทัศน์เป็นของตนเองในการพัฒนา ชุมชนให้เจริญก้าวหน้าตามแนวคิดสร้างสรรค์ของตนเอง จึงทำให้ลักษณะผู้นำแต่ละประเภทมีความ แตกต่างกันไปตามลักษณะของตน

1.3 บทบาทของผู้ใหญ่บ้าน

บทบาทของผู้ใหญ่บ้านมีงานที่ต้องปฏิบัติอยู่ 3 ด้านตามพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 (กรมการปกครอง, 2553 : 45-51) ดังนี้

1. ปฏิบัติงานในฐานะเป็นตัวแทนของทางราชการ เช่น

1.1 มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ แจ้งข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้ราษฎรใน หมู่บ้าน ได้รับทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทางราชการกับประชาชน

1.2 มีหน้าที่อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ การแจ้งเกิด การแจ้งย้ายเข้าออกแก่ประชาชน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อราชการของประชาชนใน หมู่บ้าน

1.3 มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.4 มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานของรัฐในการดำเนินการในพื้นที่ให้ สำเร็จลุล่วง

1.5 มีหน้าที่ดูแลป้องกันมิให้ถนน สะพาน อ่างเก็บน้ำ ที่สาธารณะ ศาลา ประชาคม ซึ่งเป็นทรัพย์สินของรัฐเกิดความเสียหายและให้อยู่ในสภาพใช้งานได้

1.6 มีหน้าที่สอดส่องความเคลื่อนไหวอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ ประชาชน

1.7 อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย ให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

1.8 สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้ง ส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

2. ปฏิบัติงานในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน เช่น

2.1 ต้องรายงานข้อมูลข่าวสารให้ทางราชการทราบ

2.2 ต้องเสนอความต้องการของประชาชนต่อทางราชการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทราบ

2.3 มีการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ด้วยความรวดเร็ว

3. ปฏิบัติงานในฐานะเป็นผู้นำชุมชน เช่น

3.1 เป็นผู้นำทางการเมือง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง คือการเปลี่ยนราษฎรที่นอกจากเสียภาษี และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังต้องมีบทบาทและอำนาจทางการเมือง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ต่อบ้านเมือง การใช้สิทธิเข้าไปร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่วนรวมร่วมกับรัฐ

3.2 เป็นผู้นำทางสังคม รวมถึงการเข้าร่วมงานกิจกรรมต่างๆ ที่มีบทบาทสนับสนุนให้เกิดพลังของคนในชุมชน/สังคม ทูตทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่งดงาม ความสัมพันธ์ของทูตทางสังคมกับความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการฟื้นฟู เป็นแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน

บทบาทของผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง บทบาทของผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 740) ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน เมื่อตำแหน่งที่จัดตั้งขึ้นหรือว่างลงในหมู่บ้านนั้นๆ ต้องมีการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ภายใน 15 วัน และตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2535 ให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านตำบลละหนึ่งคนและให้ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี นับแต่วันที่ราษฎรเลือก ทั้งยังกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร และปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้ให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัด (กรมการปกครอง, 2553 : 45-51)

จากการศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทบาทของผู้นำหรือผู้นำชุมชนเป็นพฤติกรรมของผู้ที่แสดงออกมากอย่างผู้มีความรู้ ความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดในตนเอง มีประสบการณ์และพื้นฐานภูมิหลังที่ดี ทำให้คนที่อยู่ในสังคมหรือชุมชนนั้นยกย่องให้เป็นผู้นำ ให้ความเคารพ เชื่อถือ และยอมรับการกระทำ แม้ว่าผู้นำจะเป็นผู้ที่ไม่เป็นทางการ เช่น เป็นหัวหน้ากลุ่มแกนนำเพื่อการพัฒนางานใดงานหนึ่ง หรือเป็นผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ก็เป็นผู้นำชุมชนที่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะที่มีความเป็นผู้นำได้แสดงบทบาทให้คนในชุมชนยอมรับและให้ความร่วมมือร่วมใจในการช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า มีบทบาทที่มุ่งพัฒนา

แก้ไข เปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้กินดีอยู่ดี มีอาชีพ แก้ไขปัญหา สภาพแวดล้อมระหว่างบุคคลที่เป็นปัญหาในชุมชนให้ได้รับความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหา นั้น ส่งผลให้เกิดความราบรื่น ประองคอง และมีความสามัคคีกันในระหว่างชุมชนได้

1.4 อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 (กรมการ ปกครอง, 2553 : 45-51)

อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 ซึ่งสามารถ จำแนกออกมาได้เป็น 10 หมวด กล่าวคือ

1. การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎร

ในการปกครองระดับหมู่บ้านนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากราษฎรให้ ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขราษฎร นอกจากนั้นในฐานะที่ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่ รู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และรู้ความต้องการ ฐานะปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ปัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญ ให้กับท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎร ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน (มาตรา 10)
- ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน มีหน้าที่และอำนาจใน

การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ดังนี้ (มาตรา 27)

(1) รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้าน ตามสมควรและสามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อ ผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนันนายตำบลที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การ ที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้าน ซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้ (ข้อ 1)

(2) ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือ ระเบียบแบบแผนของราชการ (ข้อ 9)

(3) กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ตามที่ทางราชการได้แนะนำ (ข้อ 19)

2. การรายงานต่อทางราชการ

ในการดูแลรักษาความสงบและความเรียบร้อยของชุมชน ตลอดจนการป้องกัน และระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นคุณหรือโทษแก่ ชุมชน ประชาชน หรือต่อประเทศชาติให้ทางราชการทราบ เป็นหน้าที่สำคัญของผู้ใหญ่บ้าน ใน

ฐานะที่เป็นผู้ปกครองดูแลรับผิดชอบเขตปกครองนั้นๆ เพื่อที่จะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและป้องกันมิให้เกิดเหตุลุกลามใหญ่โตขึ้น หรือเป็นการปราบปรามเหตุร้ายนั้นได้โดยเด็ดขาด รวดเร็ว การรายงานต่อทางราชการจะประกอบด้วย

- ถ้าความทุกข์ภัยเกิดขึ้นแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อพนักงานปกครอง ตั้งแต่กำนัน นายอำเภอ เป็นต้น ขึ้นไปโดยลำดับ (มาตรา 27 ข้อ 2)

- ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน หรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดีแก่ประชาชนในที่นั้นก็ดี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษดังรู้เห็นว่ามีคนมีทรัพย์ของแปลกประหลาดอันน่าสงสัยว่าเป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือถ้าเห็นผู้คนล้มตายหรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่ามีผู้อื่นกระทำโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่น แล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ตีเหล่านี้ เป็นต้น ให้รับนำความแจ้งต่อกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 5)

- ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบเพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ (มาตรา 27 ข้อ 18)

3. การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร

การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร หรือการประชุมอบรมชี้แจง ข่าวสารแก่ราษฎรเป็นสิ่งสำคัญทางการปกครอง เนื่องจากการทำความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคถือว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวกลางระหว่างราชการและประชาชนในการที่จะนำข่าวสารข้อมูลทางราชการไปแจ้งให้กับราษฎรได้ทราบ และขณะเดียวกันก็นำความต้องการของราษฎรไปแจ้งแก่ทางราชการทราบ หน้าที่ตามข้อนี้ได้แก่

- ถ้ารัฐบาลจะประกาศหรือจะสั่งราชการใดให้ราษฎรทราบเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ (มาตรา 27 ข้อ 3)

- ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎรในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร (มาตรา 27 ข้อ 11)

4. การจัดทำทะเบียน

การจัดทำทะเบียนในท้องที่ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำคัญด้านการปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ภายในเขตปกครองอันเกี่ยวกับจำนวนประชากร จำนวนครอบครัว จำนวนสัตว์พาหนะ และลักษณะพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ ข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่การปกครองและงานในหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังจะสามารถประสานงานกับทางราชการเมื่อเกิดเหตุและชี้แนะ

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องที่ให้ทางราชการทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญในเชิงสถิติ ข้อมูล เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆ ของทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนดังต่อไปนี้

- เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและคอยแก้ไข บัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ (มาตรา 27 ข้อ 4)

- ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัยเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ ที่มาอาศัย ถ้าเป็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัว ผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 6)

- เมื่อผู้ใหญ่นำคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวครัวตำบลมาส่งกำนัน ตามความมาตรา 27 ข้อ 6 ให้กำนันปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้านเมื่อเห็นสมควรจะจับไล่ผู้นั้นออกไป เสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้ (มาตรา 53)

5. กิจการสาธารณประโยชน์

ในการปกครองระดับหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกรายการในหมู่บ้าน นั้นมีอำนาจปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ ในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้คุ้นเคยกับสภาพท้องที่ที่จะต้องรู้ความต้องการและปัญหาของ ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ปิดเป่าความ เตือร้อนแก่ราษฎร และปฏิบัติการตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัดตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ติงก็ตีปล้นทรัพย์ก็ดีหรือไฟไหม้ หรือ เหตุร้ายสำคัญอย่างใดๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยเหลือ เป็น หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืนหรือ ดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควร โดยกำลัง (มาตรา 27 ข้อ 7)

- ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใดแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี เป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและว่ากล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่ง กำนันจัดการตามความในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 27 ข้อ 8)

6. การฝึกหัดอบรมให้ราษฎรรู้จักกระทำการในเวลาอบ ตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้ฝึกอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่ และการกระทำในเวลาอบ (มาตรา 27 ข้อ 10)

7. การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร

การส่งเสริมอาชีพถือว่าเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานที่ยากลำบากเพราะการกระทำนั้นจะส่งผลไปถึงคนจำนวนมากด้วยกัน โดยปกติราษฎรทุกครัวเรือนต่างก็มีอาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดอยู่แล้ว การที่จะส่งเสริมให้ทำมากขึ้นหรือให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นมีใช้ของง่ายเนื่องจากทุนในการประกอบอาชีพและแรงงาน รวมทั้งการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดการประกอบอาชีพกันมาแต่โบราณ ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพจึงหมายถึงการจัดให้ราษฎรประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งเป็นลำเป็นสัน สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้น ขยายการผลิตให้มากแขนงขึ้นไปโดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ อำนาจหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย

- บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม (มาตรา 27 ข้อ 12)

- ตรวจสอบและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร (มาตรา 27 ข้อ 13)

8. การป้องกันโรคติดต่อ

การรักษาสุขภาพอนามัยของราษฎรนับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของการรักษาความสงบเรียบร้อย เพราะสุขภาพของราษฎรย่อมเป็นรากฐานและบ่อเกิดแห่งความสุขสมบูรณ์ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้านผลิตและการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามทางสังคม ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการป้องกันโรคติดต่อไปนี้

- จัดป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเพื่อมิให้ลุกลามต่อไป (มาตรา 27 ข้อ 15)

9. การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน ดังนี้

- จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องถูกสุขลักษณะ (มาตรา 27 ข้อ 16)

- ถ้าราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้โสโครกโสภณ อาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้อยู่ในท้องถิ่นนั้น หรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียง หรือผู้ที่ไปมาหรือให้เกิดอัคคีภัย หรือแก้ไขเสียให้ดีก็บังคับได้

10. การที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา

การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในทางคดี เป็นกรปฏิบัติกรต่อเนื่องเพื่อการปราบปรามผู้กระทำผิดทางอาญา อันเป็นผลกระทบทกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพราะถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติโทษหนักเพียงใด หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีสมรรถภาพดีอย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจป้องกันการกระทำผิดมิให้เกิดขึ้นได้ทุกกรณี เนื่องจากการ

กระทำผิดนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม หรือเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสังคมอยู่เสมอ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนี้พอเพียงที่จะสามารถทำหน้าที่ทั้งป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ที่ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา ดังนี้ (มาตรา 28) (กรมการปกครอง, 2553 : 51-59)

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อทราบพบของกลางที่ผู้กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยกระทำผิดกฎหมายหรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังจะกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดีให้จับตัวผู้นั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 5 ถ้ามีกฎหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนันหรือกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

11. คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ให้มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาหารือ และช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักเหตุผลที่ว่า การพัฒนาหมู่บ้านเป็นการพัฒนาที่ต้องช่วยเหลือร่วมมือกันและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันไปทำงาน เป็นการบริหารงานของราษฎรในหมู่บ้านกันเอง อันเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยให้ราษฎรในหมู่บ้านได้ลงมือปฏิบัติจริง

12. คณะกรรมการตำบล

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันท้องที่ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง และครูประชาบาลในตำบลคนหนึ่ง กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน และ

ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือสำคัญ
กรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

บทบาทตามกฎหมายสำคัญอื่นๆ นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังมีอำนาจ
หน้าที่ตามที่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นๆอีกหลายฉบับได้แก่

1. ทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรและระเบียบ
สำนักงานกลางทะเบียนราษฎรกรมการปกครองผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด
คนตาย ย้ายที่อยู่หรือปลูกสร้างบ้าน เมื่อรับเรื่องจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อปลัดอำเภอผู้เป็นนาย
ทะเบียนตำบล ณ สำนักงานทะเบียนอำเภอ

2. บัตรประจำตัวประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน โดย
แจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำร้องขอมิบัตรประจำตัวประชาชน
(บ.ป.1) ณ ที่ว่าการอำเภอภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ที่มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ โดยให้ผู้นั้นคำขอทำ
บัตรนำหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ฉบับเจ้าบ้านไปด้วย

3. ทะเบียนครอบครัว ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวซึ่งมี 7
ประเภท คือ 1)ทะเบียนสมรส 2) ทะเบียนหย่า 3) ทะเบียนรับรองบุตร 4) ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม
5) ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม 6) ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา 7) ทะเบียนบันทึกฐานะแห่ง
ครอบครัวผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะจดทะเบียนเหล่านี้
โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอ

4. ทะเบียนอาวุธปืน ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุ
ระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 การทำ ชื้อ มี ใช้ สั่ง หรือนำเข้าซึ่งอาวุธปืน
หรือเครื่องกระสุนปืนต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนอาวุธปืนท้องที่และผู้ใหญ่บ้านอาจเป็น
ผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนประกอบการ
พิจารณาของนายทะเบียนว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้
หรือไม่ เช่นไม่เป็นบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายว่าด้วยอาวุธ
ฯลฯ ในฐานความผิดที่ระบุไว้ไม่เป็นบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะไม่เป็นผู้ซึ่งไม่มีอาชีพและรายได้
ไม่เป็นผู้ที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งและเป็นผู้มีภูมิลำเนาและมีชื่อในทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการ
ทะเบียนราษฎรในท้องที่ที่ขออนุญาตไม่น้อยกว่า 6 เดือน เป็นต้น

5. ทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ มัสยิดอิสลาม โบสถ์คริสต์ และศาลเจ้า

6. การรับราชการทหารดำเนินการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.
2497 โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องนำประกาศของนายอำเภอแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุย่างเข้าปี
ที่ 18 ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่และต้องนำประกาศของนายอำเภอไปแจ้งให้

ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 21 ในพุทธศักราชนั้นไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่ (แผนกสถิติอำเภอ) ตลอดทั้งนำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร ณ ที่ว่าการอำเภอหรือสถานที่ที่ทางราชการกำหนด เป็นต้น อนึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ช่วยราชการทหารทั้งในเวลาปกติ (เฉพาะการเกณฑ์เพื่อการฝึกราชการสนามที่จำต้องมีพลเรือนเข้าร่วมและการเกณฑ์ในเวลาไม่ปกติกล่าวคือประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

7. การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 โดยทำหน้าที่การเตือนภัย จัดสถานที่หลบภัย อพยพประชากรออกจากที่อันตรายให้ความรู้แก่ประชาชน ป้องกันอัคคีภัย การติดต่อสื่อสาร การช่วยเหลือผู้ประสบภัย เจ้าหน้าที่ระวางภัยการรักษาความสงบเรียบร้อย การอนามัย และการรักษาพยาบาล การสวัสดิการยามฉุกเฉิน การวิศวกรรมการขนส่ง การพรางและควบคุมแสงไฟ การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในระดับอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องร่วมกับทางอำเภอรวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจัดตั้งและฝึกอบรมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของทางราชการ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2531 เป็นต้น

8. ตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ใหญ่บ้านเมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันให้ทราบ หรือถ้าเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบหรือเมื่อตรวจพบของกลางเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายให้นำส่งกำนัน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด หรือจัดการให้เป็นไปตามหมายจับหรือหมายค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ผู้ใหญ่บ้านกำนันเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เมื่อกระทำการตามอำนาจหน้าที่ที่ผู้ใดดูหมิ่นหรือต่อผู้ขัดขวางย่อมมีความผิดต่อเจ้าพนักงาน ทำให้ได้รับโทษหนักขึ้นกว่าความผิดต่อบุคคลธรรมดา ขณะเดียวกันผู้ใหญ่บ้าน กำนันซึ่งเป็นเจ้าพนักงานอาศัยอำนาจหน้าที่กระทำความผิด ย่อมมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น อันได้แก่ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญา เป็นต้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำนันผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในเขตตำบลหรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 จึงเป็น “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

9. ประมวลกฎหมายที่ดิน ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่ดินในการรังวัดที่ดินออกหนังสือสำคัญ (นส.) หรือโฉนด หรือการแบ่งออก โอน หรือ

ขายที่ดินซึ่งในการนี้อาจได้รับค่าป่วยการจากราชการ(กฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ 32 พ.ศ. 2522) ออกตามความให้ใช้พระราชบัญญัติกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ด้วย

10. กฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่อยู่ใน ที่ที่มีการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (ลชก. ตำบล) โดยตำแหน่ง

11. กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน ผู้ใหญ่บ้านกำนันอาจได้รับมอบหมายจาก นายอำเภอ (ซึ่งเป็นอนุกรรมการปฏิรูปที่ดินระดับจังหวัด) ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน

12. กฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรนายอำเภอและปลัดอำเภอผู้ เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ อำเภอท้องที่ที่มีการจัดรูปที่ดินเป็นคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด อาจมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของการจัดรูปที่ดินได้

13. กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ ตำบล หมู่บ้านใดซึ่งอยู่ในเขต นิคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือคณะกรรมการนิคมดำเนินการให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิคม และยังคงมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และกฎหมายอื่นๆที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้ทุกประการ

14. กฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ เนื่องจากที่ราชพัสดุเป็นที่ดินที่สงวนไว้เพื่อใช้ ในราชการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีส่วนช่วยเหลือทางราชการดูแลบำรุงรักษาที่ราชพัสดุดังกล่าว เพราะในอนาคตราชการมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ต่างๆเช่น การสร้างโรงเรียน ศูนย์ราชการประจำตำบล สถานีอนามัยตำบล เป็นต้น

15. กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2526 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไข รั้นถอนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อป่าหรือทำให้ป่าเสื่อมสภาพหากไม่ปฏิบัติตามก็ริ้อ ทำลายแก้ไขได้ ทั้งนี้ได้มีอำนาจและหน้าที่ได้ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

16. กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ลงวันที่ 5 กันยายน 2525 มีอำนาจ หน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ รวมทั้งตรวจสอบการ อนุญาตต่างๆ ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

17. กฎหมายว่าด้วยชลประทานราษฎร โดยนายอำเภอมีอำนาจตั้งบุคคลที่สมควรตามความเห็นชอบของราษฎรส่วนมากที่ได้รับประโยชน์ในเขตการชลประทานเป็นหัวหน้าการชลประทานหรือเป็นผู้ช่วยตามจำนวนที่เห็นสมควรและให้มีอำนาจถอดถอนบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อราษฎรส่วนมากเห็นสมควร

18. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525

19. กฎหมายว่าด้วยการค้าข้าว กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ปลัดอำเภอ ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

20. กฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติให้เป็นไปตามประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการส่วนจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

21. กฎหมายว่าด้วยมาตราชั่ง ตวง วัด กำหนด ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนและเกษตรกร จึงควรสอดส่องดูแลเมื่อพบว่าผู้ใดกระทำผิดหรือมีเหตุควรสงสัยว่า ผู้ใดกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับมาตราชั่ง ตวง วัด ควรแจ้งอำเภอทราบเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

22. กฎหมายว่าด้วยโรงงาน กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ช่วยสอดส่องดูแลโรงงาน อาคารสถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่สองแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป โดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากการตั้งโรงงานการประกอบกิจการโรงงาน การขยายโรงงานต้องได้รับใบอนุญาต และผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีหน้าที่รักษาโรงงานและเครื่องจักรให้มั่นคงแข็งแรงและมีสภาพปลอดภัยอยู่เสมอมีเครื่องดับเพลิงทางออกฉุกเฉิน จัดโรงงานให้ถูกต้องตามสุขลักษณะอนามัย มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลการระบายน้ำทิ้ง มีแสงสว่างเพียงพอแก่การทำงาน มีเครื่องมือในการปฐมพยาบาล มีส่วนและที่ปีสสาวะ มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและประกอบกิจการ โรงงานมิให้เกิดเหตุรำคาญ เป็นต้น

23. กฎหมายว่าด้วยน้ำมันเชื้อเพลิงและกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิงกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อาจได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ช่วยดูแลเกี่ยวกับการค้า น้ำมันเชื้อเพลิงและการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งผู้ค้าน้ำมัน โดยจัดตั้งเป็นสถานบริการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงรวมทั้งบรรดาสถานที่ที่รับอนุญาตให้เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงต้องมีป้ายตามชนิดและขนาดซึ่งเจ้าพนักงานได้กำหนดให้แสดงไว้ ณ ที่ที่เห็นได้ง่าย ป้ายนั้นให้มีคำว่า “สถานที่รับอนุญาตเก็บ

น้ำมันเชื้อเพลิงใบอนุญาตเลขที่....” ใบอนุญาตมีกำหนด 1 ปี หหมดอายุวันที่ 31 เดือนธันวาคมของทุกปี

24. กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดผู้ใหญ่บ้านจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม หากพบการกระทำอันใดจะทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมมีผลเสียหาย ควรรายงานให้อำเภอ หรือสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อพิจารณาหาทางแก้ไข

25. บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508

26. กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ กำหนดผู้ใหญ่บ้านหากพบโรคติดต่อเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้มีโรคติดต่อเกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านต้องรีบแจ้งให้ทางราชการทราบเพื่อดำเนินการป้องกันมิให้โรคระบาดดังกล่าวลุกลามต่อไป

27. ตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ ถ้าสัตว์อันได้แก่ ช้าง ม้า โคน กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุนัข แมว กระจง ตาย ลิง ชะนี และสัตว์ปีกจำพวก นก ไก่ เป็ด ห่าน เป็ด หรือตาย โดยรู้หรือสงสัยว่าเป็นโรคระบาดให้ผู้ใหญ่บ้าน แนะนำเจ้าของสัตว์แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อัน ได้แก่ ปลัดสัตว์ สารวัตรของกรมปลัดสัตว์ สัตว์แพทย์ท้องที่ ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาสัตว์ป่วยหรือตาย และให้เจ้าของสัตว์ควบคุมสัตว์ป่วยทั้งหมดไว้ภายในบริเวณที่สัตว์นั้นอยู่ ถ้าสัตว์ตายห้ามมิให้เคลื่อนย้ายชำแหละ ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่อาจตรวจสัตว์นั้นภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาสัตว์ตายให้เจ้าของสัตว์ ฝังซากสัตว์นั้นไว้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ให้พุนดินกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร อีกด้วย

28. ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ กำหนดผู้ใหญ่บ้านจึงมีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสอดส่องดูแลและแนะนำราษฎรผู้ที่จะประกอบการเกี่ยวกับสัตว์ข้างต้นให้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

29. กฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้อำนาจนายอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

30. กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุขได้บัญญัติให้นายอำเภอปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของท้องที่จะต้องแจ้งราษฎรดำเนินการตามกฎหมาย

31. ตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง การก่อสร้างทางและปรับปรุงรักษาทางที่ได้ก่อสร้างไปแล้วนอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล เพื่อเชื่อมต่อระหว่างตำบล หมู่บ้าน มีหน่วยงานรับผิดชอบ 3 หน่วยงานได้แก่ กรมการปกครองรับผิดชอบงานธุรการและการจัดสรรงบประมาณ

กรมโยธาธิการรับผิดชอบงานวิชาการ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดรับผิดชอบการดำเนินการก่อสร้างทางปรับปรุงบำรุงรักษาทางก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น จะต้องดูแลประสานและรับผิดชอบ

32. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างราษฎรตำบล หมู่บ้าน ก้านัน ผู้ใหญ่บ้านควรหาทางระงับข้อพิพาทให้ยุติลงโดยเร็ว เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในตำบลหมู่บ้าน อันจะเอื้ออำนวยต่อการปกครองและพัฒนาตำบล หมู่บ้าน ถึงแม้ว่าตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่จะมีได้กำหนดให้ก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎร แต่เนื่องจากก้านัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในตำบล หมู่บ้าน ได้รับความเคารพเชื่อถือไว้วางใจจากราษฎรให้ทำหน้าที่ไกลเกลี่ย ข้อพิพาทในตำบล หมู่บ้านมาโดยตลอด การประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรจึงเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง, 2553 : 46 - 66)

นอกจากที่กล่าวมา กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ยังได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ให้ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจในการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านให้ยุติลงและเกิดความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน แม้ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มิได้กำหนดให้ก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้นำในชุมชนมีอำนาจหน้าที่ในการประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎร แต่ราษฎรก็มีความไว้วางใจให้ก้านัน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้านมาโดยตลอด จากการศึกษาอำนาจหน้าที่ของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากการนำแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดมากมาย ก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้สำเร็จ จะต้องอาศัยความเป็นผู้นำการประสานงานที่รู้กฎหมายและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องจึงจะปกครองลูกบ้าน และบริหารราชการบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี อำนาจหน้าที่ของก้านัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอำนาจหน้าที่ทั้งในฐานะผู้นำ ผู้นำชุมชนที่กฎหมายมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ดูแลชุมชนที่ตนปกครองให้มีความสุขเรียบร้อย หากมีความไม่เข้าใจหรือทะเลาะกันระหว่างราษฎรในหมู่บ้านที่ตนปกครอง ราษฎรก็แจ้งก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เข้าไปทำหน้าที่ในการประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรนั้น ทั้งยังเป็นตัวแทนของทางราชการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารระหว่างราชการกับประชาชนให้รับรู้ความเคลื่อนไหวของบ้านเมืองและสังคมอื่นๆ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการทางสังคม การเมืองและชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น

2. แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำ

2.1 ความหมายของผู้นำ

Dahl ได้ให้ความหมายของคำว่า “ชนชั้นนำ” ไว้ว่า เป็นกลุ่มประชาชนผู้มีอำนาจและใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆ ในสังคม สำหรับชนชั้นนำในการปกครองคือ กลุ่มควบคุมซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าเสียงข้างมากในด้านขนาด ชนชั้นนำไม่ใช่ผู้นำคนเดียว หรือกลุ่มเดียวผูกขาดอำนาจโดยเด็ดขาด แต่เป็นคนจำนวนน้อยที่มีอิทธิพลเฉพาะประเด็น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญทางการเมือง (Dahl. 1958 : 463-464)

นอกจากนี้ยังมีนักรัฐศาสตร์อีกจำนวนมากที่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้นำ” ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในหลายทัศนะ เช่น Bell ได้ให้ความหมายของผู้นำว่าเป็นผู้ซึ่งอยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ซึ่งสามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรและจัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ มากกว่าคนอื่นในชุมชนนั้น เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามความมุ่งหมายทั้งของตนและสมาชิกชุมชน (Bell. 1969 : 112) ส่วน Whitehead กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากคนอื่นๆ ในกลุ่ม และเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอ สามารถชี้แนะทางให้ผู้อื่นทำตาม โดยผู้ที่ทำตามให้ความเชื่อฟัง (Whitehead. 1963 : 68)

สำหรับ Plano ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า เป็นบุคคลที่สามารถใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุมและกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมผู้ได้รับอำนาจจากความมั่นคง สถานภาพด้านครอบครัว ชั้น วรรณะ ระบบ หรือความมีสติปัญญาเป็นเลิศ และผู้นำเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างอำนาจของท้องถิ่น ชาติและชุมชน (Plano. 1973 : 134)

ส่วน Pfifner และ Presthus ได้ให้ความหมายของคำนี้ว่า เป็นผู้ที่บริหารงานของกลุ่มโดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ริเริ่ม ประนีประนอมและการประสานงาน ส่วนในด้านพฤติกรรมของผู้นำจะเน้นความสำคัญของภาระหน้าที่ของผู้นำเกี่ยวกับการวินิจฉัย สั่งการ และพฤติกรรมดังกล่าวของผู้นำจะดำเนินไปได้โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมีเป็นเครื่องมือในลักษณะที่เป็นพิธีการ (Formal) และไม่เป็นพิธีการ (Informal) ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดพลังรวมของกลุ่มซึ่งมุ่งหมายให้การดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Pfifner, and Presthus, 1965 : 350)

นอกจากทัศนะของนักรัฐศาสตร์ชาวต่างประเทศแล้ว ยังมีนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ของไทยหลายท่านที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำไว้ดังนี้

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530 : 78) ได้กล่าวถึง บุคคลที่จะเป็นผู้นำนั้น โดยทั่วไปจะต้องมีลักษณะที่แตกต่างจากบุคคลอื่นซึ่งจะสามารถสร้างความพร้อมเพรียงกันของผู้อื่นได้

ดิน ปรัชพฤทธิ และอิสสระ สุวรรณบด (2514 : 138) เห็นว่า ภาวะการเป็นผู้นำหรือประมุขศิลป์ได้แก่ การใช้กำลังกาย กำลังสมอง และกำลังทรัพย์เพื่อให้ผู้อื่นกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดคล้อยตามความประสงค์ของตน

ธรรมรส โชติคุณุช (2519 : 131) ได้ให้ความหมายผู้นำว่า เป็นบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

สำเร็จ สิงหะวาระ (2506 : 48) กล่าวว่า ผู้นำคือสัญลักษณ์ (Symbol) แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นผู้รับฝากไว้ (Depositary) ซึ่งปณิธานและความหวังของประชาคม ผู้นำจึงเป็นเงา (Image) หรือภาพสะท้อน (Projection) ของประชาคม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 206) ได้ให้ความหมายของผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถดึงเอาการตอบสนองที่จำเป็นและสามารถสร้างสรรค์จากผู้อื่นเพื่อปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้เสร็จสิ้นไป

สุพัตรา สุภาพ (2534 : 74) กล่าวว่า ผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองในหมู่บ้าน มีดังนี้

1. เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างบุคคลที่เป็นความขัดแย้งและเกิดขึ้นอยู่เสมอในสังคมมนุษย์อาจเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างคุณค่า หรือจุดหมายปลายทาง หรืออาจเกิดจากพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคมจนกระทั่งเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น

2. เพื่อคุ้มครองบุคคลให้ปลอดภัยพ้นจากการเมืองใดๆ และได้รับหลักประกันในสิทธิเสรีภาพ

3. รักษาความเรียบร้อย ส่งเสริมความมั่นคงและสวัสดิการสังคม

4. พัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ

5. เพื่อความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงในด้านนี้ให้แก่สมาชิกในสังคม

ดังที่ทราบแล้วว่า ผู้นำจะเป็นผู้นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จดังที่คาดหมาย และผู้นำมิได้มีเฉพาะในการบริหารจัดการองค์กรที่เป็นทางการเท่านั้น ผู้นำหมายถึงใครก็ตามที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ นักบวช นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี ฯลฯ จำเป็นต้องศึกษาบุคลิกลักษณะ และองค์ประกอบของผู้นำทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน

ตะวัน สาดแสง (2548 : 125-127) ความเข้าใจของคนทั่วไป เมื่อพูดถึงผู้นำก็จะนึกถึงผู้นำประเทศ คือ นายกรัฐมนตรี แต่ถ้าเป็นชาวบ้านเขาก็จะนึกถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ความเข้าใจดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน ความจริงคำว่า ผู้นำมีความหมายกว้างกว่าที่กล่าว

ข้างต้น กล่าวคือ ยังรวมเอาผู้บริหาร หรือผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นให้กระทำ หรือไม่กระทำตามที่ตนต้องการ ผู้นำจึงมีหลายประเภททั้งที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรม เช่น หัวหน้ากลุ่มโจร หัวหน้าคุ่มบ้านก็เป็นผู้นำในคุ่มบ้านของตนเอง แม้ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการก็ตาม ดังนั้น ผู้นำที่มีการสอนกันในระบบการศึกษาการบริหารองค์การ จึงเป็นผู้นำที่ทาหน้าที่บริหารในองค์การ ได้แก่ ผู้บริหารทุกระดับ เมื่อเราทราบบุคลิกลักษณะพิเศษและหน้าที่ของผู้นำแล้ว เรายังสามารถจำแนกประเภทผู้นำได้หลายประเภท โดยใช้ปัจจัยที่มาของผู้นำ วัตถุประสงค์ของผู้นำหรือการใช้อำนาจของผู้นำเพื่อกำหนดประเภทของผู้นำ ได้แก่

1. ผู้นำตามประเพณี (Traditional leader) เป็นผู้นำที่มีการสืบทอดกันตามสายโลหิตได้มาโดยกำเนิด เช่น กษัตริย์ จักรพรรดิ ความเชื่อเช่นนี้ยังใช้ได้กับองค์การธุรกิจที่บริหารงานแบบครอบครัว หรือกึ่งครอบครัว เช่น บริษัทชินวัตร จำกัด (มหาชน) บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) เป็นต้น

2. ผู้นำที่เป็นที่รู้จักของสังคม (The known leader) หมายถึง ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม สร้างชื่อให้เป็นที่รู้จักของสังคม อาจจะเป็นผู้อยู่ในสังคมชั้นสูง ผู้มีศถาบรรดาศักดิ์ ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารองค์การ เป็นต้น

3. ผู้นำโดยการแต่งตั้ง (The appointed leader) ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบุคคลที่ผู้มีอำนาจสูงกว่า แต่งตั้ง มอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้

4. ผู้นำแบบราชการ (The bureaucratic leader) จะเป็นผู้บริหารหรือผู้นำ ในองค์การที่มีการจัดระบบบริหารในรูปแบบราชการในองค์การของรัฐ เช่น อธิบดี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนภาคเอกชนส่วนใหญ่จะมีอยู่ในองค์กรที่จัดรูปแบบโครงสร้างสูง และมีการบริหารงานแบบราชการ เช่น กรรมการผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หัวหน้าส่วน เป็นต้น โดยทั่วไปจะมีการแต่งตั้งผู้นำอย่างเป็นทางการจึงเป็นผู้นำที่มีความชอบธรรมตามตำแหน่งที่ครองอยู่

5. ผู้นำตามหน้าที่หรือผู้นำตามความชำนาญ (The functional or expert leader) เป็นผู้นำที่ครองตำแหน่งเพราะหน้าที่ และความชำนาญเป็นพลังพื้นฐานอำนาจจนทำให้เกิดความมั่นคง ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำประเภทนี้ได้ต้องมีความชำนาญในงาน หรือในการแก้ปัญหาหรือมีประสบการณ์ในหน้าที่ที่รับผิดชอบมาหลายปี เช่น อธิบดี ปลัดกระทรวง ผู้อำนวยการ หรือผู้จัดการ เป็นต้น ผู้นำประเภทนี้ นอกจากมีความชำนาญตามวิชาชีพแล้ว ยังมีความสามารถในการบริหารด้วย เพราะความรอบรู้และลึกในเนื้อหาของงานจะทำให้กล้าตัดสินใจ

6. ผู้นำที่มีบารมี (The charismatic leader) ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำที่เกิดจากการยอมรับในคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ผู้นำประเภทนี้มีทั้งผู้นำที่ดี หรือผู้นำที่ไม่ดีก็ได้ เช่น นโปเลียน (Napoleon) ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) และวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) อดีตนายกรัฐมนตรี

อังกฤษสมัยสงครามโลก นางมาการีต แททเชอร์ (Margaret Thatcher) หรือผู้นำประเทศไทย เช่น จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นต้น

7. ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (The informal leader) เป็นผู้นำที่เกิดจากคุณความดีส่วนตัว อาจมีสาเหตุมาจากบารมี ความชำนาญ การสั่งการในการใช้ทรัพยากร ทั้งนี้ ความชอบธรรมของผู้นำประเภทนี้อาจเป็นตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่ อาจเป็นการแต่งตั้งอย่างไม่เป็นทางการ หรือการแต่งตั้งตามจารีตประเพณี เช่น ผู้นำสหภาพแรงงาน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว “ผู้นำ” หมายถึง ผู้มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้นั้นช่วยให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพเด่น มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตาม และลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด จะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำในหลายประเภทในบุคคลคนเดียวกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์ในการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้รูปแบบแห่งอำนาจของผู้นำ

เกี่ยวกับการใช้รูปแบบแห่งอำนาจของผู้นำในอุดมคติของ Max Weber (1947) นั้น เขาได้แบ่งรูปแบบแห่งอำนาจการปกครองบังคับบัญชาออกเป็น 3 รูปแบบคือ (ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2539 : 46-47)

1. รูปแบบการใช้อำนาจเฉพาะตัวหรือแบบที่อาศัยบารมี (Charismatic Domination) ผู้นำแบบนี้จะอาศัยบุคลิกลักษณะ คุณสมบัติ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวหรือบารมีที่มีอยู่ในตัวเป็นปัจจัยสำคัญในการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทั้งหลายมีความเชื่อมั่นเลื่อมใสศรัทธาในตัวเขา ขอมรับ ขอมเชื่อถือและขอมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งคำบัญชาและความต้องการของผู้นำด้วยความเต็มใจ ด้วยความจงรักภักดีต่อผู้นำ ภายใต้สังคมที่มีผู้นำแบบนี้ กลไกการบริหารที่เหมาะสมคือระบบเผด็จการ (Dictatorship) หรือระบบคอมมูน (Communal) กลไกการบริหารแบบนี้จะหลวมไม่เคร่งครัดและไม่มีเสถียรภาพข้าราชการมักทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้นำกับประชาชน

2. รูปแบบการใช้อำนาจแบบประเพณีนิยม (Traditional Domination) ผู้นำแบบนี้จะได้อำนาจมาจากความเชื่อถือและจารีตประเพณีดั้งเดิม หรือสิ่งที่ยึดถือเป็นแนวทางประเพณี

ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ผู้ตามยอมเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำประเพณีนี้ เพราะเห็นว่าเขาเป็นหัวหน้าที่ต้องตามจารีตประเพณี ถ้าไม่ทำตามก็จะเป็นการขัดต่อความเชื่อถือหรือประเพณีปฏิบัติ ดังนั้น ผู้นำแบบนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นเจ้านาย ถ้าเจ้านายสั่งการใดๆ ภายใต้อำนาจของจารีตประเพณีแล้วผู้ตามจำต้องปฏิบัติตาม เพราะความเชื่อถือในสถานภาพในทางสังคมของผู้นำในสังคมที่มีผู้นำแบบนี้ กลไกการบริหารที่เหมาะสมก็คือ ระบบศักดินา หรือระบบเจ้าขุนมูลนาย (Feudal หรือ Patrimonial)

3. รูปแบบอาศัยอำนาจตามกฎหมาย (Legal Domination) ผู้นำแบบนี้ได้อำนาจมาจากกฎหมายผู้ตามยอมทำตามเพราะเห็นว่าผู้นำนั้นเป็นผู้ที่มาดำรงตำแหน่งอย่างชอบธรรมตามกฎหมายและเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ใช่เป็นผู้ที่มาเป็นผู้นำเพราะอาศัยจารีตประเพณีหรืออำนาจบารมีส่วนตัว เพราะฉะนั้นผู้ตามจึงต้องยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่ง คำบัญชาของผู้นำ โดยถือเป็นหน้าที่ที่ตนเองต้องทำตามกฎหมายด้วย ภายใต้อำนาจที่มีผู้นำแบบอาศัยกฎหมายนี้ กลไกการบริหารที่เหมาะสมก็คือระบบราชการหรือองค์การที่มีแบบแผน (Bureaucracy) นั่นเอง ทั้งนี้เพราะระบบราชการเป็นวิธีการจัดองค์การที่ตั้งอยู่บนรากฐานของกฎหมายเป็นสำคัญ ระบบราชการจะทำหน้าที่เป็นกลไกการบริหารงานของกลุ่มชนโดยผู้นำจะใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายปกครองมวลชนโดยผ่านระบบราชการนั่นเอง

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคัดแย้ง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

3.1.1 ความหมายของความขัดแย้ง

พจนานุกรม ฉบับต่างได้ให้ความหมายของความขัดแย้ง ไว้ดังนี้
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2530: 136-137) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง ไม่ลงรอยกัน นอกจากนี้ ได้อธิบาย “ขัด” หมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่ายนี้ ขึ้นไว้ และให้ความหมายของคำว่า “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรง หรือลงรอยเดียวกัน ด้านไว้ทานไว้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความขัดแย้งนั้น ประกอบด้วยอาการทั้งขัดและแย้ง นั่นคือแต่ละฝ่ายนอกจากจะไม่ทำตามแล้วยังต้านทานกันอีกด้วย

ในส่วนของ พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster’S Dictionary. 1996:476) อ่างใน สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2554 : 5) ได้สรุปไว้ว่าความขัดแย้ง (Conflict) มาจากภาษาลาติน Configure ซึ่งแปลว่า การต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอยกันหรือการเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) การคัดค้านซึ่งกันและกัน หรือฝ่ายตรงข้าม(Opposition) การเผชิญหน้าเพื่อ

มุ่งร้ายการกระทำที่ไปด้วยกันไม่ได้ ความคิด ความสนใจ หรือการกระทำที่ไม่เหมือนกันนอกจากนี้
 ได้มีผู้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ต่างๆ กัน ความหมายที่สำคัญดังนี้

1) ความหมายในแง่การตกลงกันไม่ได้ การต่อสู้ การแข่งขัน สรุปได้ดังนี้

แคปโลว์ (Caplow, 1975: 276) ได้ให้ความหมายของความขัดแย้ง โดย
 กล่าวว่า “ความขัดแย้งเป็นการตกลงกันไม่ได้ การโต้เถียง และการเล่นเกมต่างๆ รูปแบบของการ
 แข่งขันซึ่งฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแสวงหาการทำลายล้างกัน หรือการกำจัดกันและกัน”

นอกจากนี้ ดูบริน (Dubrin. 1981 : 95) ได้สรุปในทางพฤติกรรมศาสตร์
 เห็นว่าความหมายของความขัดแย้ง เป็นทั้งการต่อสู้ การทำสงคราม การทะเลาะกัน ตลอดจนการไม่
 ลงรอยกัน

2) ความหมายในแง่พฤติกรรมทางสังคม ที่น่าสนใจมีรายละเอียด ดังนี้

เอลด์เบิร์ต เอฟ แอลทริดจ์ (Albert F. Eldridge. 1979 : 4 อ้างใน อรุณ รักธรรม,
 2526 : 4) ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์เห็นว่า “ความขัดแย้งเป็นสัมพันธ์ภาพระหว่างอำนาจ (Power)
 อิทธิพล (Influence) และอำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นพฤติกรรมทางสังคม มองที่การแบ่งอำนาจ
 ทางสังคมเกี่ยวกับอำนาจกระบวนการตัดสินใจระหว่างสถานบันต่างๆ การเมืองระหว่างเอกชน
 กลุ่มและชาติและสัมพันธ์ภาพ เช่นนั้นทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างบุคคล (ระหว่างผู้ตัดสินใจ
 ด้วยกัน) สังคม (รัฐบาลระดับต่างๆ) ระบบ”

ในด้านของ ชัยยุทธ์ ชีโนกุล (2536 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า “ความ
 ขัดแย้ง หมายถึงสภาพการณ์ที่ทำให้คนตกอยู่ในภาวะจะตัดสินใจ หรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่
 พอใจของทั้งสองฝ่ายได้” หรืออีกนัยหนึ่ง ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อร่างกายต้องเลือกตัดสินใจ
 ทำอย่างใดอย่างหนึ่งในเมื่อมีเหตุการณ์ให้เลือกมากกว่าหนึ่งอย่างขึ้นไป และแต่ละเหตุการณ์มี
 น้ำหนักมีน้ำหนักพอๆ กัน

ทิสนา แจมมณี (2522 : 6) ให้ความหมายไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง
 สภาพที่ทำให้คนอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถจะตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจทั้งสอง
 ฝ่ายได้

สำหรับความคิดเห็นของฟิลเลย์ (Fillley, 1975 : 4) ให้ความหมายว่าความ
 ขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้
 และมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้ที่ต่างกันมากกว่าที่จะเป็นความ
 แตกต่างที่เกิดขึ้นจริง

3) ความหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม/องค์กร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แคทซ์ และคาล์ม (Katz & Kalm, 1978 : 649) ได้สรุปถึงความขัดแย้งไว้ว่าเป็นปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หรือระหว่างประเทศตั้งแต่สองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่ายขึ้นไป โดยที่ฝ่ายหนึ่งพยายามที่จะป้องกัน หรือบีบบังคับเพื่อผลบางอย่างในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งพยายามต่อต้านความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้จากคำพูด หรือการกระทำ แสดงออกโดยพยายามขัดขวาง บีบบังคับ ทำอันตราย ต่อต้าน หรือแกล้งฝ่ายตรงข้าม

ทางด้าน ชัยยุทธ ชีโนกุล (2536:1) ได้สรุปไว้ว่า สำหรับมุมมองในแง่ องค์กร “ความขัดแย้ง หมายถึง ชนิดของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มคนตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไปมีความตรงข้ามกันอันเป็นผลมาจากความคิดเห็น ความเข้าใจไม่ตรงกัน ในกิจกรรมที่ต้องสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้ สโตนเนอร์ (Stoner, 1978) ได้กล่าวว่า “ความขัดแย้งใน องค์กร คือความตกลงกันไม่ได้ระหว่างสมาชิกในองค์กร หรือกลุ่มตั้งแต่สองคน หรือกลุ่มตั้งแต่สองคน หรือมากกว่าขึ้นไป ความขัดแย้งเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มคน ที่จำเป็นต้องร่วมกันในทรัพยากร ที่มีจำกัดหรือกิจกรรมการทำงาน หรือเกิดจากบุคคลมีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพ (Status) เป้าหมาย (Goals) ค่านิยม (Values) และการรับรู้ (Perception) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”

สำหรับ ชงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงศ์ (2522 : 7) ให้ความหมายของ ความขัดแย้งในแง่ของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง ชนิดของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นชนิดหนึ่ง เมื่อกลุ่มตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป มีความคิดเห็นหรือการรับรู้ที่ได้มาจากกิจกรรมเดียวกันหรือที่ต้องเกี่ยวข้องกันแตกต่างกัน

3.1.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับความขัดแย้ง

นักทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ได้ศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับความขัดแย้ง โดยได้จำแนกแนวความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งแตกต่างกัน ดังนี้

1. แนวคิดสมัยดั้งเดิม (Traditional View)
2. แนวคิดด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation View)
3. แนวคิดสมัยใหม่ (Contemporary)

1. แนวคิดสมัยดั้งเดิม (Traditional View)

เป็นมุมมองสมัยดั้งเดิม สันนิษฐานว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี และมีผลกระทบด้านลบต่อองค์กรอยู่เสมอ ความขัดแย้งจะกลายเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันกับความรุนแรงการทำร้ายและการไร้เหตุผลเนื่องจากความขัดแย้งจะทำให้เสียหาย ดังนั้น หากหลีกเลี่ยงได้ควรหลีกเลี่ยง ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องกำจัดความขัดแย้งของ องค์กร มุมมองสมัยดั้งเดิมนี้อาจจะอธิบายข้อเขียนทางการบริหารในระหว่างศตวรรษที่ 19 และเรื่อง มาจนกระทั่งถึงปี 2483 จะเห็นได้จากคนงานในโรงงานจะถูกบังคับให้ทำงานอย่างหนัก เพื่อผล

ถ้าไรให้แก่องค์การ โดยไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ภายในองค์การ วิธีแก้ปัญหาคือความขัดแย้ง ก็คือ การออกกฎระเบียบ กระบวนการที่เข้มงวดเพื่อที่จะทำให้ความขัดแย้งหมดไป แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ความขัดแย้งก็ยังมีอยู่

2. แนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation View)

แนวความคิดด้านนี้ ยืนยันว่า ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ภายในทุกองค์การ เนื่องจากไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ มุมมองด้านมนุษยสัมพันธ์จะสนับสนุนการยอมรับความขัดแย้งอธิบายไว้ว่า เหตุผลของการมีความขัดแย้ง เพราะไม่สามารถถูกค้ำจุนได้ และความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์ต่อภายในองค์การได้บ้างในบางเวลามุมมองด้านมนุษยสัมพันธ์นี้ได้ได้ครอบงำความคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับความขัดแย้งตั้งแต่ปลายปี 283 จนถึงปี 2531

3. แนวคิดสมัยใหม่ (Contemporary View)

เมื่อแนวความคิดด้านมนุษยสัมพันธ์จะยอมรับความขัดแย้ง มุมมองที่เป็นแนวความคิดสมัยใหม่จะสนับสนุนความขัดแย้งบนรากฐานที่ว่า องค์การที่มีความสามัคคี ความสะดวกสบาย ความเรียบง่าย และมีความร่วมมือ หากไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง การให้ความร่วมมือแก่องค์การจะกลายเป็นความร่วมมือ เนื้อหา อยู่เฉย และไม่ตอบสนองต่อสนองต่อความต้องการเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการคิดค้นใหม่ๆ ดังนั้นแนวความคิดสมัยใหม่ จึงสนับสนุนให้ผู้บริหารรักษาระดับความขัดแย้งภายในองค์การให้อยู่ในระดับต่ำที่สุด เพียงพอที่จะทำให้องค์การเจริญเติบโตและสร้างสรรค์

ในสมัยดั้งเดิมความขัดแย้งภายในองค์การได้ถูกมองในแง่ลบอย่างมาก โดยเห็นว่าความขัดแย้งเป็นตัวการทำลาย เนื่องจากผลกระทบทางลบสามารถมีผลต่อประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลต่อองค์การความขัดแย้งจะทำให้บุคลากร ไม่ให้ความร่วมมือเพื่อที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ และจะไม่ให้ข้อมูลที่สำคัญการบริหารงานขององค์การ ความขัดแย้งที่มากจนเกินไป จะทำให้ผู้บริหารไขว่เขวจากงานของพวกเขาและลดความตั้งใจในการทำงานของพวกเขาลงไปด้วย ยิ่งกว่านั้นความขัดแย้งจะกระทบถึงขวัญและกำลังใจของบุคลากรภายในช่วงเวลาที่ยาวนาน ความขัดแย้งสามารถสร้างความเครียด ความคับข้องใจและความกังวลที่ทำลายความสงบของทุกคนลงได้

สมัยดั้งเดิมจะเห็นได้ว่า เรามีมุมมองที่แตกต่างกัน ถึง 3 ประการต่อปัญหาคือความขัดแย้ง มุมมองแรกเชื่อว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทุกคนจะพยายามหลีกเลี่ยง จึงให้เห็นว่าความขัดแย้งมีแต่จะมีผลทำลายผลการดำเนินงานขององค์การ เป็นแนวความคิดดั้งเดิม แต่เมื่อเทคโนโลยีด้านต่างๆ ได้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นประกอบกับการที่หันมาให้ความสนใจในความเป็นอยู่ของคนงานออกกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อคนงานมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจึงมีความเชื่อว่าความ

ขัดแย้งเป็นที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ภายในทุกองค์การ และไม่จำเป็นว่าจะ เป็นสิ่งที่ไม่ดีเสมอไป ความขัดแย้งบางอย่างจะมีศักยภาพที่จะเป็นบวกต่อการเสริมสร้างผลการ ดำเนินการภายในองค์การได้ แนวความคิดในระยะหลังๆ จึงได้มีการเสนอแนะว่าความขัดแย้งไม่ เพียงแต่จะเป็นพลังบวกต่อการเสริมสร้างการดำเนินงานภายในองค์การเท่านั้นแต่ความขัดแย้ง บางอย่างจำเป็นต่อองค์การเพื่อการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ตารางที่ 2.1 มุมมองเปรียบเทียบเกี่ยวกับความขัดแย้ง

แนวคิดดั้งเดิม	แนวคิดปัจจุบัน
1. ความขัดแย้งควรจะถูกกำจัดให้หมดไป จากองค์การ ความขัดแย้งจะทำให้ องค์การเกิดความแตกแยก และเป็น ตัวการทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพ	1. ความขัดแย้ง อาจเป็นการดีส่งเสริมให้การ ปฏิบัติงานในองค์การ ดังนั้น ควรบริหารความ ขัดแย้งให้เกิดผลดีที่สุด ความขัดแย้งอาจจะมี ประโยชน์ หรืออาจมีโทษ ขึ้นอยู่กับวิธีการ บริหารความขัดแย้ง
2. ในองค์การที่มีการบริหารที่ดี จะไม่มี ความขัดแย้ง	2. ในองค์การที่ดีที่สุด จะมีความขัดแย้งในระดับที่ ความเหมาะสม ที่จะช่วยกระตุ้นและจูงใจให้
3. สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้	3. ความขัดแย้ง เป็นส่วนหนึ่งขององค์การ
4. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความผิดพลาด ของการบริหาร	4. ความขัดแย้ง เป็นผลมาจากความแตกต่างของ สิ่งจูงใจที่ได้รับ เป้าหมายและค่านิยมในองค์การ ความขัดแย้งอาจเกิดจากความก้าวร้าว ตาม ธรรมชาติของมนุษย์
5. ความขัดแย้งเป็นของเหลว เพราะนำไปสู่ ความเครียด ความเป็นศัตรูกันของบุคคล	5. ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะช่วยกระตุ้น ให้คนพยายามแก้ปัญหา
6. โดยการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแล้ว ผู้บริหารสามารถควบคุมและปรับ พฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เช่น การการก้าวคนปฏิบัติงานอย่างมี ประสิทธิภาพ	6. มีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อการทำงานของ คนปัจจัยเหล่านี้ผู้บริหารไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

3.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง

1) ความขัดแย้งตามทัศนคติของศาสตร์สาขาต่างๆ

ความขัดแย้งนับเป็นศูนย์รวมของความสนใจอย่างหนึ่งที่นักวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ พยายามอธิบายเรื่องราวของความขัดแย้งตามแนวคิดของศาสตร์สาขานั้นๆ ในตอนนี้ จะได้อธิบายถึงความขัดแย้งตามทัศนคติและแนวความคิดทางจิตวิทยา การเมือง สังคมและมานุษยวิทยา

2) ความขัดแย้งตามแนวคิดทางจิตวิทยา

แนวคิดทางจิตวิทยาได้อธิบายความหมายของความขัดแย้งว่า หมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลถูกกระตุ้นให้เกี่ยวข้องในกิจกรรมสองอย่างหรือมากกว่าสองอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แยกจากกันโดยเด็ดขาดตัวอย่างเช่น ในสังคมที่ยอมรับในกลุ่มสมรสเดียวหรือระบบผัวเดียวเมียเดียวผู้ไม่สามารถจะแต่งงานกับผู้หญิงคนอื่นในเวลาเดียวกัน ไม่ว่าผู้หญิงคนนั้นจะสวยอย่างไรก็ตาม นักธุรกิจอาจมีปัญหาในการตัดสินใจว่าจะเลือกจ้างลูกน้องที่ขึ้นใจหรือจะจ้างคนอื่นที่ฉลาดและขยัน ทหารในแนวรบอาจมีปัญหาว่าจะอย่างไรดีระหว่างความปรารถนาที่จะวิ่งหนีกับความกลัวที่จะเสียหน้า การตอบสนองในกรณีที่กำลังจะเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้เป็นไปด้วยกัน

ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้หลายระดับ เช่น

1. ระดับที่พฤติกรรมปรากฏชัด เช่น คนถูกกระตุ้นหรือถูกขู่ให้รับหรือให้หนีจากของต้องห้ามบางอย่างเช่น สินบน

2. ระดับคำพูด เช่น คนต้องการที่จะพูดความจริงแต่กลัวที่จะทำให้คนอื่นขุ่นเคือง

3. ระดับสัญลักษณ์ เช่น คนๆ เดียวอาจมีความคิดหลายๆ อย่างต่อสิ่งเดียวกันแต่ความคิดเหล่านั้นไม่สอดคล้องกัน

4. ระดับอารมณ์ เช่น การตอบสนองภายในร่างกายเกี่ยวกับความกลัวกับการย่อยอาหาร เป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้ ซึ่งเป็นความแย้งทางอารมณ์

ความขัดแย้งตามแนวความคิดทางจิตวิทยาเกิดขึ้นเพราะการตอบสนองเพื่อต้องการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้กับการตอบสนองเพื่อต้องการจะบรรลุวัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่ง ไม่ว่าการตอบสนองนั้นจะปรากฏเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏชัดด้วยคำพูดด้วยสัญลักษณ์ หรือโดยทางอารมณ์ คนในสังคมนั้นนอกจากจะถูกกดดันต่างนานาจากกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกอยู่แล้ว เขายังต้องแสดงบทบาทต่างๆ อีกด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นต้นเหตุของความขัดแย้งของบุคคล

ในทางจิตวิทยาถือว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของมนุษย์ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) จิตแพทย์ชาวออสเตรีย ยืนยันว่าไม่มีความผิดปกติทางจิตชนิดใดเกิดขึ้นโดยปราศจากความขัดแย้ง ความรุนแรงทางอารมณ์เป็นผลมาจากความขัดแย้งของความคิดต่างๆที่ไปด้วยกันไม่ได้ นอกจากนั้นความขัดแย้งทางจิตวิทยาส่งผลต่ออาการทางสังคมในรูปแบบต่างๆ กันเช่น การสมรส การศึกษา ความล้มเหลวในอาชีพ อาชญากรรม ยาเสพติด และ โสเภณี เป็นต้น

นักจิตวิทยาสนใจในการพัฒนาของบุคคลและความสนใจของบุคคล เนื่องจากมนุษย์มีความสนใจไม่เหมือนกัน ดังนั้นความขัดแย้งทางสังคมจึงเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างความสนใจของบุคคล

เคอร์ท เลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ซึ่งต่อมาได้ไปสหรัฐอเมริกา เจ้าของทฤษฎีสนาม (Field Theory) ได้ศึกษาวิเคราะห์บุคลิกภาพของคนอย่างกว้างขวางได้จำแนกความขัดแย้งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. เมื่อบุคคลระหว่างเป้าหมายสองอย่างที่ตนเองชอบ เช่น เด็กต้องเลือกขนมอย่างใดอย่างหนึ่งจากขนมสองอย่างที่ตนเองชอบ ความขัดแย้งแบบนี้ต่อมาเรียกว่า แบบเข้าใกล้-เข้าใกล้ (Approach- Approach conflict)

2. เมื่อบุคคลพบกับเป้าหมายสองอย่าง ซึ่งเป็นเป้าหมายทั้งนี้เป็นที่ตนเองชอบและไม่ชอบ เช่นเด็กต้องทำงานที่ตนเองไม่ชอบเพื่อที่จะได้รับรางวัล ในสถานการณ์ที่โอนไปเอียงมา เช่นนี้ เด็กอาจจะทำงานให้น้อยลง ไม่เอารางวัลหรือหาทางเลี่ยงอย่างอื่น ความขัดแย้งแบบนี้ต่อมาเรียกว่าแบบเข้าใกล้-หลีกเลี่ยง (Approach –Avoidance Conflict)

3. เมื่อบุคคลอยู่ระหว่างเป้าหมายสองอย่างที่ตนเองไม่ชอบทั้งคู่ เช่น เด็กต้องทำงานที่ตนเองไม่ชอบโดยถูกขู่ว่าถ้าไม่ทำจะถูกทำโทษ ความขัดแย้งแบบนี้ถูกเรียกว่า แบบหลีกเลี่ยง-หลีกเลี่ยง avoidance conflict

ต่อมาได้เพิ่มความขัดแย้งชนิดที่สี่ขึ้นมา โดยเรียกว่า แบบเข้าใกล้-หลีกเลี่ยง ทวิคูณ (Double Approach-Avoidance Conflict) ความขัดแย้งแบบนี้จะพบในสภาพการณ์ที่มีเป้าหมาย 2 อย่าง ซึ่งเป็นทั้งตนชอบและไม่ชอบ ตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งจะต้องตัดสินใจว่าจะแต่งงานกับผู้หญิงคนใดจากผู้หญิงสองคนที่ตนเองชอบ ซึ่งอาจทำได้ไม่ยากนักเพราะความขัดแย้งแบบเข้าใกล้-เข้าใกล้ แต่เหตุการณ์มิได้เป็นเช่นนั้น ชายคนนี้ไม่สามารถตัดสินใจได้ เพราะเขามีความรู้สึกทั้งรักทั้งกลัวผู้หญิงสองคนนี้ ดังนั้นเขาจึงอยู่ในความขัดแย้งแบบเข้าใกล้หลีกเลี่ยงทวิคูณ

3) ความขัดแย้งตามแนวคิดการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ตามทัศนะทางการเมืองอาจมองเห็นเป็นกระบวนการสองอย่างที่คาบเกี่ยวกัน กระบวนการทั้งสองอย่างคือ ความขัดแย้งและความกลมเกลียว (เช่น ความร่วมมือกันการสนับสนุนส่งเสริมกัน หรือการเห็นสอดคล้องกัน เป็นต้น) กระบวนการทั้งสองนี้จะปรากฏอยู่นานเท่าที่คนยังติดต่อพบปะกันอยู่เมื่อคนตั้งแต่สองคน (หรือกลุ่มคน) หรือมากกว่าสองคน (หรือกลุ่มคน) ต้องมาติดต่อพบปะกัน แต่ละฝ่ายอาจสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้นด้วยความขัดแย้งหรือด้วยความกลมเกลียว ถ้าหากความสัมพันธ์เบื้องต้นเป็นความขัดแย้ง ก็อาจมีความกลมเกลียวในระยะเวลาสั้นๆ เกิดขึ้น เช่น การตกลงถึงกติกาที่จะใช้สู้กัน หรือการตกลงกันว่าตกลงกันไม่ได้ ถ้าหากความสัมพันธ์เบื้องต้นเป็นความกลมเกลียวก็จะมี ความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างน้อยก็เป็นการแข่งขันกัน เพื่อจะคบหรือติดต่อกันกับคนที่ตนเองอยากจะคบด้วย

ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างบุคคลกับองค์การหรือกลุ่มระหว่างองค์การต่างๆ หรือกลุ่มต่างๆ ระหว่างองค์การกับสมาชิกขององค์การนั้นเอง หรือระหว่างสมาชิกกับสมาชิกในองค์การเดียวกัน ความขัดแย้งปรากฏให้เห็นเมื่อคนสองคนหรือมากกว่าสองคน (หรือกลุ่ม) ต้องการที่จะเป็นเจ้าของสิ่งเดียวกัน ต้องการที่จะครอบครองสถานที่เดียวกัน ต้องการที่จะดำรงตำแหน่งเดียวกัน แสดงบทบาทที่ไปด้วยกันไม่ได้ ยืนหยัดในจุดประสงค์ที่ไม่ไปด้วยกัน หรือใช้วิธีการที่ไปด้วยกันไม่ได้ เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

ความขัดแย้งแบ่งออกเป็นสองแบบ คือ ความขัดแย้งภายใน (inner conflict) และความขัดแย้งภายนอก (outer conflict) ความขัดแย้งภายในเป็นความยากลำบากของคนที่จะตัดสินใจเลือกรายของที่มีคุณค่าที่ไปด้วยไม่ได้ หรือความขัดแย้งขององค์ขององค์ประกอบภายในตัวบุคคลเอง เช่น ใจบอกว่าอยากได้แต่สามัญสำนึกบอกว่าไม่ควรกระทำ เป็นต้น ส่วนความขัดแย้งภายนอกนั้นเกี่ยวกับการไปด้วยกันไม่ได้ระหว่างบุคคลกับคนอื่นหรือกลุ่มอื่น

ในกระบวนการขัดแย้งนั้นกระบวนการโต้ตอบ (Reaction Process) นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เช่น ฝ่าย ก. รับรู้ ซึ่งอาจผิดหรือถูกก็ได้ว่ากำลังจะถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือจะถูกทำอันตรายโดยฝ่าย ข. ดังนั้นจึงดำเนินการเพื่อป้องกันตนเอง การกระทำของฝ่าย ก. ทำให้ฝ่าย ข. รับรู้ฝ่ายตนจะถูกคุกคามหรือถูกทำร้ายดังนั้นฝ่าย ข. ก็จำเป็นต้องกระทำอะไรเพื่อเป็นการป้องกันตนเองการกระทำของฝ่าย ข. ทำให้ฝ่าย ก. มั่นใจว่าความคิดของฝ่ายตนในตอนแรกนั้นถูกต้องแล้ว นั่นคือความคิดที่ว่าจะถูกฝ่าย ข. คุกคามหรือทำร้ายดังนั้นจึงต้องกระทำอะไรเพื่อป้องกันตนเองให้มากขึ้นไปอีก การกระทำของทั้งสองฝ่ายทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นและเข้มข้นเมื่อต่างฝ่ายต่างกันเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งคุกคาม แต่ละฝ่ายก็ไม่มีทางเลือกนอกจากจะสู้จนกระทั่งอีกฝ่ายหนึ่งยอมจำนนแท้ที่จริงแล้วการรับรู้ว่าคุณจะถูกคุกคามหรือถูกทำร้ายนั้น มักจะเกิดจากความคิดความรู้สึกว่าจะ

เกิดขึ้นซึ่งอาจเกิดเป็นผลมาจากความวิตกกังวล ความมีอคติ รังเกียจความกลัวมากกว่าจะเกิดจากการถูกคุกคามหรือถูกทำร้ายจริงๆ

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มนั้น เราไม่ได้พิจารณาว่าความสัมพันธ์นี้จะมีผลขัดแย้งหรือไม่ แต่เรามักจะสรุปว่ามีความขัดแย้ง ปัญหาอยู่ที่ว่าแต่ละฝ่ายจะจัดการกับความขัดแย้งอย่างไร ใช้ความรุนแรง โดยมุ่งทำลายกัน หรือใช้กฎเกณฑ์ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันการมองความขัดแย้งในองค์การต่างๆไป รวมทั้งองค์การทางการเมืองมักพิจารณาอย่างนี้

ถ้าหากสองประเทศอ้างสิทธิครอบครองเกาะๆหนึ่ง ความขัดแย้งก็เกิดขึ้น ในการแก้ปัญหาหนึ่งอาจทำได้โดยการที่ประเทศหนึ่งยกเลิกการอ้างสิทธิครอบครอง หรือตกลงที่จะแบ่งเกาะออกเป็นสองส่วนหรือตกลงที่จะสงครามกัน ถ้าประเทศ ก. ประกาศยกเลิกการอ้างสิทธิครอบครอง ความขัดแย้งก็จะสิ้นสุดลง ถ้าทั้งสองประเทศตกลงจะรบกัน ความขัดแย้งเกี่ยวกับสิทธิครอบครองก็จะมีต่อไป แต่จะไม่มีผลขัดแย้งเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหา เพราะได้ตกลงที่จะรบกันแล้ว หากสองประเทศไม่ประสงค์จะรบกันต่อไปก็อาจตกลงทำสัญญาสงบศึก ถ้าทั้งสองประเทศมีกำลังเหลือพอๆกัน ความรุนแรงและการคุกคามก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าในการสงบศึกนั้นทั้งสองประเทศมีกำลังรบเหลือไม่เท่ากัน ฝ่ายมีกำลังมากก็จะข่มขู่ฝ่ายที่มีกำลังน้อยกว่าให้ตกลงยินยอม

การเมืองมุ่งจะก่อให้เกิดความกลมเกลียวในสังคม มาตรการหรือเครื่องมือที่จะก่อให้เกิดความกลมเกลียวนั้นอาจด้วยการบังคับหรือการอาสาสมัคร อาจด้วยความตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ได้ในสถานการณ์ขัดแย้งนั้น ถ้าฝ่ายหนึ่งใช้กำลังและอีกฝ่ายหนึ่งยอมแพ้ การยอมแพ้ก็เป็นการตกลงให้เกิดความกลมเกลียวแต่โดยการบีบบังคับ สิบบสามรัฐแรกที่รวมตัวกันเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาที่หาศัตรูร่วมคือ อังกฤษ ผลที่ตามมา คือ มีรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความกลมเกลียว สงครามกลางเมืองในอเมริกา ระหว่างฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ แม้จะไม่มีศัตรูร่วมแต่ก็เกิดจากความขัดแย้งที่รุนแรงและเป็นปฏิปักษ์กัน สงครามทำให้มีความกลมเกลียวของประเทศในระยะต่อมา กฎข้อตกลงก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความกลมเกลียวดังจะเห็นได้จากการล่าอาณานิคมของยุโรปในเอเชียและแอฟริกา ประเทศในยุโรปจะใช้กำลังสร้างกฎบังคับให้อาณานิคมยอมรับข้อตกลงของฝรั่งเศสและอังกฤษกับประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก็เป็นตัวอย่างของเครื่องมือที่จะสร้างความกลมเกลียว ในสังคมปัจจุบันรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างความกลมเกลียวและสงบสุขในสังคม แต่รัฐธรรมนูญสร้างโดยผู้ปกครองที่มีอำนาจจะอยู่ได้นานเท่าไรขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญสองประการ ประการแรกฝ่ายที่มีอำนาจดำรงอำนาจได้นานเท่าไร ประการที่สองฝ่ายที่มีอำนาจจะอดทนต่อความไม่พอใจทั้งหลายได้นานเท่าไร

ระยะเวลาที่ความสัมพันธ์ซึ่งมีความกลมเกลียวจะอยู่ได้นานเท่าไร ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ก่อนการตกลงว่าทั้งสองฝ่ายมีความพอใจมากน้อยเพียงใด

ถ้าฝ่าย ก. และ ข. มีความเข้มแข็งพอๆกัน และมีความไม่พอใจในความสัมพันธ์เท่าๆ กัน แต่ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าถ้าเลิกมีความสัมพันธ์ต่อกันแล้วจะเกิดผลเสียอย่างใหญ่หลวงในลักษณะเช่นนี้ความสัมพันธ์ก็อาจมีต่อไปอีกแต่จะมีประสิทธิภาพต่ำ ในอีกสถานการณ์หนึ่งถ้า ก. มีอำนาจและมีความพอใจในความสัมพันธ์กับ ข. แต่ ข. ไม่พอใจและอ่อนแอ ความสัมพันธ์แบบนี้จะอยู่ต่อไปได้นาน โดย ก. จะอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า และบีบบังคับให้ ข. ตกลงหรือปฏิบัติตามความสัมพันธ์เช่นนี้ จะมีความขัดแย้งมากมาย มีความตึงเครียดและมีเหตุผลที่จะส่งผลต่อความขัดแย้ง ฝ่าย ข. จะสะสมความไม่พอใจให้มากยิ่งขึ้น และจะระเบิดออกเมื่อถึงจุดหนึ่ง แม้ว่าฝ่าย ข. จะมีกำลังไม่เท่ากับฝ่าย ก. ก็ตาม การระเบิดออกของฝ่าย ข. เป็นการแสดงความสัมพันธ์สิ้นสุดลงแม้จะมีอัตราการเสี่ยงสูงก็ตาม ในทางตรงกันข้ามถ้าหากความสามารถหรือกำลังของฝ่าย ข. ยังต่ำอยู่ ความไม่พอใจก็อาจค่อยๆ ลดลงตามเวลาที่ผ่านไป เวลาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ไขความขัดแย้งให้ง่ายขึ้น

รัฐทุกรัฐหรือทุกประเทศต่างก็ใช้กำลังในระดับหนึ่งเพื่อจะรักษากฎหมายและความสงบสุขของบ้านเมือง ความแตกต่างระหว่างประเทศที่ใช้กำลังบังคับกับประเทศที่ประชาชนยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบด้วยความเต็มใจ ต่างกันในปัจจุบันสองประการดังนี้ ประการแรกกำลังที่ใช้ที่นั่นคนส่วนใหญ่เห็นชอบด้วยหรือไม่ และใช้กำลังภายในขอบเขตและเท่าที่จำเป็นหรือไม่ประการที่สอง คนส่วนน้อยที่มีความเห็นแตกต่างออกไปได้รับการพิทักษ์ปกป้องหรือไม่ หากคนส่วนน้อยไม่ได้รับการปกป้องในสิทธิพื้นฐานอันควรแล้ว คนส่วนใหญ่ก็จะบังคับขู่เข็ญต่างๆ นานาโดยอ้างความชอบธรรมทางกฎหมาย

4) ความขัดแย้งตามแนวทางสังคมวิทยา

ความขัดแย้งทางสังคมวิทยา หมายถึง การดิ้นรนเพื่อจะได้ของที่มีคุณค่า หรือเพื่อการอ้างสิทธิในฐานะ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยกลุ่มที่ขัดแย้งกันมิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงจะได้สิ่งที่มีคุณค่าซึ่งตนปรารถนา แต่ยังต้องการให้ฝ่ายตรงข้ามมีความเป็นกลาง ถูกทำร้าย หรือถูกกำจัดให้หมดไป ความขัดแย้งเช่นนี้ อาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างบุคคลกับกลุ่ม ความขัดแย้งภายในกลุ่มและความขัดแย้งกลุ่มเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ตลอดของชีวิตในสังคม

ความขัดแย้งตามแนวคิดทางสังคมวิทยาตั้งอยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมและความสนใจของกลุ่มต่างๆ ในสังคมนั้น ความแตกต่างของความสนใจระหว่างกลุ่มเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม

นักสังคมวิทยาได้ให้ความสนใจในเรื่องความขัดแย้งเป็นอย่างมาก ในศตวรรษที่ 19 แนวคิดเดิมทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับความขัดแย้งเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ซิมเมล (Simmel) และเวเบอร์ (Weber) ถือว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญทางสังคม เวเบอร์ยืนยันว่าความขัดแย้งไม่สามารถแยกออกจากชีวิตในสังคมได้

ความขัดแย้งอาจเกิดจากการกระจายหรือการแบ่งปันสิ่งใดที่มีคุณค่าหรือสินค้าที่มีอยู่อย่างจำกัดเช่น รายได้ ผลตอบแทน ฐานะ อำนาจ สิทธิการครอบครอง หรือสถานที่

การจำแนกความขัดแย้งออกเป็น ความขัดแย้งที่แท้จริง (Realistic Conflict) กับความขัดแย้งที่ไม่แท้จริง (Nonrealistic Conflict) อาจจะช่วยทำให้สามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง ความขัดแย้งที่แท้จริงเกิดจากการที่บุคคลมองเห็นสิ่งที่ตนเองอ้างสิทธิกับความคาดหวังที่จะได้รับไม่สอดคล้องกันเป็นความขัดแย้งของวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย ในทางตรงกันข้ามความขัดแย้งที่ไม่แท้จริง เกิดจากแรงกระตุ้นที่จะระบายหรือแสดงความก้าวร้าวออกมาโดยไม่คำนึงว่าจะมีทางเลือกไปสู่เป้าหมายนั้นหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องมาจากไม่ได้มุ่งจะให้บรรลุผลที่เป็นธรรม แต่ต้องการแสดงความก้าวร้าวออกมาเท่านั้น การหาแพะรับบาปเป็นตัวอย่างของเรื่องนี้การจับกุมมิใช่เป้าหมายที่แท้จริง แต่การได้รับทราบว่าได้มีการจับกุมผู้กระทำผิดแล้วเป็นเป้าหมายหลัก ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความขัดแย้งที่ไม่แท้จริงเป็นความขัดแย้งในเป้าหมาย แต่ความขัดแย้งที่แท้จริงเป็นความขัดแย้งในวิธีการที่ใช้

5) ความขัดแย้งตามแนวคิดทางมนุษยวิทยา

ในทางมนุษยวิทยาเห็นว่าความขัดแย้งเป็นผลมาจากการแข่งขันระหว่างฝ่ายต่างอย่างน้อยสองฝ่าย ฝ่ายต่างๆ ในที่นี้อาจเป็นบุคคล ครอบครัว เชื้อชาติ ชุมชน หรืออาจเป็นกลุ่มของแนวคิดองค์กรทางการเมือง เผ่าชน หรือศาสนา ความขัดแย้งอาจจะเกิดจากความปรารถนาหรือเป้าหมายที่ได้ด้วยกันไม่ได้ สาเหตุอย่างหนึ่งของความขัดแย้งนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลของวัฒนธรรมการไม่มีความขัดแย้งการมีความร่วมมือ และการกระทำที่ประสานงานกันมักถูกใช้เป็นดัชนีความมั่นคงทางสังคม ความขัดแย้งเป็นผลที่ตามมาของระบบสังคม

ความขัดแย้งและความก้าวร้าวเป็นแบบฉบับของพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ ความก้าวร้าวเป็นผลของวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นในระยะยาว ความขัดแย้งทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน แตกต่างจากในอดีตมากมาย วิวัฒนาการของพฤติกรรมมนุษย์อาจอธิบายได้โดยกระบวนการของการเลือกทางวัฒนธรรมและกระบวนการของการเลือกทางชีววิทยา ความขัดแย้งไม่ใช่อย่างเดียวกันกับความก้าวร้าว ความก้าวร้าวเป็นแบบหนึ่งของพฤติกรรม แต่ความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ที่เป็นผลมาจากประโยชน์และค่านิยมที่ได้ด้วยกันไม่ได้ นักมนุษยวิทยาศึกษาความขัดแย้งโดยถือว่าเป็นกระบวนการทางสังคมในหลายมิติที่เกิดในสภาพแวดล้อมต่างกันและเกิดผลที่

ตามมาแตกต่างกันด้วย ความขัดแย้งเกิดขึ้นในทุกสังคมมนุษย์ แต่จะต่างกันที่ระดับของความขัดแย้งและรูปแบบการแสดงออก

ในทางมนุษยวิทยานั้น ความขัดแย้งตรงกันข้ามกับความกลมเกลียว แต่ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ง่ายกว่าความกลมเกลียว ความขัดแย้งกับการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการทางสังคม เนื่องจากระบบสังคมมีความขัดแย้งในหลายรูปแบบสังคมจึงถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ที่ตรงกันข้ามหรืออยู่คนละฝ่าย

3.1.4 ธรรมชาติของความขัดแย้ง

ในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ประชาชนเป็นใหญ่แผ่นดินประชาชนเป็นเจ้าของประเทศมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ไม่พึงพอใจสิ่งใดก็มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่คำนึงว่า จะไปกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือไม่ดังนั้นก็เห็นได้ว่าทุกวันนี้จะเป็นยุคของความขัดแย้ง หากจะติดตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะปรากฏข่าวแห่งความขัดแย้งเกิดขึ้นหลายด้านเช่น ฝ่ายค้านมีความไม่พอใจในการบริหารงานของรัฐบาล ลูกค้านเงินฝากมีความขัดแย้งกับธนาคารพาณิชย์ที่ลดดอกเบี้ยเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์มีความขัดแย้งกับธนาคารแห่งประเทศไทยที่ออกกฎระเบียบข้อบังคับที่ 29 จะต้องมีเงินทุนสำรอง เพื่อประกันความเสียหายของลูกหนี้ประเภทที่มี NPL สูง ในขณะที่เดียวกันผู้ใช้รถยนต์เป็นพาหนะก็เกิดความขัดแย้งกับผู้ผลิตน้ำมันเชื้อเพลิงที่รวมหัวกันขึ้นราคาน้ำมัน รุกلامไปเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนกับไต้หวันอินเดียกับปากีสถาน ประเทศอิสราเอลกับกลุ่มประเทศอาหรับ ฯลฯ เป็นต้นจึงเห็นได้ว่าสังคมทุกวันนี้ ทำให้คนเรามีความแตกต่างกันในลักษณะต่างๆ มากขึ้น เช่น ความร่ำรวยหรือความยากจน การมีอำนาจของคนส่วนน้อยกับคนส่วนใหญ่ที่ไม่มีอำนาจ บางคนพยายามที่จะรักษาสถานภาพเดิมของตนเองไว้ในขณะที่หลายๆ คนพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง ทั้งที่เป็นการซ่อนเร้นหรือบางคนต้องการเปิดเผยจึงทำให้คนเรามีความแตกต่างกันในเรื่องความเชื่อค่านิยม มองโลกในแง่บวกที่แตกต่างกันออกไปคนส่วนใหญ่อาจจะมีคามสนใจ และความปรารถนาแตกต่างไปจากบุคคลอื่น เช่น การเสนอขายรัฐวิสาหกิจบางประเภท เพื่อการลดต้นทุนในการบริหาร ซึ่งแหล่งทุนส่วนใหญ่จะมาจากต่างประเทศ ทำให้คนไทยบางกลุ่มต้องการที่จะให้มีการกระจายหุ้นในเฉพาะคนไทยเท่านั้น ความสนใจและความปรารถนาที่แตกต่างกันออกไปนี้อาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งได้

มนุษย์เราต้องการความสำเร็จในชีวิต การกระทำของมนุษย์ที่ต้องการความสำเร็จนั้นย่อมจะไปกระทบกระทั่งกับบุคคลอื่น เช่น กรแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ การสอบแข่งขันเพื่อเข้าทำงานในกรณีที่มีตำแหน่งงานจำกัด การประกอบธุรกิจที่ต้องการแข่งขันทั้งในด้านการผลิต การจัดจำหน่าย การซื้อวัตถุดิบที่มีอยู่จำนวนค่อนข้างจำกัด มักจะวัดกันด้วยการแพ้-

ชนะ การที่จะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสินค้า การได้รับบริการ การมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ล้วนแล้วแต่ไปกระทบบุคคลอื่นแทบทั้งสิ้น หลักสำคัญในการแข่งขัน ก็เนื่องมาจากความขาดแคลน ความไม่เพียงพอของสิ่งที่มีความต้องการเหมือนกัน บางครั้งความขาดแคลนนี้ เป็นความขาดแคลนที่เกิดขึ้นจริง หรือในบางครั้งก็ไม่จริง หรือเพทุบาย ไม่ว่าจะการขัดแย้งจะเกิดขึ้นในกรณีใดก็ตาม คนเราก็จะถูกกระตุ้นและมีแรงใจเพื่อที่จะเข้าสู่การแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ความขัดแย้ง จึงเกิดขึ้นมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อคนเราพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้มากที่สุด หรือให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ตน ต้องการมากที่สุด หรือการมีอำนาจในการควบคุมบุคคล หรือการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ของ องค์กร ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จของมนุษย์เป็นสิ่งที่สิ่งหนึ่งที่จะนำไปสู่ปัญหา ความขัดแย้งได้

จุดกำเนิดที่แท้จริงของความขัดแย้งนั้น เกิดจากความไม่เพียงพอหรือความ ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกกำหนดโดยสังคม ความไม่พอใจและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ความขาดแคลนสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำไปสู่การแข่งขันเพื่อจะ ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องการในกระบวนการของการแข่งขันนั้น บางคนได้ใช้อำนาจที่เหนือกว่า บุคคลอื่นใช้สติปัญญาความรู้ที่มีมากกว่า ใช้ความรวดเร็วและความได้เปรียบในด้านต่างๆ เพื่อ เอาชนะคู่ต่อสู้ที่ด้อยประสิทธิภาพ ซึ่งเขาเหล่านี้เมื่อสู้ไม่ได้ ก็จะได้รับผลประโยชน์ที่น้อยกว่า โดย ปกติแล้วผู้ที่ได้รับประโยชน์มากกว่ามักจะจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อให้เขาสามารถปกป้องรักษา ทรัพยากรผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับมาแล้ว และคาดหมายว่าจะได้รับเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการเพื่อการคงอำนาจต่อไป ซึ่งเป็น ผลโดยตรงมาจากการแข่งขันเพื่อที่จะได้ประโยชน์ ทั้งนี้รวมถึงการจัดรูปแบบการดำเนินงาน การ กำหนดตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหาร การจัดคนเข้าทำงาน การออกกฎและระเบียบต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อ การที่จะได้เปรียบในการแข่งขันทั้งสิ้น

ในหน่วยงานของทุกๆ องค์กรย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้น อาจเป็นความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือระหว่างกลุ่มต่างๆ ต้องยอมรับเหตุผลประการหนึ่ง ที่ว่าความขัดแย้งเป็นเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในสังคม แม้แต่ตัวเรา เองที่ต้องตัดสินใจเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใดในสองสิ่งพร้อมกัน ยังเกิดความขัดแย้งที่จะต้องเลือกเพียงทาง ใดทางหนึ่ง หรือได้มาเพียงอย่างหนึ่งแต่ต้องเสียไปอีกอย่างหนึ่ง ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยง ไม่ได้

โดยทั่วไปแล้ว ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นจากลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่ วัตถุที่ใช้ในการผลิตแต่เพียงอย่างเดียว ยังหมายรวมถึงสิ่งที่สามารถมองเห็นได้และมองเห็น ไม่ได้ เช่น ทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุ ตำแหน่งหน้าที่ เกียรติยศ และสถานภาพที่ดำรงอยู่

2. ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลหรือกลุ่มคนแสวงหาที่จะควบคุมกิจการหรืออำนาจซึ่งเป็นสมบัติของคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ความขัดแย้งนี้เป็นผลจากการก้าวท้าวในงานหรืออำนาจหน้าที่ของบุคคลอื่น

3. ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ไม่สามารถที่จะตกลงกันได้เกี่ยวกับเป้าหมายหรือวิธีการในการทำงาน ต่างคนต่างก็มีเป้าหมาย วิธีการ และสไตล์ในการทำงานที่แตกต่างกันออกไปซึ่งเป้าหมายและวิธีการดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้

ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน ผู้บริหารที่ดีย่อมไม่ปฏิบัติงานโดยการพยายามรักษาภาพเดิม เพราะความเจริญก้าวหน้า และการเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะเป็นตัวการที่สำคัญนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นภายในองค์กร เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ดีกว่าและสูงกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สมาชิกเกิดอาการเครียดความเครียดทำให้เกิดความขัดแย้ง และความขัดแย้งก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่อไป

3.1.5 ประเภทของความขัดแย้ง

สรุปรายละเอียดได้ดังนี้พอนด์ (Pondy, 1967: 299-2430) ถือว่าความขัดแย้ง “เป็นกระบวนการ” และได้แยกประเภทขั้นตอนต่างๆของความขัดแย้ง ดังนี้ คือ

1) ความขัดแย้งแบบแอบแฝง หรือซ่อนเร้น คือ ความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการแข่งขันกันในด้านทรัพยากรที่มีน้อย หรือหายาก การดิ้นรนอยากเป็นตัวของตัวเอง และการมีเป้าหมายที่ต่างกันซึ่งรูปแบบของความขัดแย้งประเภทนี้นั้น เป็นเรื่องของความขัดแย้งในด้าน “บทบาท”

2) ความขัดแย้งที่เปิดเผย มีอาการของการระรานอย่างเปิดเผย เป็นเรื่องความรุนแรงที่ปรากฏออกมาให้เห็นได้

3) ความขัดแย้งประเภทที่มองเห็นได้ เกิดจากความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง และจะแก้ความขัดแย้งประเภทนี้ได้ก็โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารตัวอย่างเช่น ระหว่างฝ่ายผลิตและฝ่ายขายในบริษัท ฝ่ายผลิตย่อมต้องการคุณภาพสูงของสินค้าที่ฝ่ายตนผลิตขึ้น แต่ฝ่ายขายจะกำหนดในการขายเพราะราคาสูงย่อมขายมาก จึงมักจะขัดแย้งกันระหว่างแผนกนี้เป็นธรรมชาติ

4) ความขัดแย้งที่รู้สึกได้ อาจเกิดขึ้นจากความตึงเครียด เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากอาการแอบแฝง 3 ประเภท ดังกล่าวมาข้างต้น คือการการแข่งขันในทรัพยากร ความต้องการอิสระ และเป้าหมายแตกต่างกัน เป็นต้น

นอกจากนี้ ชัยยุทธ์ ชีโนกุล (2536 : 8-12) ได้รวบรวมประเภทของความขัดแย้งที่อาจจะเป็นไปได้ในองค์กรได้ 5 แบบ ดังต่อไปนี้ 1) ความขัดแย้งต่อตนเอง 2) ความขัดแย้ง

ระหว่างบุคคล 3) ความขัดแย้งของกลุ่ม 4) ความขัดแย้งในองค์กร 5) ความขัดแย้งระหว่างองค์กร
สรุปได้ดังนี้

1) ความขัดแย้งต่อตนเอง (Self Conflict) การศึกษาเรื่องความขัดแย้งต่อตนเองเป็นการศึกษาทางพฤติกรรม นักจิตวิทยาเรียกความขัดแย้งต่อตนเองว่า เป็นความขัดแย้งทางจิตวิทยาและให้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้มากมาย ทุกคนยอมรับว่าคนเราทุกคนจะต้องประสบความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ตราบที่เราจะพยายามจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง อาจจะเป็นความพยายามเพื่อมีชีวิตอยู่รอดพยายามหาความสุขใส่ตน และการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญและเกี่ยวพันกัน ความขัดแย้งมีลักษณะเคลื่อนไหวไปในสองทิศทางในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดความต้องการที่ตรงกันข้ามกัน ฉะนั้นความขัดแย้งต่อตนเอง หรือความขัดแย้งทางจิตวิทยาจึงเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อตนเองเมื่อต้องเผชิญกับ “สถานะที่ต้องเลือก” สิ่งที่มีประสพกันในขณะเดียวกัน การวิเคราะห์ความขัดแย้งต่อตนเองสามารถอธิบายโดยแนวทางด้านจิตวิทยา ในขณะที่เดียวกันการวิเคราะห์ความขัดแย้งต่อตนเองสามารถอธิบายโดยแนวทางจิตวิทยาเกี่ยวกับเรื่อง 1)ความขัดแย้งจากความคับข้องใจ2)ความขัดแย้งในเป้าหมาย 3)ความขัดแย้งในบทบาท

2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Individual Conflict) ความขัดแย้งระหว่างบุคคลอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

(1) ความขัดแย้งจากความต้องการ โดยสิ่งที่ตอบสนองความต้องการมีไม่เพียงพอหรือไม่ได้เท่าที่ทุกคนต้องการ เช่น ในวงราชการข้าราชการแทบทุกคนต้องการได้เงินเดือนสองขั้นแต่อัตราที่จะให้สองขั้นมีน้อย จึงไม่ได้ทุกคน เมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการก็เกิดการขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจขอเงินเดือนให้สองขั้นกับคนที่ไม่ได้ซึ่งเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นทุกวงการ และเป็นประจำปี แม้ว่าจะจัดระบบวิธีให้รัดกุมเพียงใดก็ตามความขัดแย้งจะเกิดขึ้นอยู่เสมอเพราะคนส่วนใหญ่ไม่ได้สองขั้นในวงราชการจึงมีเรื่องขัดแย้ง

(2) ความขัดแย้งจากความแตกต่างของความคิดซึ่งมักเรียกกันว่า “การขัดแย้งทางความคิด” หรืออุดมการณ์ที่มีต่อสิ่งใดมักจะมีเหตุผล เป็นเรื่องสนับสนุน แนวทางของความคิดเห็นนั้นๆ เมื่อเหตุผลไม่ลงรอยกัน ความคิดเห็นก็จะไปคนละทางและเมื่อต่างฝ่ายต่างยืนยันในเหตุผลของตน ความขัดแย้งทางความคิดก็เกิดขึ้น การขัดแย้งนี้จะติดตามไปถึงแนวทางการปฏิบัติด้วยการขัดแย้งประเภทนี้ ส่วนใหญ่มักจะมีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่เบื้องหลังแทบทั้งสิ้นแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นการขัดแย้งทางผลประโยชน์ก็ว่าได้ คู่กรณีมักจะเกิดระหว่างผู้รักษาประโยชน์กับผู้เรียกร้องผลประโยชน์ เช่น ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ฝ่ายปกครองกับฝ่ายถูกปกครอง ฝ่ายให้กับฝ่ายรับ

(3) ความขัดแย้งจากพฤติกรรมที่คาดหวังไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังในสังคมโดยทั่วไป บุคคลมักจะมี ความคาดหวังที่จะให้คนอื่น ๆ รอบ ๆ ตัว แสดงพฤติกรรมตามที่ตนคาดหวังทั้งนั้น เช่น เมื่อคนถูกรับเชิญให้ไปเป็นแขกในงานแห่งหนึ่ง ก็จะต้องคาดหวังว่าเมื่อไปถึงบริเวณงานก็ต้องมี เจ้าภาพผู้เชิญออกมาต้อนรับ พุดจาปราศรัยด้วย แต่เมื่อเข้าไปถึงงานจริงๆ กลับไม่มีใครสนใจเลยแถมจะให้นั่งก็ไม่มี ความขัดแย้งเป็นความขัดแย้งระหว่างจุดประสงค์สองประการ คือ ต้องการให้เจ้าภาพทราบว่า ตนให้เกียรติมาในงานแล้ว กับจุดประสงค์ไม่ต้องการให้ถูกละเลยทอดทิ้งจากเจ้าภาพ ถ้าความคาดหวังทั้งสองจุดประสงค์นี้มีมาก ความขัดแย้งภายในก็มีมาก อาจจะเป็นปากเสียกับเจ้าภาพในตอนหลังหรือทำให้เกลียดหน้าไม่อยากจะคบกันต่อไปก็ไม่มี อาจจะเป็นไปได้

(4) ความขัดแย้งจากความแตกต่างในค่านิยม ค่านิยมบางอย่างก็มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก กรณีที่เกิดมีค่านิยมไม่ตรงกัน ก็อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน ค่านิยมโดยทั่วไปมักจะไม่ได้ขัดแย้งกัน เว้นแต่จะมีบางกรณีเช่น ค่านิยมของคนต่างวัย มักจะมีค่านิยมต่างกัน บิดามารดาหัวโบราณ มักจะขัดแย้งกับบุตรวัยหนุ่มสาวสมัยใหม่ เพราะไม่อาจจะปรับตัวให้สอดคล้องกันได้ ซึ่งมักจะกล่าวกันเสมอว่า เกิดช่องว่างระหว่างวัยขึ้น โดยปกติแล้วค่านิยม มักจะถ่ายทอดจากบุคคลสูงอายุให้แก่คนรุ่นลูกหลานสืบทอดกันมา แต่ก็มีบางสังคมที่บุคคลวัยลูกหลานต่างสร้างค่านิยมขึ้นมาเองและถือเป็นสมบัติชิ้นสำคัญที่สุดที่บุคคลวัยรุ่นในหมู่คณะจะต้องรักษาไว้ การไม่ยอมรับค่านิยมเก่าๆ ที่ผู้ใหญ่ตั้งใจจะถ่ายทอดให้กลับมามาสร้างค่านิยมใหม่ๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการขัดแย้งจนเป็นศึกระหว่างวัย เหตุการณ์เช่นนี้มักจะเกิดขึ้นในสังคมเมืองมากกว่าในชนบท ทั้งนี้ เพราะผู้ใหญ่ไม่มีเวลาได้อบรมดูแลถ่ายทอดค่านิยมของคนสมัยเก่าให้แก่ลูกหลาน เพราะเวลาส่วนใหญ่ใช้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพบางคนไม่มีเวลาได้พูดคุยกับลูกเลย การถ่ายทอดเชื่อมโยงค่านิยมนี้ขาดตอน โดยเหตุนี้วัยรุ่นจึงต้องการสร้างค่านิยมอันเป็นของตนเองขึ้นมาใหม่ และถ่ายทอดกันเองในหมู่พวกที่มีวัยใกล้เคียงกัน หรือถ่ายทอดจากสังคมหนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง กว่าผู้ใหญ่จะรู้ซึ่งก็สายเสียแล้ว การต่อสู้ระหว่างวัยก็กลายเป็นการขัดแย้ง เช่น ในเรื่องของ การไว้ผมยาว การแต่งตัวแบบแปลกๆ รวมทั้งค่านิยมในเรื่องของดนตรีและศิลปะด้านอื่นๆ

3) ความขัดแย้งของกลุ่ม (Group Conflict) เป็นความขัดแย้งของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เกิดขึ้นได้ 4 ลักษณะ คือ

(1) ความขัดแย้งในเป้าหมาย (Group Conflict) เป้าหมายของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน เช่น บางคนต้องการทำงาน เพื่อเพิ่มรายได้บางคนทำงานเพราะมีความชอบงาน และรักเพื่อนร่วมงาน บางคนต้องการทำงานเพราะต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น ถ้าผู้ทำงานต้องการเพิ่มรายได้เสนอให้มีการทำงานล่วงเวลา บุคคลอื่นที่มีเป้าหมายต่างกันออกไป ก็

อาจจะไม่เห็นด้วย เพราะต้องการเวลา ให้แก่ครอบครัว หรือทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ตนเองชอบความ
แย้งจึงเกิดขึ้นได้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

(2) ความขัดแย้งในสถานภาพ (Status Conflict) ความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างในสถานภาพ เช่น การทำงานของผู้สูงอายุย่อมมีความสุข และรอบคอบมากกว่าคนหนุ่มที่ทำงานแบบต้องการความรวดเร็ว และเห็นผลได้ในทันทีทันใด

(3) ความขัดแย้งในวิธีการ (Mean Conflict) เช่น ความขัดแย้งเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานภายในองค์กร เช่น ฝ่ายบริหารให้กำไรเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ร้อยละ 10 จึงให้ฝ่ายขายพยายามเพิ่มยอดขายและให้ฝ่ายผลิตทำการผลิตเพียงพอต่อการขยายงานที่จะเพิ่มขึ้น แต่ฝ่ายขายเสนอให้ฝ่ายผลิตต้นทุน ค่าใช้จ่ายให้ต่ำลง หรือให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเพื่อลดต้นทุนและเสนอให้ฝ่ายจัดซื้อหาแหล่งวัตถุดิบที่ใกล้กว่า เนื่องจากคู่แข่งชันมีมาก ซึ่งวิธีการเหล่านี้ว่า จะสามารถเพิ่มกำไรขึ้นได้อีกร้อยละ 10 วิธีการจึงขัดกัน

(4) ความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ (Perception Conflict) เนื่องจากแต่ละบุคคลมีลักษณะแตกต่างกันออกไป การรับรู้และความเข้าใจของบุคคลในเรื่องเดียวกันจึงแตกต่างกันออกไป ซึ่งเกิดจากความรู้สึกนึกคิด ความต้องการในเป้าหมาย ทศนคติ ค่านิยม บทบาทในองค์กรการศึกษาและประสบการณ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการมองเห็นปัญหาและรับรู้สิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน เกิดความเข้าใจไม่เหมือนกันจึงเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน มีผลต่อกลุ่มเป็นส่วนร่วม เมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็อาจจะเกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้

4. ความขัดแย้งในองค์กร (Organization Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั่วไปในองค์กร เช่น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในองค์กรเดียวกัน ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นเพราะความสมดุระหว่างพลังต่างๆ ในองค์กร แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) ความขัดแย้งของบุคคลในระดับต่างๆ ในองค์กรเช่นความขัดแย้งระหว่างผู้จัดการกับผู้บริหารระดับสูง หรือความขัดแย้งระหว่างผู้จัดการกับหัวหน้าคนงาน หรือหัวหน้าคนงานกับคนงาน เช่น ผู้บริหารระดับสูงต้องการให้ผลิตให้ได้ตามงบประมาณการผลิต แต่ผู้จัดการฝ่ายการผลิตไม่เห็นด้วย เพราะที่ไม่มีส่วนร่วมในการทำงานงบประมาณนี้ จึงให้เหตุผลว่าขณะนี้ฝ่ายการผลิตได้การผลิตเต็มกำลังความสามารถแล้ว เป็นต้น

(2) ความขัดแย้งในกระบวนการหน้าที่ (Functional Conflict) เป็นความขัดแย้งของฝ่ายต่างๆ ในองค์กรในการทำหน้าที่ เช่น ระหว่างการผลิต และฝ่ายผลิต ฝ่ายผลิตผลิตให้ได้จำนวนมากเพื่อป้อนตลาดโดยไม่ได้คำนึงต้นทุนและคุณภาพ เป็นต้น

(3) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่เป็นทางการ และกลุ่มไม่เป็นทางการ (Functional and Informal Organization Conflict) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ก็คือ เป้าหมายในการทำ

เนินของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการขัดแย้งกับเป้าหมายของกลุ่มที่เป็นทางการ ซึ่งการเกิดกลุ่มที่ไม่เป็นทางการนี้ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากและมีความสำคัญต่อองค์กรมาก ดังนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จะต้องการได้รับการประสานหรือลดความขัดแย้งนั้นให้น้อยลง หรือพยายามให้หมดไป

5) ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Interorganization Conflict) ความขัดแย้งของกลุ่มภายในองค์กรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความขัดแย้งระหว่างองค์กร แต่ลักษณะความขัดแย้งระหว่างองค์กรนั้นจะแตกต่างจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มภายในองค์กรเมื่อความขัดแย้งระหว่างองค์กรเกิดขึ้นการแก้ปัญหาจะต้องใช้ระบบการต่อรองว่าฝ่ายใดจะได้รับอะไร และสิ่งสำคัญที่สุดของการต่อรองนั้นจะต้องคำนึงถึงผลที่ได้รับอันยุติธรรมด้วยซึ่งเป็นเรื่องของการขัดกันผลประโยชน์ เช่น บริษัทขายรถยนต์ต่างๆ มีความขัดแย้งในเรื่องการขายรถยนต์ ขนาดเดียวกันราคาแตกต่างกัน เป็นต้น ผลที่เกิดตามมานอกจากความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานต่างๆ แล้วบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรเหล่านี้อาจจะไม่ชอบหน้า หรือไม่พอใจได้ มนุษย์สัมพันธ์ระหว่างคนในสองคนในสองบริษัทก็ไม่ดี ขาดความร่วมมือกันและกัน เป็นต้น

3.1.6 สาเหตุของความขัดแย้ง ได้มีผู้อธิบายสาเหตุความขัดแย้งไว้แตกต่างกัน ดังนี้

นักวิชาการแห่งสถาบันบันเลกซานเดอร์ แอมิลตัน (อ้างใน สุพงษ์ นิยากร 2540 : 14 - 15) ได้้อธิบายสาเหตุความขัดแย้งระหว่างบุคคล ไว้ดังนี้

1) ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพ ความแตกต่างของบุคลิกภาพและวัฒนธรรมระหว่างบุคคล เป็นสาเหตุที่ทำให้คนเกิดความขัดแย้งกันได้ เช่น หัวหน้าที่ชอบทำงานตามระเบียบและชอบควบคุม มักจะขัดแย้งกับลูกน้องที่มุ่งจะทำงานแหกระเบียบและชอบอิสระ

2) ความแตกต่างในค่านิยม ค่านิยมเป็นหลักที่บุคคลยึดถือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่างๆ ว่าดีหรือไม่ ควรหรือไม่ควรหลักดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความเชื่อ ทศนคติ ประสบการณ์ และการอบรมที่บุคคลนั้นๆ ได้รับมาดังความขัดแย้ง

3) ความแตกต่างของการรับรู้ เกิดจากที่บุคคลตีความในสถานการณ์ที่เหมือนต่างกัน

4) ความแตกต่างในเป้าหมาย ในการดำเนินชีวิตหรือการทำงานของแต่ละคนย่อมมีเป้าหมาย ถ้าเป้าหมายเหล่านั้นไม่สอดคล้องกันก็เป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้ง เช่น คนที่ทำงานคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมย่อมมีปัญหาขัดแย้งกับคนที่ทำงานมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

5) ความต้องการในทรัพยากรอย่างเดียวกันในโลกเรานี้ทรัพยากรบางอย่างมีอยู่จำกัดไม่เพียงพอแก่ความต้องการขาดทุน เป็นต้น ว่าเงิน วัสดุดิบ ตำแหน่ง หรือยศถาบรรดาศักดิ์

จำเป็นต้องมี การแข่งขันแย่งชิงกัน ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลคิดว่าตนเองได้รับส่วนแบ่งที่ไม่เป็นธรรม หรือ คนอื่นได้รับส่วนแบ่งในสิ่งที่ตนเองคิดว่าสมควรจะได้รับ

6) ความกดดันต่อบทบาท ทุกตำแหน่งในองค์กรจะมีการกำหนดตำแหน่งว่าตำแหน่งนั้นๆ จะมีบทบาทอะไรบ้างที่ต้องปฏิบัติและจะมีพฤติกรรมที่คาดหวังกำกับไว้ด้วยว่าละคนจะต้องปฏิบัติอย่างไร ความคาดหวังในบทบาทเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติของคนแต่ละตำแหน่ง เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งแสดงบทบาทตามความคาดหวัง ความขัดแย้งก็จะไม่เกิด แต่ถ้าไม่เกิดสามารถแสดงบทบาทได้ตามที่คาดหวังความขัดแย้งก็จะเกิด

7) ความแตกต่างของสถานภาพ สถานภาพ (Status) เป็นการตำแหน่งที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิ์และหน้าที่ของบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ดังนั้น ทุกคนย่อมมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง การได้มาซึ่งสถานภาพอาจได้มาอย่างเป็นทางการ เช่น เป็นผู้บังคับบัญชา เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้บริหาร หรืออาจได้มาอย่างเป็นทางการ เช่น มาจากอาวุโส หรือความเชี่ยวชาญความแตกต่างในระดับสถานภาพอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่น พนักงานระดับล่างมักจะมีทัศนคติต่อผู้บริหารว่าเอาเปรียบในผลประโยชน์ต่างๆ เช่น ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาทำงาน มีสวัสดิการที่ดีกว่าหรือผู้ใต้บังคับบัญชามักจะมีทัศนคติกับหัวหน้าว่าชอบใช้อำนาจตามตำแหน่ง(Authority) มาเป็นเครื่องมือในการที่จะบรรลุเป้าหมายของตนเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น

ในด้านความคิดเห็นของ ถวัลย์ วรเทพพัฒพงษ์ (2525: 30-31) ได้สรุปถึงสาเหตุความขัดแย้งแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ การขัดแย้งกันทางความคิด (Conflict of Ideas) กับความขัดแย้งกันในด้านผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเภทแรก การขัดแย้งกันทางความคิด โดยทั่วไปมักมีสาเหตุมาจาก

1. ทัศนคติ ค่าและความเชื่อ ที่แตกต่างกันจึงทำให้ความคิดเห็นไม่เหมือนกัน
2. ความรู้ความสามารถที่แตกต่างจึงทำให้ความคิดความอ่าน ต่างกัน
3. ประสบการณ์ที่แตกต่างกันจึงทำให้มองปัญหาต่างกัน
4. ความคาดหวังในบทบาทจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายที่แตกต่างกัน

ประเภทที่สอง การขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ ซึ่งมักจะมีสาเหตุมาจากเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความต้องการที่แตกต่าง เช่น สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการหน่วยงาน หนึ่งส่วนใหญ่ต้องการนำเงินปันผลสหกรณ์ฯ มาแบ่งกันในบรรดาสมาชิกแต่กรรมกรจากบริหารสหกรณ์ฯ ต้องการนำไปซื้อรถเก่าให้ผู้บังคับบัญชา เพื่อตนเองจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้บังคับบัญชาในรูปของความคิดเจริญก้าวหน้าในราชการ เป็นต้น

2. ความจำกัดของทรัพยากรบางอย่างที่มาสนองความต้องการ เช่น ในหน่วยงานหนึ่งมีโควตาสำหรับเลื่อนเงินเดือนสองชั้น 10 คน แต่คนที่อยากได้เลื่อน 2 ชั้นมี 15 คน เป็นต้น คนที่ไม่ได้หวัง และอาจทำให้เกิดขัดแย้งขึ้นได้

3. การแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ถ้าเป็นไปในทางที่ไม่ชอบไม่ควรก็อาจเกิดปัญหาความขัดแย้งกันขึ้นได้ เช่น แข่งขันกันว่าผู้ได้บังคับบัญชาของใครจะได้เลื่อนเงินเดือนสองชั้นมากกว่ากันโดยไม่ได้คำนึงถึงว่าจะได้มาด้วยวิธีใด

นอกจากนี้ อรุณ รักธรรม (2521 : 30 - 36) ได้สรุปเกี่ยวกับที่มาของความขัดแย้งว่ามีหลายประการ ดังนี้

ประการแรก ในส่วนที่เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง (Information หรือ Facts) นั้น อาจจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรได้ ถ้าหากแต่ละคนมีข้อมูลแตกต่างกัน หรือรู้มาคนละอย่าง มีอยู่คนละเรื่อง สำหรับกรณีเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องของการข้อเท็จจริง จึงเข้าใจกันคนละด้าน ในประเทศสำคัญๆ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้มีความเห็นต่างกันออกไป

ประการที่สอง คือ เป้าหมาย โดยเป้าหมาย คือ สิ่งที่เราต้องการให้สิ่งต่างๆ เป็นไปและการที่คนในองค์กรจะปฏิบัติงานให้สำเร็จนั้น ย่อมมีแนวความคิดในเรื่องเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรขึ้นได้ ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นเรื่องของการแสวงหาทางเลือกของทางเดิน เลือกวิธีปฏิบัติแต่ละคนย่อมมีวิธีและประสบการณ์ของตนเอง ทั้งนี้ย่อมมีอิทธิพลมาจากแนวคิด (Approach) การศึกษาเล่าเรียน (School of thoughts) และอาจจะเป็นค่านิยม (Values) ของเขาก็ได้

ประการที่สาม ค่านิยม (Values) เรื่องค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการที่จะก่อเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กร ค่านิยม (Values) หมายความว่า สิ่งที่มีคุณค่าแล้วยอมรับไว้เป็นความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ค่านิยม นี้จะส่งอยู่ในตัวบุคคลในรูปของความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดตลอดไป จนกว่าเจ้าตัวจะพบค่านิยมใหม่ซึ่งตนพอใจกว่า และยอมรับไว้เป็นความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดของตนเองความขัดแย้งบางครั้งมีสาเหตุมาจากความแตกต่างในเรื่องค่านิยมของมนุษย์ผลที่ตามมาคือ เป็นการยากที่จะตกลงกันได้ โดยเฉพาะในเป้าหมายที่กำลังทำกันอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ

ประการที่สี่ คือ ความเชื่อ (Beliefs) ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรและเราจะสังเกตเห็นบ่อยๆ คือ ความเชื่อของคน ซึ่งมีความแตกต่างออกไป คนสองคนมาจากคนละครอบครัว (หรืออาจจะครอบครัวพี่น้องเดียวกัน) คนละภาค คนละสำนักงาน

คนละวิชาย่อมจะทำให้มีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อ ซึ่งความเชื่อต่างๆเหล่านี้เองอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรได้

ประการที่ห้า คือ ความคิดเห็นและความรู้ (Opinion & Knowledge) ของคนยังแตกต่างกันอีกด้วย คนสองคนได้รับการศึกษาอบรมมาคนละแบบ คนละสถาบันดังกล่าวมาแล้วย่อมมีแนวโน้มที่จะรู้ ชำซาญ และคิดแตกต่างกันออกไป ตัวอย่างในเรื่องนี้จะพบเห็นเสมอๆ ในชีวิตการเป็นครูบาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือในองค์กรอื่นๆก็ตาม จริงอยู่ย่อมภาคภูมิใจในสถาบันของตนเองที่เคยศึกษาเล่าเรียนมาหรือกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องสามัญสำนึกของมนุษย์ (Common Sense) แต่อย่างไรก็ตาม อย่างให้ถึงขั้นหลงใหล หรือดั่งที่ว่า จริงอยู่ ต่างฝ่ายต่างถือศักดิ์ศรีของตนด้วยกันทั้งนั้น (ว่า) ฝ่ายตนมีความสำคัญแต่อย่างหลงว่าฝ่ายตนมีความสำคัญว่าฝ่ายนั้น หรือวิชาที่ตนศึกษามากกว่าของคนนั้น คนนี้ อันนี้ดูเหมือนจะเป็นความคิดประการหนึ่งของคนทั่วไป และนักศึกษาซึ่งอาจจะทำให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งในองค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้

ประการที่หก คือ โครงสร้าง (Structure) ขององค์กรอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรได้ โดยเฉพาะ โครงสร้างขององค์กรที่มีลักษณะแบบระบบราชการ (Bureaucracy) ด้วยเหตุที่ระบบนี้มีลักษณะที่ 1) การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น (Hierarchy) 2) มีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่อมนุษย์ (System of Rule) 3) แบ่งงานตามความถนัดและความชำนาญ (Specialization) 4) งานเป็นส่วนกลางขององค์กร มิใช่เป็นเรื่องของส่วนตัวของใคร (Impersonality) 5) เหตุผลอยู่ที่กฎหมาย (Rationality) หลักการต่างๆของระบบองค์กรแบบนี้ อาจจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรได้ ตัวอย่างเช่น ในเรื่องของการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น มนุษย์จะขาดโอกาสในการใช้ความคิดริเริ่มของตนเองไปได้ ซึ่งย่อมฝืนธรรมชาติมนุษย์เองอย่างแน่นอน มนุษย์จะพยายามต่อสู้เพื่อต่อสู้เอาชนะ โดยเฉพาะกับบุคคลที่มีอำนาจบังคับบัญชาเขาจึงเป็นที่มาของความขัดแย้งในองค์กรได้หรือแม้แต่การแบ่งงานตามลักษณะความชำนาญ (Specialization) ก็เช่นกัน ย่อมเป็นที่มาของความขัดแย้ง เพราะเมื่อแบ่งออกไปแล้ว อาจจะทำให้แต่ละกลุ่มคนถือว่า งานของตนเท่านั้นที่มีความสำคัญส่วนงานอื่นของบุคคลอื่นนั้นไม่น่าสนใจ ไม่สำคัญอะไร สาเหตุนี้ที่อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้อีก เช่นกัน เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็น การมุ่งควบคุมมนุษย์จากภายนอก หรือกลุ่มนี้เบื้องบน (Top Management)

ประการที่เจ็ด คือ การเปลี่ยนแปลง (Change) เมื่อองค์กรต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าตัวบุคคล (ทัศนคติ ทักษะวิธีการทำงาน การวินัยสั่งการ) หรือโครงสร้าง (Structure) ย่อมมีทั้งการยอมรับและการต่อต้านจากบรรดาขององค์กรอย่างแน่นอน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงย่อมเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งของ ความขัดแย้ง

ประการที่แปด คือ พฤติกรรมส่วนบุคคล (Personal Behavior) ตัวอย่างเช่น 1) บุคลิกภาพ (Personality) 2) ความพึงพอใจในบทบาทและฐานที่ได้รับในองค์กร (Role Satisfaction and Status) 3) เป้าหมายส่วนตัว (Personal Goals) และ 4) สัมพันธภาพในสังคม องค์กร (Social interaction) เป็นต้น

จากสาเหตุความขัดแย้งดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า สาเหตุของความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากความแตกต่างของการรับรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความแตกต่างของเป้าหมาย ความแตกต่างในค่านิยมความเชื่อ ความแตกต่างในสถานภาพของบุคคลและโครงสร้างขององค์กร ความคาดหวังในแต่ละบทบาท ความต้องการในทรัพยากรที่มีจำกัด รวมทั้งการแก่งแย่งชิงดีกัน

3.1.7 ผลการของความขัดแย้ง มีรายละเอียดดังนี้

อรุณ รัชธรรม (2537 : 234-236) ได้สรุปไว้ว่า ผลการของความขัดแย้งนั้น สามารถจะแบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ประการด้วยกัน คือ ผลดีและผลเสีย

ประการแรก ความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และก่อให้เกิดความก้าวหน้าได้ดังคำกล่าวที่ว่า ศัตรูคือยาแก้ลม ซึ่งคำกล่าวนี้น่าตรงกับคำว่า Conflicts Make Progress ทั้งนี้ผลของความขัดแย้งมีหลายประการ เช่น 1) ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ ที่เหนือกว่า 2) เป็นการบังคับให้มนุษย์แสวงหาแนวคิดที่ใหม่และสดอยู่เสมอ 3) เป็นการบังคับให้มนุษย์สำรวจตรวจสอบความคิดเห็นของตนเองอีกครั้งหนึ่งว่าดี เลว เหมาะสม หรือไม่ในการจะเอาชนะฝ่ายตรงข้าม ซึ่งถือว่าผลที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งย่อมมีผลดีต่อองค์กร 4) จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และ 5) เป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์ตรวจสอบความสามารถของตนเองอยู่เสมอ

ในเรื่องว่าความขัดแย้งก่อให้เกิดความก้าวหน้านั้น เหตุผลง่ายๆ อย่างหนึ่งก็คือ สมมุติว่าคนในหน่วยงานหรือในห้องเรียนก็ตาม ถ้าทุกคนมีความเห็นเหมือนกันหมด คือ “YES” หรือ “No” โดยไม่มีใครมีความเห็นแตกต่างทุกคนคงไม่ต้องคิดอะไรอีกแล้ว ถ้าเป็นดังนี้มีไว้เพียงความคิดเห็นใหม่ๆ จะไม่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ความคิดเก่าๆ ยังจะขาดการกลั่นกรองตรวจสอบอีกด้วย ด้วยเหตุผลดังนี้เองจึงทำให้คิดว่าที่จริงความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรนั้นย่อมมีประโยชน์และอาจจะก่อให้เกิดความก้าวหน้า ซึ่งโดยปกติเมื่อทุกคนรู้ว่าองค์กรกำลังมีความขัดแย้งเป็นเวลาต่างคนต่างต้องขยันทำงานปรับปรุงตนเองอย่างสุดความสามารถ การทำเช่นนั้นเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญกับปัญหานั้นๆ อันจะทำให้ตนเองมีแนวโน้มที่อาจจะเป็นผู้แพ้ (Loser) หรือเสีย แก่อีกฝ่ายหนึ่งได้ ในบรรยากาศเช่นนี้นักบริหารที่ก้าวความขัดแย้งในองค์กร น่าจะรีบฉวยโอกาสใช้ แรงดัน (Driving Forces) ให้ถูกจุด หรือผสมผสานความขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ขององค์กรเข้าด้วยกันได้ จะเป็นการก่อให้เกิดผลผลิต (บริการ) ที่มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นๆ (Impact) จะช่วยเป็นการรางวัล (Rewards) ให้แก่ทุกฝ่ายหรือบุคคลอื่นๆ ที่

เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตามได้ ซึ่งถึงขั้นอาจจะกล่าวได้ว่า ทุกคนมีส่วนเป็นผู้ชนะ (Winner- Winner) แทนที่ชนะเป็นผู้แพ้-ชนะ ((Loser -Winner)

คนแต่ละคนอาจจะมองอย่างผิวเผินว่า ถ้าหากมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์กรคนจะต้องหาทางเอาชนะ หรือ “แก้มือ” จะเหนือกว่า “แรงรับ” ของฝ่ายแรกเสมอ เหตุการณ์ตอนนี้อาจจะเรียกได้ว่า ทั้งสองฝ่ายได้ตกอยู่ในสภาวะ “สงคราม” ซึ่งจะต้องมีการเตรียมพร้อมและดูแลเหมือนว่า “ฝ่ายแพ้มาก่อน” อาจจะพร้อมกว่า ซึ่งในประเด็นนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ของการพัฒนาองค์กร (Organization Development) แล้วถือได้ว่าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้แพ้ คือ แพ้แก่ตนเอง หรือแพ้-แพ้ องค์กรใดก็ตามถ้าบรรยายเช่นนี้เกิดขึ้นหัวหน้าผู้มีส่วนรับผิดชอบ ควรจะหันมาศึกษาสนใจเป็นพิเศษ เพราะมีสัญญาณไฟแดงให้เห็นด้วยแล้วว่า “หม้อน้ำกำลังร้อนจัด” หรือความขัดแย้งกำลังคืบคลานเข้ามาอย่างแน่นอน

ประการที่สอง ความขัดแย้งอาจจะทำให้องค์กรขาดประสิทธิภาพ (Inefficiency) และประสิทธิผล (Inefficiency) ได้ ถ้าหากหัวหน้าไม่จัดการแก้ไข หนึ่งแนวความคิดในเรื่องความขัดแย้งของบุคคลในองค์กรมีอยู่หลายประการด้วยกัน ทั้งสองที่ส่อเกิดขึ้นและรวมทั้งวิธีการแก้ไข ซึ่งทั้งสองประการนี้หัวหน้าหรือผู้เกี่ยวข้อง ควรจะทำความเข้าใจและศึกษาไว้เรื่องระดับอันสำคัญ ในการปฏิบัติงานหัวหน้าประจำวันของตนเอง ผลที่ตามมาอาจจะเป็นดังนี้

1. บางคนทนดูและร่วมทำงานด้วยไม่ได้ จำเป็นจะต้องย้ายหนีออกไปจากหน่วยงานนั้นเสีย
2. ความเป็นมิตรระหว่างบุคคลย่อมลดลงไป
3. บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Trust) จะหมดไปและอาจจะเป็นการต่อสู้กันด้วยอารมณ์ที่ไร้เหตุผล
4. มีการต่อต้านที่อาจจะขัดกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่หากคนต้องการความสงบทำงานเป็นงานทีม (Team Building) หรือต้องการความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) มากกว่าการแข่งขัน (Competition) เพื่อตั้งหน้าตั้งตาแต่จะเอาชนะอย่างเดียว

3.1.8 ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับอาชญากรรม

มุฮัมมัดรอฟีอี มูซอ (2549: 11) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับอาชญากรรมไว้ว่าความขัดแย้งให้หลายระดับและบางระดับเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรม คือเมื่อขัดแย้งกันแล้วก็จะไปเป็นอาชญากรรมโดยอธิบายได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งในระดับตัวตน เป็นความขัดแย้งที่เกิดในภาวะจิตของบุคคลในการที่จะเลือกประกอบกับพฤติกรรมบางอย่างซึ่งขัดกับบรรทัดฐานของชุมชนหรือกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่คำนึงถึงศีลธรรมก็จะนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมหรือพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายได้

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล คือความขัดแย้งในเรื่องความสัมพันธ์ที่เกิดระหว่างบุคคลซึ่งขัดต่อบรรทัดฐานของชุมชนหรือเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับกฎหมายส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชนที่ต้องการมีการลงโทษผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งนอกจากส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมแล้วยังส่งผลให้เกิดความเสียหายโดยตรงต่อผู้ที่มีความขัดแย้งด้วย เช่น การล้วงละเมิดสิทธิของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ว่าสิทธิในด้านร่างกาย เช่น การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย การล้วงละเมิดทางเพศหรือสิทธิในด้านทรัพย์สินในแง่ของการลักทรัพย์ หรือทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น

3. ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับชุมชน ในลักษณะนี้อาจจะเป็นความขัดแย้งระหว่างในเรื่องของผลประโยชน์หรือค่านิยมต่างๆ ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธีก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งดังกล่าวรุนแรงจนกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมต่อไปได้

4. ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน โดยรัฐเป็นผู้ปกครองในชุมชนในขณะที่ชุมชนเป็นผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศและรัฐมีอำนาจในการออกกฎหมายต่างๆเพื่อให้คนในสังคมได้ปฏิบัติตาม การมองอาชญากรรมในแง่นี้ก็คือการที่รัฐออกกฎหมายหรือดำเนินตามนโยบายต่างๆที่ขัดแย้งกับความของชุมชนโดยรัฐอ้างถึงการปกป้องผลประโยชน์แห่งรัฐเช่น การออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนมาบังคับใช้ ซึ่งในอดีตนั้นในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันกับป่าได้โดยไม่มีความผิด แต่เมื่อมีการออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนแล้วคนที่เคยอาศัยในพื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ซึ่งหากคนในชุมชนไม่ปฏิบัติตามก็มีความผิดตาม 41 กฎหมาย หรือการที่รัฐดำเนินโครงการที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนเช่น การก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ ไทย มาเลเซีย ที่มีการต่อต้านจากคนในชุมชนโดยชุมชนมองว่าการก่อสร้างโครงการดังกล่าวส่งผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชนในขณะที่รัฐอ้างว่าการดำเนินโครงการนี้จะทำให้ประเทศชาติ ได้รับผลประโยชน์และมองกลุ่มที่ต่อต้านว่าเป็นฝ่ายที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม มองการเคลื่อนไหวต่อต้านของชุมชนว่าเป็นการท้าทายอำนาจรัฐ เป็นต้น

5. ระดับของกฎหมาย ซึ่งอาชญากรรมในที่นี้ หมายถึง พฤติกรรมที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิดซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของรัฐและผู้ใดกระทำต้องได้รับการลงโทษ เพราะฉะนั้นพฤติกรรมใดที่ขัดแย้งกับกฎหมายก็จะกลายเป็นพฤติกรรมอาชญากรรม

3.1.9 วงจรของความขัดแย้ง

การอธิบายวงจรหรือ วัฏจักรของความขัดแย้งนั้นสามารถอธิบายได้ดังนี้ คือเมื่อบุคคลมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ขัดแย้งกันก็เกิดกระบวนการตระหนักรู้แล้วนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งรูปแบบของความขัดแย้งก็จะแตกต่างกันออกไป จากนั้นก็จะเกิดกระบวนการเร่งความ

ขัดแย้งให้ขยายตัวหรือกระบวนการลดความขัดแย้งให้ลดลง โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบการสลายตัวของความขัดแย้งในที่นี้ก็คือ การจัดการกับความขัดแย้งและเกิดผลลัพธ์ที่ตามมาคือ ความขัดแย้งนั้นหรือเพิ่มเติกรของความขัดแย้งไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธีก็จะเข้าสู่วงจรความขัดแย้งอีกครั้งหนึ่ง (Kreisberg Louis, 1973: 19)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับจัดการความขัดแย้ง

3.2.1 วิธีการจัดการความขัดแย้ง

แมนรี ปาร์กเกอร์ ฟอลเลท (Mary Parker Follett, 1924 อ้างใน เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2538 : 167)ได้เสนอแนวความคิดในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 วิธีคือ

1. การแพ้ – ชนะ (Domination) หมายถึง การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการใช้อำนาจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการแก้ปัญหาแต่ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นมาได้อีกในอนาคต

2. การประนีประนอม (Compromise) หมายถึง การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยที่ต่างฝ่ายต่างได้เพียงบางส่วนที่ต้องการเท่านั้น ไม่มีฝ่ายใดได้ทั้งหมด การประนีประนอม เป็นการวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด

3. การประสานประโยชน์ (Integrated Solution) หมายถึง การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เน้นความพอใจของทั้งสองฝ่ายมากที่สุดเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่มีการแพ้ - ชนะ หรือไม่ต้องเสียบางส่วนแต่จะได้รับความต้องการของทั้งสองฝ่าย

จอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน (Johnson and Johnson , 1982 อ้างใน เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2538 : 167-168) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งเป็น 5 แบบ (Five Styles of Managing Conflicts) ได้แทนด้วยสัตว์ 5 ชนิด ดังนี้

1. Forcing แทนด้วย ฉลาม (ชอบใช้กำลัง) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยเน้นใช้อำนาจตามตำแหน่ง (Authority) คำนึงถึงเป้าหมายงานหรือความต้องการของตนมากกว่าความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน

2. Withdrawing แทนด้วย เต่า (หดหัว) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการหลีกเลี่ยงไม่เผชิญกับคู่กรณี และจะไม่ตัดสินใจอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา เป้าหมายของงานและความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานอยู่ในระดับต่ำ

3. Smoothing แทนด้วย หมี (ความน่ารัก) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยเน้นความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานมากกว่าเป้าหมายของงานไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับการใช้ อยู่อย่างสันติสุขเหมือนครอบครัวเดียวกัน

4. Confronting แทนด้วย นกฮูก (สุขุม) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการเผชิญกับปัญหามีความรอบคอบในการแก้ปัญหาถึงแม้จะเสียเวลามากกว่าวิธีอื่นๆ ก็ตาม การเผชิญกับปัญหานี้จะพยายามหาวิธีการที่สนองความต้องการของผู้ร่วมงานได้ตามเป้าหมายมากที่สุด

5. Compromising แทนด้วย สุนัขจิ้งจอก (แก้ปัญหาเฉพาะหน้า) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยเน้นทางสายกลาง คือเป็นไปตามเป้าหมายของงานบ้างและได้ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานบ้าง วิธีการนี้มักจะใช้กับปัญหาความขัดแย้งกรณีการเรียกร้องในเรื่องต่างๆ

วิธีที่ 1 เพิกเฉย คือ ทำให้เป็นไม่รู้ไม่ชี้ ว่ามีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น คือ ไม่ยอมหยิบยกปัญหานั้นมาพิจารณา ปล่อยให้ปัญหาสลายตัวไปเองตามธรรมชาติ อาศัยความใจเย็นอดทน และรอคอย จนภาวะการณ์เช่นนั้นจะผ่านพ้นไป ถ้าเป็นการปฏิบัติงานตามวาระก็คอยจนตนจะพ้นจากตำแหน่งนั้นไป ทิ้งปัญหาไว้ให้คนอื่นมาทำ ตัวผู้บริหารสบายไม่ต้องยุ่งยากอะไร แต่ก็ เป็นผลเสียหายแก่องค์กรเป็นอย่างมาก เพราะความขัดแย้งมิได้หมดไปจะคงค้างอยู่และจะรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นเรื่องใหญ่โตเกินแก้ในที่สุด หัวหน้างานเลือกใช้วิธีนี้มักจะเป็นพวกหนึ่งงานหรือเผด็จการ

วิธีที่ 2 การหลีกเลี่ยง เมื่อรู้สาเหตุก็หาทางเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้ง หรือ จะ มีขึ้นทำให้มีน้อย มิได้แก้ปัญหาแต่เป็นทางออกเพียงชั่วคราว การจัดการกับความขัดแย้งด้วยวิธีนี้ เมื่อการขายผ้าเอาหน้ารอด คือ ขอบไปที ข้างหน้าจะเป็นอย่างไรค่อยว่ากันใหม่ วิธีนี้จริงอยู่อาจบรรเทาความขัดแย้งได้ แต่จะต้องเกิดปัญหาขึ้นใหม่ ให้แก้ต่อไปอีกไม่รู้จบปัญหาที่จะมาข้างหน้า อาจยากจนแก้ไม่ได้ หรือ มีหลายปัญหาซ้อนกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็จุดจบขององค์กรหรือนักบริหาร นั้นเอง นักบริหารผู้ใช้วิธีนี้ ได้แก่ ผู้ทำงานตามคำสั่งแต่อย่างเดียว

วิธีที่ 3 การประนีประนอม การไกล่เกลี่ยโดยใช้อุญาโตตุลาการเป็นการ ต่อรองกันว่าฝ่ายใดจะพอใจแก่ไหน เมื่อผู้ตัดสินเห็นว่าเป็นการพอควรก็ขอร้องให้ทั้งสองฝ่าย ยอมกันเป็นการบรรเทาความรุนแรงของการขัดแย้งลงได้ แต่มิใช่ทำให้มูลเหตุของความขัดแย้ง หมดไปความไม่พอใจยังมีอยู่ แต่ด้วยความเคารพเชื่อฟังผู้ประนีประนอมจึงจำยอมนักบริหาร ผู้ใช้ วิธีนี้ ได้แก่ นักบุญ

วิธีที่ 4 การใช้อำนาจวินิจฉัย คือ ใช้ความเหนือกว่าด้วยตำแหน่งหน้าที่หรือ อิทธิพลที่ตนมีอยู่เป็นพลังสนับสนุนให้คู่กรณียินยอมตกลง เพราะความเกรงกลัว การจัดการกับความขัดแย้งด้วยวิธีนี้เป็นการเด็ดทำให้เกิดความสงบโดยเร็วแต่ต้องรักษาผลอยู่นานและก็อาจป่วยไข้มีโรคแทรกได้อีกหลายโรค คือมีความขัดแย้งในเรื่องอื่นๆต่อไปอีก และเมื่อถึงจุดหนึ่งย่อมมีการต่อสู้ต้านักบริหาร ผู้ใช้วิธีนี้ ได้แก่ ผู้นำเผด็จการ

วิธีที่ 5 การใช้เสียงข้างมาก วิธีใช้เสียงข้างมากตัดสินปัญหาข้อแย้งนับว่าอาศัยหลักประชาธิปไตยเพราะเมื่อคนข้างมากเห็นด้วยย่อมถูกใจคนส่วนใหญ่และได้รับการสนับสนุนนับว่าผลดีในการแก้ปัญหามากขึ้นแต่คนข้างน้อยจะต้องเป็นผู้แพ้ ความไม่พอใจย่อมเกิดขึ้นการบริหารเรื่ององค์การเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ตัวจักรทุกตัวต้องทำงานสัมพันธ์กัน คืออยู่บนรากฐานแห่งความเข้าใจด้วยเหตุผลมิได้อยู่ที่การแพ้ ชนะหรือใช้อำนาจคนส่วนใหญ่บังคับส่วนน้อยจ่ายอม โดยปราศจากเหตุผลการเผด็จการด้วยกลุ่มชนอาจเกิดขึ้นได้ แต่จะอยู่ได้ไม่นาน

วิธีที่ 6 การเผชิญหน้า วิธีแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการที่ทุกฝ่ายเผชิญหน้ากันหรือหันหน้าเข้ากันร่วมปรึกษาหารือกัน อภิปรายปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชุมได้ฟังเหตุผล ทรายข้อมูลตลอดจนแนวความคิดของแต่ละฝ่ายว่ามีอย่างไร แต่ละคนมีวิธีปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอย่างผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแต่ละวิธีนั้นมีอะไร เป็นการเปิดโอกาส ให้กลุ่มได้ให้ความคิดเห็นของตนด้วยความสุจริตใจเป็นการใช้ความร่วมมือกันในการวินิจฉัยปัญหาข้อขัดแย้งวิธีนี้ต้องใช้เวลามากแต่จะได้ผลคุ้มค่าและเป็นแบบที่นักบริหารยอมรับกันมีว่าประสิทธิผลมากกว่าวิธีอื่น หัวหน้างานที่ใช้วิธีนี้เป็นนักพัฒนาและนักบริหาร ดังนั้น จากแนวความคิดความขัดแย้งตามที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งในองค์การระดับชุมชน หมายถึง การทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆได้แก่ คนทรัพยากร การจัดการองค์การ และการวางแผน ซึ่งวิธีการจัดการความขัดแย้งที่หลาย เช่นการประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การเผชิญหน้าหรือหลักประชาธิปไตย เป็นต้น โดยไม่มุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์การชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งให้มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลดีต่อการความขัดแย้งในองค์การได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พิทักษ์ แจ่มประดิษฐ์ (2548 : 60) กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเป็นหน้าที่ของผู้นำ ถ้าพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาคความขัดแย้ง ผู้นำมีส่วนที่จะสร้างเงื่อนไขหรือ 44 กำหนดบทบาทระหว่างบุคคลได้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนในการลดปัญหาคความขัดแย้งหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งจึงไม่มีกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีอะไรที่แน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานะแวดล้อม เวลา เป้าหมาย บทบาทหน้าที่ และแบบของผู้นำ ผู้นำที่ฉลาด มีประสบการณ์ มีความยุติธรรม มีความสามารถจูงใจคน มีขีดความสามารถในการตัดสินใจสูง ซื่อสัตย์สุจริต หนักแน่น ไม่หุนเหิน สามารถวิเคราะห์เหตุและผลได้ดี รู้จักใช้อำนาจที่เหมาะสม ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ตลอดจนสามารถกำหนดบทบาทและแบบของผู้นำให้เหมาะสมก็จะสามารถแก้ไขปัญหาคให้ลดระดับลง หรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไปได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546 : 41) กล่าวถึงทฤษฎีความขัดแย้งว่า เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการสนองความต้องการผลประโยชน์และรักษาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ ทฤษฎี ความขัดแย้งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีความรุนแรง ไม่ค่อยเป็นค่อยไปสนธยา พลศรี (2547: 198-204) กล่าวถึง ทฤษฎีความขัดแย้งว่า นักพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในงานพัฒนาชุมชน และคิดว่าความขัดแย้งในชุมชนเป็นเรื่องธรรมดาที่จะทำให้นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีกว่า การให้สมาชิกในชุมชนทุกคนได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยการหาข้อยุติ โดยไม่ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนานจนไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ เพราะจะทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นความรุนแรงขึ้นในสังคมสนธยา พลศรี ยังกล่าวต่ออีกว่า นักทฤษฎีชื่อว่า Socratic กล่าวถึงทฤษฎีความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้งในทางความรู้และความคิดเห็นของบุคคลสองฝ่าย คือ มีทั้งผู้ถามและผู้ตอบ และกล่าวถึงทฤษฎีของ Karl Mark ว่าเป็นความขัดแย้งของมนุษย์ในสังคมที่มีปัญหาเกี่ยวกับการครอบครองการใช้ประโยชน์และการแบ่งปันทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องมีวิธีการแก้ไขปัญหาโดยวิธีตั้งข้อเสนอ ข้อเสนอแย้ง และข้อเสนอประสาน ตลอดจนยังมี Lookwick Ferbuck, Josh simmbell และ Ruwick Kozer นักทฤษฎีที่สนับสนุนทฤษฎีความขัดแย้งไว้อีกว่า ความขัดแย้งเกิดจากภาวะขัดแย้งทางวัตถุประสงค์ระหว่างมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวพยายามครอบครองวัตถุโดยที่ไม่มีสิทธิครอบครองวัตถุนั้น และกล่าวว่าความขัดแย้งเกิดจาก กลุ่มชนในสังคมต้องการล้มล้างระบบสังคมเดิม เพื่อให้ระบบสังคมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น เมื่อทำให้กลุ่มชนในสังคมเข้าใจความต้องการของกันและกันแล้ว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็จะกลายเป็นผลดีต่อสังคม หากความขัดแย้งไม่รุนแรงและไม่เกิดขึ้นบ่อยก็จะเป็นสิ่งที่ดี มีผลให้คนปรับตัวเข้าหากัน ส่วนใหญ่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า

3.3 ข้อดีของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในบางครั้งนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น นายกับผู้ได้บังคับบัญชาร่วมมือกันแก้ปัญหา เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาได้รับอุทธรณ์ถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานอันไม่เหมาะสมความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงถ้าใจให้เหมาะสมสามารถจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินงานขององค์กร ได้ผลดีของความขัดแย้งอาจมีได้ดังต่อไปนี้

1. อาจเกิดความสามรถและให้ไหวพริบของบุคคล บุคคลมักจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งมากกว่าการปฏิบัติหน้าที่ในภาวะปกติ เช่น เมื่อหน่วยงานของตนมีความขัดแย้งกับฝ่ายบริหารว่าจะยุบหน่วยงานหรือไม่ ผู้ปฏิบัติงานมักมีความสามารถในการหาเหตุผลการอธิบายผลงานที่ได้รับกระทำไปให้แก่ผู้บริหารทราบ เช่น เมื่อแผนกชุมชนสัมพันธ์ของหน่วยงานได้รับคำสั่งจากฝ่ายบริหารให้ลดลงจำนวนคนลงฝ่ายนี้จะเสนอแนวความคิดแก่ฝ่ายบริหารในการนำกำลังคนที่มืออยู่ไปทำงานด้านกรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ช่วยบำบัดความต้องการทางจิตวิทยาของบุคคล ความต้องการทางจิตวิทยาที่สามารถใช้ความขัดแย้งเข้าช่วยได้แก่ความต้องการแสดงออกซึ่งความก้าวร้าวรุกรานและได้รับการกระตุ้นจากภาวะแวดล้อมแทนที่จะโต้ตอบโดยการใช้กำลังกับผู้อื่น บุคคลผู้มีความก้าวร้าวรุกรานอาจมีความพึงพอใจในการโต้แย้งในเรื่องกระบวนการทำงาน

3. ก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เช่นเมื่อการเรียกร้องที่จะให้ โอกาสแก่สตรีในการเป็นผู้บริหารความขัดแย้งริเริ่มเกิดขึ้น ผลคือ มีการให้โอกาสแก่กลุ่มสตรีในการเข้าไปทำงานหลักๆ ของกิจการความขัดแย้งแต่เดิมจะค่อยๆ ลดลง

4. เกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้งขององค์กร เช่นเมื่อผู้บริหารมีความขัดแย้งกับพนักงานอาจมีวิธีการสนทนาลงถึงปัญหาอย่างไม่เป็นทางการฝ่ายจัดการจะเรียนรู้ถึงปัญหาก่อนที่จะก่อตัวขึ้นมาเป็นเรื่องใหญ่กว่านี้

5. ช่วยสร้างความตื่นตัวให้เกิดแก่ปฏิบัติงานจำนวนมากที่มีความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อความจำเจในการทำงาน การมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์กรจะทำให้พนักงานเกิดความมีชีวิตชีวา มีการสนทนาโจษจันกันเรื่องการขัดแย้ง

6. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งปัญหาในองค์กรตัวอย่างเมื่อฝ่ายควบคุมคุณภาพและฝ่ายผลิตมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอาจจะพบว่าฝ่ายผลิตมีความบกพร่องในการสายการผลิตหรือการควบคุมคุณภาพเข้มงวดเกินไปสองคนอาจสิ้นสุดลงด้วยการเลิกแล้วต่อกัน และกลายเป็นมิตรที่ดีซึ่งกันและกันหน่วยงานสองหน่วยงานจึงมีความขัดแย้งกันเมื่อปรับความเข้าใจกันอาจกลายเป็นหน่วยงานที่ประสานงานกันเป็นอย่างดีก็เป็นได้

3.4 ผลเสียของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งมีผลเสียและเป็นอันตรายทั้งแก่บุคคลและองค์กรผลเสียของความขัดแย้งที่สำคัญอาจจะแบ่งได้ 5 ประการ คือ

1. ทำให้บุคคลเห็นแก่ประโยชน์ของตนเองมากกว่าผลได้ขององค์กรเป็นส่วนร่วม พนักงานหรือหน่วยงานอาจการจ้างเงินเดือนเพิ่มขึ้นโดยไม่คำนึงถึงองค์กรหรือลูกค้า เมื่อไม่ได้รับในสิ่งที่ต้องการพนักงานจะเกิดความขัดแย้งและปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เต็มใจทำให้ผลได้ขององค์กรลดลง

2. อาจเป็นผลเสียต่ออารมณ์ สุขภาพ ร่างกาย และสุขภาพจิตของผู้เกี่ยวข้องบุคคลเป็นจำนวนมากมีอาการของโรคทางใจ (Psychosomatic Disorder) เนื่องจากผลของการโต้แย้งที่เกิดขึ้นเป็นเวลานาน

3. เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายและเกิดความสิ้นเปลืองขึ้น การเกิดการขัดแย้งทำให้บุคคลทำงานช้าลง เสียแรงงานไปในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง

4. เกิดผลเสียด้านอารมณ์และการเงิน ความขัดแย้งที่ทำให้เกิดการทำลายจะทำให้กิจการต้องเสียค่าใช้จ่าย สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกัน คือ ฝ่ายพนักงานอาจจะมีความรู้สึกไม่เชื่อใจพนักงานเมื่อเกิดทำลายสิ่งของแม้เพียงจากพนักงานเพียงไม่กี่คน

5. มีการบิดเบือนความจริง บุคคลอาจบิดเบือนข้อเท็จจริงในการนำเสนอเพื่อจะได้เป็นฝ่ายได้เปรียบในสถานการณ์นั้นๆ เช่น ในกรณีที่ฝ่ายผลิตเกิดความขัดแย้งกับฝ่ายควบคุมคุณภาพ ฝ่ายควบคุมคุณภาพอาจพยายามหาแนวร่วมโดยให้บรรดามิตรสหายกล่าวหาเกี่ยวกับทางบริษัทว่าสินค้าที่ผลิตออกมามีภาพไม่ดี

จากแนวคิดทฤษฎี สรุปลงได้ว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อมีสังคมที่มีความขัดแย้ง เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการแตกต่างกัน การที่มนุษย์ไม่สามารถจะบรรลุความต้องการของตนเป็นสาเหตุสำคัญที่จะไปสู่ความขัดแย้ง ผู้นำมีส่วนที่จะสร้างเงื่อนไข หรือช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจึงไม่มีกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีอะไรแน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาวะแวดล้อม เวลา เป้าหมาย บทบาท หน้าที่ และแบบของผู้นำ

4. ความเป็นมาของจังหวัดปัตตานีและความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

4.1 ข้อมูลทั่วไป

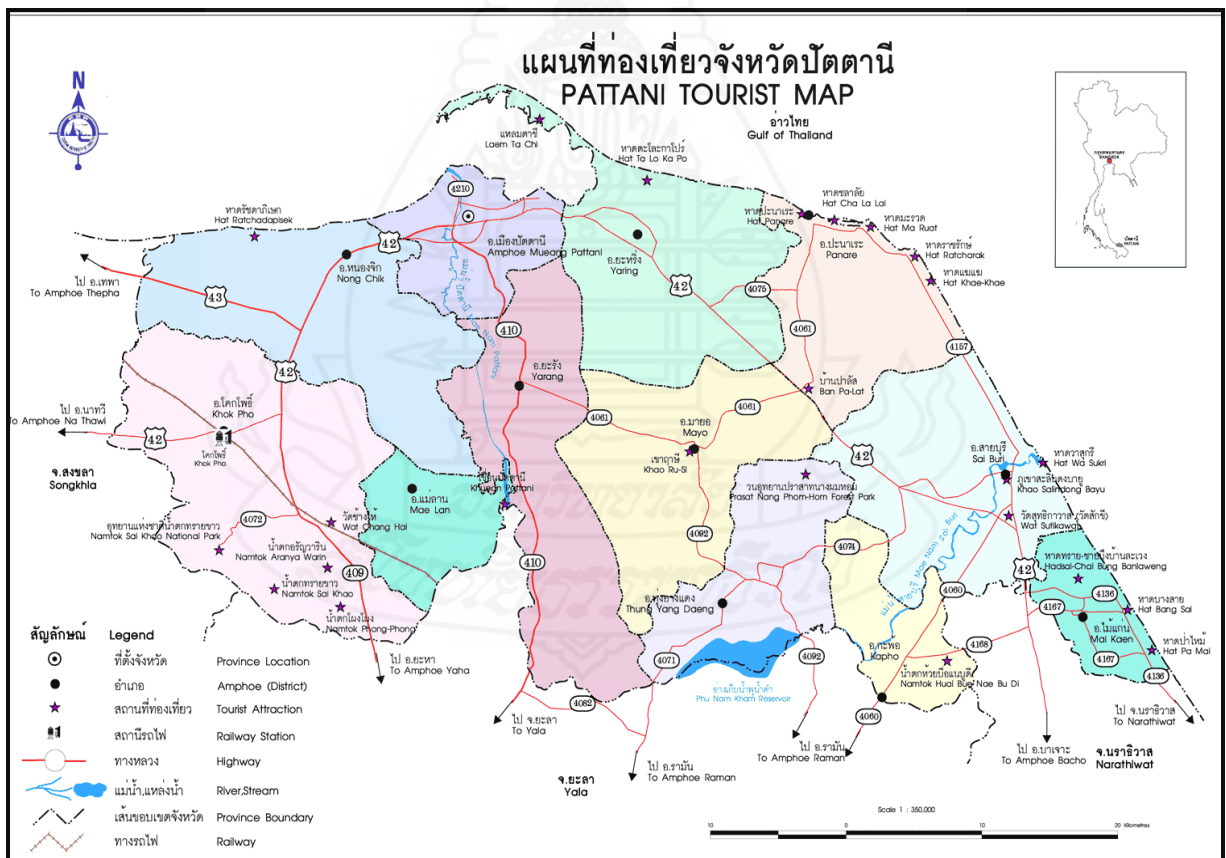
จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ประมาณ 2,052.356 ตารางกิโลเมตร เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้สุดติดกับทะเลจีนใต้ หรืออ่าวไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 1,055 กิโลเมตร หรือ 1,025 กิโลเมตรโดยทางรถไฟ (สถานีโคกโพธิ์)

ปัตตานี เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้สุดติดกับทะเลจีนใต้ หรืออ่าวไทย และเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กเป็นอันดับ 2 ของภาคใต้ รองลงมาจากจังหวัดภูเก็ต พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก ภูเขาที่สำคัญได้แก่ ภูเขาทรายขาว ซึ่งอยู่ในเทือกเขาสันกาลาคีรี มีแม่น้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำตานี และแม่น้ำสายบุรี ภูมิอากาศอบอุ่นตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ย 27.5 องศาฯ ฝนตกชุกในระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคมฝนตกเฉลี่ย 1,750.9 มิลลิเมตร/ปี (เฉลี่ยในรอบ 30 ปี) ฤดูกาลมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน (เดือนกุมภาพันธ์-กรกฎาคม) ฤดูฝน (ธันวาคม-มกราคม) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพหลักคือ การทำนา นอกจากนี้ประชาชนที่อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด เช่น อำเภอเมือง อำเภอปะนาเระ และอำเภอสายบุรี ยังประกอบอาชีพประมง ซึ่งส่งผลให้เกิดผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่องอย่างมากมาย

ในอดีตจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นเมืองเก่าแก่ที่ยิ่งใหญ่เคยมีฐานะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นรัฐอิสระของชาวไทยพุทธในพุทธศตวรรษที่ 7 มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส กลันตัน และตรังกานู ในมาเลเซียปัจจุบัน ยังมีซากเมืองเก่าของปัตตานีในยุคนั้นปรากฏให้เห็นที่อำเภอยะรังในปัจจุบัน และจากการที่มีพื้นที่เป็นป่าเขา และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเป็นระยะทางยาวประมาณ 176 กิโลเมตร จึงเป็นเมืองท่าที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางการปกครอง การค้า และวัฒนธรรม มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวหลายด้าน ทั้งด้านธรรมชาติ โบราณสถานทางประวัติศาสตร์และด้านประเพณีวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

หน่วยการปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น 12 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอหนองจิก อำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอแม่ลาน อำเภอกะพ้อ

ภาพที่ 2.1 แสดงแผนที่จังหวัดปัตตานี

ที่มา: (<http://www.oceansmile.com/S/Pattani/Pattani1.html> สืบค้น 5 ตุลาคม 2555)

4.2 การปกครอง (<http://blog.eduzones.com/tambralinga/17643>)

4.2.1 ดินแดนปัตตานีหลังยุคลังกาสูกะ

ภายหลังจากสิ้นยุค ลังกาสูกะ อันรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองท่าแห่งใหม่ได้เกิดขึ้นที่ปัตตานีมีพ่อค้าชาว เปอร์เซีย อาหรับ ญี่ปุ่น จีน และชาวยุโรป เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ สเปน ฯลฯ เข้ามาทำการค้าขายเป็นจำนวนมาก มีท่าเรือน้ำลึกสำหรับขนถ่ายสินค้าไปยังต่างประเทศ พ่อค้าชาวอาหรับเรียกชื่อเมืองปัตตานีเป็นภาษาอาหรับว่า ฟาฏอนี (Fatami)

แต่เดิมชาวปัตตานีนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ต่อมาศาสนาอิสลามเข้ามายังบริเวณปัตตานีในราวพุทธศตวรรษที่ 15 ประวัติศาสตร์ของรัฐกลันตันระบุว่าในราว พ.ศ. 1893 (ค.ศ. 1150) มีคนมุสลิมจากปัตตานีคนหนึ่งไปเผยแพร่อิสลามในเมืองนั้น ซึ่งแสดงว่าศาสนาอิสลามได้เข้ามาทางปัตตานีก่อนจะสร้างเมืองมะละกาถึง 200 ปี นักประวัติศาสตร์ชื่อ d'Eredia เขียนไว้ว่า ศาสนาอิสลามเข้ามายังปัตตานีและปะหังก่อน แล้วจึงเข้าไปสู่มะละกา หลังจากที่ พ่อค้าชาวอาหรับเป็นผู้นำอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในปัตตานีประมาณ 300 ปีแล้ว เจ้าเมืองปัตตานีจึงเข้ารับนับถือศาสนา อิสลาม P.W.F Wertheim ใน Book van Bonang ได้เขียนไว้ว่า "เจ้าเมืองปัตตานีไม่เชื่อในศาสนาอิสลาม แต่พ่อค้าปัตตานีเป็นมุสลิม" เมื่อชาวเมืองในแถบนั้นได้เข้ามายอมรับในศาสนาอิสลาม สดุดีเจดีย์และสิ่งสักการะในศาสนาอื่นที่ไม่ใช่อิสลามก็ถูกปล่อยให้ปล่อยปละละเลย ถูกยุคลสมัยและกาลเวลากัดกร่อนไป เจ้าเมืองปัตตานีเปลี่ยนจากนับถือพุทธไปนับถืออิสลาม

ปัตตานี เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม มาตั้งแต่ กรุงสุโขทัย ในรูปของประเทศราช เนื่องจากได้นครศรีธรรมราช เป็นประเทศราช ปัตตานี ซึ่งเป็นประเทศราช ของนครศรีธรรมราช จนตกอยู่ในอิทธิพลของสุโขทัยด้วย โดยมีนโยบายให้นครศรีธรรมราช คอยควบคุม ดูแลนโยบายการเมืองของปัตตานีอยู่อย่างหลวมๆ เพื่อมิให้เจ้าผู้ครองนครเอาใจออกห่าง เอนเอียงไปข้างประเทศอื่นที่จะนำภัยมาสู่ความมั่นคงของราชอาณาจักร ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ โทมัสปีเรส์ชาวโปรตุเกสว่า "ผู้เป็นใหญ่ (ในการบังคับบัญชาราชอาณาจักร) รองลงมา (จากพระเจ้าแผ่นดิน) คืออุปราชแห่งเมืองนครเรียกกันว่า "พ่ออยู่หัว" (Poyoby) เขาเป็นผู้ว่าราชการจากปาหังด้วย "หน้าที่ของประเทศราชที่มีต่อ ราชธานีก็คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำสงครามกับอริราชศัตรูที่มารุกรานและส่งเครื่องราชบรรณาการ ดอกไม้ทอง เงิน ถวายแก่พระมหากษัตริย์เป็นการถวายความจงรักภักดี 3 ปีต่อครั้ง ส่วนอำนาจการปกครองภายในเมือง นั้นๆ เจ้าผู้ครองนครมีอิสระที่จะดำเนินการใดๆ ได้ภายใต้ตัวบทกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น แต่ไม่มีสิทธิอำนาจในการทำสนธิ สัญญาใดๆ กับต่างประเทศก่อนจะได้รับความเห็นชอบจากราชธานี เมืองปัตตานีได้รวมเข้าเป็นหนึ่งในอาณาจักรอยุธยาเพราะอาณาจักรตามพรลิงค์(นครศรีธรรมราช) ได้เข้าร่วมกับอาณาจักรอยุธยา มีการส่งบุหงามาศหรือดอกไม้เงินดอกไม้

ทองเข้ามาเป็นเครื่องบรรณาการ 3 ปีต่อครั้ง แต่เมื่อใดที่กรุงศรีอยุธยาอ่อนแอ ก็มักจะเกิดการแข็งเมืองอยู่เป็นประจำ มีการก่อกบฏขึ้นในพ.ศ. 2106 สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และระหว่างปี พ.ศ. 2173 – 2178

4.2.2 ปัตตานีสสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ในปี พ.ศ. 2310 เมื่อตอนที่กรุงศรีอยุธยาแตกนั้น ปัตตานีได้ตั้งตัวเป็นอิสระ เช่นเดียวกับชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราช ต่อมาในปี พ.ศ. 2328 สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระราชบรมมหาสุรสิงหนาท พระยาขลาโหมราชเสนา และพระยาราชบังสัน ได้ยกทัพสยาม รวบรวม 20,000 คนทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งใช้เรือใบสำเภามีพลแจว รุกเข้าไปยังเมืองตานี กลันตัน ตรังกานู เกดดาห์ (เกดะห์หรือไทรบุรี) และปีนัง (เกาะหมาก) ทำให้ปัตตานีเข้าอยู่ในอาณาจักรสยามอีกครั้ง สุดต่านมะหะหมัดหนีไปเมืองรามันห์และสิ้นพระชนม์ในสนามรบ วังเจ้าเมืองและ มัสยิดกรือชะอันศักดิ์สิทธิ์ถูกเพลิงไหม้ ต่อจากนั้นกองทัพสยามได้นำชาวปัตตานีและชาวมลายูทางใต้จำนวนนับแสนคนมาอยู่รอบกรุงเทพฯ คนมลายูพวกนี้ได้เป็นกำลังสำคัญในการขุดคลองแสนแสบเพื่อเป็นเส้นทางลำเลียงทหารไปยังกัมพูชา เมื่อขุดคลองเสร็จก็ตั้งบ้านเรือนทำนา เลี้ยงแพะวัวควาย และขายข้าวหมกไก่ โรตีสี มะตะบะ อยู่ในบริเวณสองฟากคลองแถบหนองจอกมีนบุรี และ แปะดรีว จนถึงปัจจุบัน สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาททรงตั้ง ตนกู ลับมิเต็น (ตนกูละมีเต็น หรือ ตนกู เกาะมะรุคเต็น) ซึ่งเป็นเชื้อสายของเจ้าเมืองปัตตานีเก่าเป็นรายาหรือเจ้าเมืองปัตตานีคนใหม่ แต่ให้อยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าเมืองสงขลา ส่วนพระยาไทร พระยากลันตัน และ พระยาตรังกานู นั้นขอร่วมเป็นพันธมิตรต่อกรุงเทพฯ โดยตี ปืนใหญ่ที่กองทัพไทยนำลงเรือสำเภามาจากปัตตานีในสมัยนั้น มีสองกระบอกด้วยกันคือกระบอกที่มีชื่อว่า "ศรีปัตตานี" กับ "ศรีนารามาร" ปืนใหญ่ที่ ชื่อ"ศรีนารามาร" ได้ตกลงไปในน้ำทะเลที่ท่าเรือหน้าเมืองปัตตานีระหว่างการขนส่งขึ้นเรือ ส่วนปืนใหญ่ "ศรีปัตตานี"ยาว 3 วา 1 สอก 1 คืบ 2 นิ้วกึ่งกระสุน 11 นิ้ว หล่อด้วยสำริดนั้น ได้จารึกนามลงไว้ที่กระบอกปืนว่า “พระยาตานี” โดยตกแต่ง ลวดลายท้ายสังข์ขัดสีใหม่ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2388 สมัยรัชกาลที่ 3 ศูนย์กลางการปกครองของเมืองปัตตานี ได้ย้ายมาอยู่ที่จะบังติกอ สถานที่สำคัญในสมัยนั้น ได้แก่ ว่าจะบังติกอ มัสยิดราชา สุสานโต๊ะอาเยะฮ่าน ถนนหน้าวัง แหล่งผลิตเครื่องทองเหลือง ฯลฯ ตลาดการค้าของเมืองปัตตานี เก่า อยู่ที่หัวตลาด บริเวณอานาเรฐ (ต้นกล้าสน) และถนนปัตตานีภิรมย์ เป็นย่านชาวจีนหรือไชน่าทาวน์ในสมัยนั้น สถานที่ที่สำคัญของชาวจีน คือ ศาลเจ้าเล่งจูเกียง บ้านทรงจีนของหลวงสำเร็จกิจจรจางวาง บ้านพระจีนคณานุรักษ์และบ้านหลวงสุนทรสิทธิโลหะ ฯลฯ ตั้งพระยาไทรบุรี สมัยรัชกาลที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2398 พระยาไทรบุรี ตวนกู แดอี รายาแห่งเกดะห์ ซึ่งเป็นโอรสของ รายามะระฮูม อคิตราชา

แห่งเคอะห์ ได้ทำหนังสือกราบทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าท่านได้ล้มเจ็บด้วยโรคเรื้อรัง จึงขอให้บุตรชายคนโต คือ ตวนกู อาห์มัด เป็นรายาแห่งเคอะห์แทนซึ่งได้ทรงอนุญาตตามคำขอ และพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ตวนกู อาห์มัดเป็นพระยา ฤทธิสงครามภักดี ศรีสุธรรมมหาราชามุนีนวรวงศา พระยาไทรบุรี และทรงตั้งน้องชาย ตวนกูคิว เป็น พระเคไค สวรินทร์ รองผู้ว่าราชการรัฐเคอะห์

4.2.3 ชายแดนใต้ สมัยรัชกาลที่ 4

ด้วยลักษณะรูปแบบการปกครองที่หลวมและการคมนาคมที่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครองบริเวณชายแดนภาคใต้จึงยากแก่การควบคุมจากเมืองหลวงอีกทั้งผู้คนก็มีความแตกต่างกันในทางวัฒนธรรมด้านภาษาศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีดังนั้นเมื่อใดที่สถานการณ์เปิดโอกาสบรรดาคนแดนเหล่านี้ก็จะหาทางแยกตัวออกเป็นอิสระหรือไม่ก็หันเห ไปอยู่ในความปกครองของผู้ที่เข้มแข็งกว่า เช่นขณะที่พระเจ้าปราสาททองทรงขึ้นครองราชย์นั้น เมืองนครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี ก็พากันแข็งเมือง ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ จึงทรงเล็งเห็นว่าหากปล่อยให้มีการปกครอง (แบบกินเมือง) โดยเจ้าเมืองมีอิสระอย่างเดิมจะเป็นเหตุให้พวกอังกฤษหยิบฉวยโอกาสนำไปเป็นข้ออ้างถึงความไร้สมรรถภาพทางการปกครองของไทย แล้วนำดินแดนไปอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ทั้งนี้เพราะมีชาวเมืองรามันห์ เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ ได้ร้องเรียนกล่าวโทษเจ้าเมืองว่าใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม กดขี่ข่มเหงราษฎรอยู่เสมอ จึงทรงคิดแผนปฏิรูปการปกครองนำมาใช้ปกครองบริเวณ 7 หัวเมืองขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2439 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งให้พระณรงค์วังษา เป็นเจ้าเมืองรามันห์ ซึ่งมีเรื่องวุ่นวายหนักกว่าเมืองอื่น และเป็นเมืองต่อแขวงที่อาจเกิดความได้เป็นนิคม และทรงยกเงินค่าหางข้าวน้ำมันดินให้สำหรับทำบ้าน ทรงตั้งขุนรองมนตรีเป็นขุนราชมนตรี หะยิมะดงเป็นหมื่นศรีปะกุดา มีการจัดตั้งอำเภอแม่หวาดในเมืองรามันห์ขึ้นใหม่ ต่อมาเจ้าเมืองต่างๆ ทั้ง 7 หัวเมืองไม่พอใจการปกครองของกรุงเทพฯ เจ้าเมือง ปัตตานี คือตวนกูอับลกาเดร์ หรือพระยาวิชิตภักดี ได้ขัดขึ้นพระบรมราชโองการ ไม่ยอมให้เจ้าพนักงานของรัฐบาลสยามมาปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบการปกครองแผนใหม่ พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงปลดตวนกูอับลกาเดร์ออกจากตำแหน่งเจ้าเมืองปัตตานี และนำตัวไปกักกันบริเวณไว้ที่จังหวัดพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2445 เป็นเวลา 2 ปี ครั้นถึงวันที่ 5 มีนาคม 2447 ตวนกูอับลกาเดร์ได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ กลับมาอยู่เมืองปัตตานีได้ หลังจากนั้น ตวนกูอับลกาเดร์ ก็อพยพไปอยู่ในรัฐกลันตัน เพราะเป็นญาติกับสุลต่านแห่งรัฐกลันตัน จนกระทั่งถึงแก่กรรมลงในปี พ.ศ. 2476 ส่วนเจ้าเมืองระแงะ ถูกเนรเทศไปสงขลา

ในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีเหตุไม่สงบเกิดขึ้นในท้องที่ต่างๆ ในภาคใต้ โดยมีผู้กล่าวหาว่าพวกพิงไปว่า เบื้องหลังของเหตุการณ์ เนื่องมาจากการสนับสนุนของบรรดาเจ้าเมืองเก่าที่เสียผลประโยชน์ แต่อาจจะเป็นผลมาจากความบกพร่องของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องที่อยู่บ้างไม่มากก็น้อย ดังที่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงบันทึกไว้ว่า "เราไม่สันตติทางพุดและทำ ในการที่จะปกครองชาติอื่น มันจะตกไปในที่ กลัวไม่ควร กลัว กล้าไม่ควรกล้า ทำในทางที่ไม่ควรจะทำ ใจดีในที่ไม่ควรจะใจดี ถ้าจะใจร้ายขึ้นมาก็ใช้ถ้อยคำไม่พอที่จะ กลั่นใจร้ายให้ปรากฏว่าเพราะจะรักษาความสุขและประโยชน์ของคนทั้งปวง ไม่รู้จักใช้อำนาจในที่ควรจะใช้ การที่จะทำได้โดยตรงๆ ก็เกรงออกเกรงใจอะไรไปต่างๆ โดยไม่รู้จักที่จะพุดและหมิ่นอำนาจตัวเอง เมื่อได้เห็นการเป็น เช่นนี้ก็วิตกด้วยการที่จะปกครองเมืองมลายูเป็นอันมาก ขอให้เธอกรมดำรงตริตรองดูให้จงดี" (ม.3/49 พระราชหัตถเลขาของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึงกรมหลวงดำรงราชานุภาพ 60/277 วันที่ 18 พฤษภาคม 2447)

ในปี พ.ศ. 2449 อาณาจักรสยามได้แบ่งการปกครองเป็นมณฑล โดย บริเวณ 7 หัวเมืองของปัตตานีได้เป็นมณฑลหนึ่งของประเทศสยาม แยกออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช โดยใช้ระบบการปกครองแบบเทศาภิบาล มีพระยาศักดิ์เสนี (หนา บุนนาค) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลคนแรก

พ.ศ. 2451 สมัยรัชกาลที่ 5 สยาม ยกฐานะกัณฑ์ ตรังกานู ไทรบุรี และปะลิส ให้แก่อังกฤษ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2452 เกิดความวุ่นวายต่อต้านรัฐบาลที่ปัตตานี เจ้าหน้าที่รัฐบาลจับกุมหะยีนุละ หัวหน้าผู้ก่อการได้ แต่เจ้าหน้าที่ต้องบาดเจ็บหลายคนจากการปะทะกันอย่างรุนแรง ในปีพ.ศ. 2474 ได้มีการยุบเลิกมณฑลปัตตานีแล้วรวมเข้ากับมณฑลนครศรีธรรมราชดังเดิม มีการเปลี่ยนคำว่า "เมือง" เป็น "จังหวัด" ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2459 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2474 ได้ยกเลิกมณฑลปัตตานี และยุบจังหวัดสายบุรีลงเป็นอำเภอขึ้นต่อจังหวัดปัตตานี

4.2.4 ชายแดนใต้ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

พ.ศ. 2476 หลวงประดิษฐมนูธรรมหรือปรีดี พนมยงค์ มั่นสมองของคณะราษฎรได้แต่งตั้งนายเข้ม พรหมยงค์หรือหัจญ์ชาฮุดดีน เป็นจุฬาราชมนตรีคนแรกของชาวมุสลิม นิกายซุนหนี่ เพราะจุฬาราชมนตรีทั้ง 13 คนที่แล้วมาแล้วแต่เป็นมุสลิมนิกายชีอะห์ทั้งสิ้น

พ.ศ. 2490 หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานี (บิดาของนายเด่น โต๊ะมีนา) ซึ่งเป็นครูสอนศาสนา เรียนจบมาจากเมกกะ เป็นผู้ตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแบบใหม่แห่งแรกของปัตตานี ชื่อ มัดซาระาะห์ อัลมูอารีฟ อัลวาฏอนียะฮ์ ปัตตานี เมื่อ พ.ศ.2472 ที่ตำบล อาเนาะรู โดยได้รับเงินสนับสนุนจากนายกรัฐมนตรี พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาหะยีสุหลงได้ยื่นข้อเรียกร้อง 7 ข้อต่อรัฐบาลของหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ขอให้ 4

จังหวัดเป็นแคว้นหนึ่ง ที่มีผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดเป็นมุสลิมจาก 4 จังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งและปลดข้าราชการได้ขอให้เลือกคนมุสลิมมาเป็นข้าราชการ 80% ใช้ภาษามลายูและภาษาไทยเป็นภาษาราชการ ใช้กฎหมายมุสลิม และตั้งกรรมการมุสลิมดำเนินการเกี่ยวกับคนมุสลิมทุกเรื่อง ต่อมา พ.ศ. 2491 ระเบียบสุขหลวงถูกจับกุมข้อหาพิมพ์ใบปลิวกล่าวร้ายต่อรัฐบาล ศาลตัดสินจำคุก 4 ปี เมื่อพ้นโทษออกมา ระเบียบสุขหลวงและลูกชายถูกอุ้มไปฆ่าถ่วงน้ำทะเลสาบสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2497 ระเบียบฮามีนบุตรชาย ซึ่งเคยเป็น สส.ปัตตานี ถูกจับข้อหาขบถเพื่อแบ่งแยกดินแดน หนังสือต่างๆถูกเผา เมื่อได้รับการปล่อยตัว ระเบียบฮามีนลี้ภัยไปอยู่รัฐกลันตัน หมู่บ้านคูซงขย

4.3 ความขัดแย้งในปัตตานี (ประกอบ เตกฉัตร, 2547 : สืบค้นออนไลน์)

ความพยายามในการสร้างบรรยากาศให้คนต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรมและต่างภาษา ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ อย่างมีความสุขสงบนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ใฝ่ฝันของผู้รักสันติทุกท่านที่กำลังกระทำอยู่ในขณะนี้

เมื่อปี พ.ศ.2351 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเห็นว่าเมืองปัตตานี มีอาณาเขตกว้างขวางปกครองไม่ทั่วถึง และเกิดกบฏชิงเมืองขึ้นบ่อยๆ จึงให้แบ่งเมืองปัตตานีเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองยะลา เมืองราหัมมัน และเมืองระแงะ แต่ละเมือง มีพระยาเมืองปกครอง เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ได้เกิดขึ้นหลังจากดาโต๊ะบิงการ์น เจ้าเมืองปัตตานี ก่อการกบฏ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศทางยุโรปพยายามแผ่อำนาจเข้ามาในเอเชีย และได้เกิดยุคการค้าเมืองขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งพระยาศักดิ์เสนีย์ นักเรียนเก่าซึ่งสำเร็จวิชาทหารช่าง จากเยอรมนี และมีภรรยา เป็นชาวเยอรมนี เป็นข้าหลวงใหญ่ ประจำบริเวณในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวง เทศาภิบาล มณฑล นครศรีธรรมราช ขณะนั้น ให้เป็นพระยาเดชาอนุชิตเข้ารับตำแหน่งเทศาภิบาล เพราะทรง ทราบว่า เยอรมนีสนับสนุน รัฐปัตตานีให้ประกาศเอกราช ทั้งอังกฤษ ก็พยายามเข้ามายึด ปัตตานี

ต่อมาเมื่อพระยาสุขุมณัยพินิจมาเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลนครศรีธรรมราช ซึ่งก่อนนั้นเคยเป็น ข้าหลวงพิเศษ ไปจัดการเมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองพัทลุง ในนามพระวิจิตรวรสาร มาก่อนแล้ว ประชาชนในพื้นที่ปัตตานี มีความรู้สึกกดดัน และ กระด้างกระเดื่อง ขัดขืนไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมาย ที่พระยาสุขุมพินิจ ได้ใช้อำนาจ ตามกฎหมายไทย ไทยพุทธกับชาวมุสลิม ได้เกิดความขัดแย้ง เพราะกฎหมายในขณะนั้น ขัดต่อหลัก ศาสนาอิสลาม ทำให้มุสลิมยอมรับไม่ได้ จึงได้มีหนังสือร้องเรียน ไปยังผู้สำเร็จ ราชการที่สิงคโปร์ เพื่อขอความเป็นธรรม เพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ปรากฏในมณฑลปัตตานี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงวางหลัก นโยบายสำหรับ มณฑลปัตตานีไว้ เป็นการเฉพาะว่า ระเบียบ วิธีปฏิบัติอย่างไร ที่ให้

พลเมืองรู้สึกเห็นว่า เป็นการเบียดเบียน คนศาสนาอิสลาม ให้ยกเลิก และแก้ไขเสียทั้งสิ้น และกฎหมายใดที่ออกใหม่ ห้ามไม่ให้ขัดกับหลักนิยม ของศาสนา อิสลาม การกะเกณฑ์เก็บภาษี ต้องเป็นธรรม อย่างถูกต้อง ให้เสมอเหมือนกับ มณฑลอื่นๆ มิให้ยิ่งหย่อนกว่ากัน ให้ระมัดระวัง การกดขี่บีบบังคับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ มิให้ดูถูกดูแคลน ชาวพื้นเมือง โดยให้ทุกคนได้รับความยุติธรรมเสมอกัน ทั้งทางกิจการใด รับจำต้องบังคับ แก่ราษฎร ต้องระวัง อย่าให้ราษฎร ต้องขัดข้องเสียเวลา และเสียทางทำมาหาเลี้ยงชีพ เกินสมควร ทั้งให้เลิกเฟิ่น ข้าราชการที่ไปรับราชการ ในมณฑลปัตตานี ที่มีนิสัย ซื่อสัตย์ สุจริต สงบเสงี่ยม เยือกเย็น ให้สอดคล้องผลอบรม ในด้านคุณธรรมต่างๆ ให้เจ้ากระทรวง ทั้งหลาย จัดวางระเบียบการ อย่างใดๆ ขึ้นใหม่ หรือบังคับการอย่างใด ในเมืองปัตตานีว่า มีเหตุขัดข้อง โดยกราบบังคมทูล ฝ่าละอองธุลีพระบาทก่อน เพื่อขอพระราชทาน บรมราชวินิจฉัย

ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างชาวมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อตัว แสดงออกบ่อยๆ ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ในสมัยรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ยังหลวงพิบูลสงคราม หรือรู้จักกันในนาม จอมพล ป.พิบูลสงคราม ขึ้นปกครองประเทศ และเปลี่ยนชื่อ ประเทศสยาม เป็นประเทศไทย และได้เรียกบุคคล ในราชอาณาจักร ทั้งหมดว่าคนไทย และนำวัฒนธรรมตะวันตก เช่น การสวมกางเกง การสวมหมวก มาใช้ โดยไม่ละเว้น แม้แต่บุคคล ในเขตปัตตานี หรือชาวมุสลิม มีการกล่าวหาว่า มีการนำ พระพุทธรูป ไปวางในโรงเรียนต่างๆ ที่นักเรียนนับถือศาสนาอิสลาม จึงก่อให้เกิดการขัดแย้ง ระหว่างเจ้าหน้าที่ และประชาชนพื้นเมืองตลอดมา ครั้นต่อมา จอมพล ป. ได้ยกเลิก ตำแหน่ง กอติ (ตะโตะยุติธรรม) ที่มีอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ส่วนกฎหมายอิสลาม ที่ว่าด้วยครอบครัว (การสมรส การหย่า) และมรดก ซึ่งใช้มาก่อนนั้น ก็ยกเลิกทั้งหมด ให้เปลี่ยนมาใช้ กฎหมายไทย และใช้อำนาจศาลไทย

วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นเหตุให้กลุ่มบุคคลมุสลิมชั้นแนวหน้า พยายามร้องเรียนต่อรัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ ผ่านนักการเมืองจำนวนมาก บรรยายภาพ การเมือง การขัดแย้ง เริ่มรุนแรงขึ้น เป็นเหตุให้นายหะยีสุหลง หรือนายหะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ บิดา ของ นายเด่น โต๊ะมีนา ซึ่งเป็นตัวแทน ของชาวมะลายู ยื่นคำขอ 7 ข้อ ต่อรัฐบาล พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงคันนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2490 โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

1. ขอให้ปกครอง 4 จังหวัดนี้เป็นแคว้นหนึ่ง (รวมสตูลเข้าไปด้วย) โดยมีผู้ดำรงตำแหน่ง สูงสุด ให้มีอำนาจ ในการศาสนาอิสลาม มีอำนาจ แต่งตั้ง และปลดข้าราชการออกได้ ผู้ดำรงตำแหน่งนี้ ต้องเป็นมุสลิมใน 4 จังหวัด
2. การศึกษาในชั้นประถมปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมปีที่ 7 ให้มีการศึกษาภาษามลายู ตลอด
3. ภาษีที่เก็บได้ให้ใช้ใน 4 จังหวัดเท่านั้น

4. ข้าราชการทั้งหมดขอให้มิข้าราชการชาวมลายูร้อยละแปดสิบ
5. ขอให้ใช้ภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทยเป็นภาษาราชการ
6. ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีเอกสิทธิออกระเบียบ เกี่ยวกับการปฏิบัติ การ ศาสนาอิสลาม โดยความเห็นชอบของ ผู้มีอำนาจสูงสุด
7. ให้ศาลรับพิจารณาตามกฎหมายอิสลามแยกจากศาลจังหวัด มิไต่การี (กอดี หรือคะไต่ยะยุติธรรม) ตามสมควร และมีเสถียรภาพ ในการพิจารณาชี้ขาด

ต่อมา ะฮะยีสุหลง ถูกจับกุมและถูกดำเนินคดีที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช และถูกศาลพิพากษาจำคุก จึงเกิดความขัดแย้ง ระหว่างมุสลิม กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปรากฏชัดเจนขึ้นอีก เมื่อปีพ.ศ. 2490 เมื่อตำรวจไทย ซึ่งเป็นชาวพุทธ ที่อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ถูกกลุ่มของ นาย อาแวมะเซ็ง ลอบสังหาร ทำให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจโกรธแค้น และ มีการจลาจล เผาหมู่บ้านวอควาย ประมาณ 25 ครัวเรือน ต่อมา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2491 เกิดเหตุปะทะกันรุนแรง ระหว่างเจ้าหน้าที่ ตำรวจ กับชาวบ้านดุซงญอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ประมาณ 1,000 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่เรียก เหตุการณ์ดังกล่าวว่า กบฏ ดุซงญอ ทำให้เด็กและผู้ใหญ่เสียชีวิต ประมาณ 100 คนเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ ก็เสียชีวิต ไปหลายสิบคน รวมทั้งเป็นเหตุให้กำนันมุฮัมมัด บ้านตันหยงมัส และมุสตอฟา ซึ่งเป็น ผู้นำ มุสลิม ชาวตะลุบัน ถูกจับกุม และถูกฆ่าในเวลาต่อมา หลังจากนั้น จึงเกิดกระบวนการ แบ่งแยกดินแดน ตามมาภายหลัง พ.ศ.2497 มีการจับกุมหาฮีอามีน ไต่ะมีนา (ทาชิมิง) ขัอหาบ่อน ทำลายชาติ ในปี 2510 และจับกุมครูเปาะซุวาแมดีซา ชาวบ้านท่าธง ตำบล ท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ขัอหา กบฏแบ่งแยกดินแดน ต่อมา มีชาวบ้านบางส่วน เข้าไปอยู่ในป่า ตั้งขบวนการ บี. เอ็น.พี.พี., หน่วยพี.อาร์.เอ็น., หน่วยปูโล ฯลฯ และหลายคน ถูกจับเข้าร่วมกระบวนการคอมมิวนิสต์ มาลายา

วันที่ 9 ตุลาคม 2513 ดึงกูชาลันนาเซ (นายอดุลย์ ณ สายบุรี) ทายาทเจ้าเมืองสายบุรี ได้ความเห็นชอบ จากขบวนการต่างๆ ตั้งองค์การร่วม เพื่อปกป้องอิสรภาพรัฐปัตตานี โดยทำในรูป กองโจร นำโดยปอยิด หรือนายคือระ มะดีเยาะ หรือปอเยะ แต่นายปอยิด เสียชีวิต เมื่อเดือน กรกฎาคม 2527 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นแนวร่วม อิสลามปลดปล่อย ปัตตานี หรือ บี.ไอ.พี.พี.

เหตุการณ์เมื่อ พ.ศ.2514 ถึง 2515 การเดินทางผ่านถนนสายปัตตานี-นราธิวาส ช่วง ตั้งแต่ ตลาดต้นไทร ตำบลมะลุกาซาเมา อำเภอ บาเจาะ จังหวัดนราธิวาส หลังสี่ท่ม จนถึงหกโมง เช้า นั้นไม่ปลอดภัย ที่หมู่บ้านตือลาซอมือเด (บ้านทอน ตำบล โลกเกียน อำเภอเมือง นราธิวาส) มี เจ้าหน้าที่ตำรวจมุสลิม เข้าไปจับกุมผู้นำศาสนาที่กำลังละหมาด โดยกล่าวหาว่าชายผู้นั้น สนับสนุน โจรก่อการร้าย เมื่อมีการขัดแย้งเกิดขึ้น ในระหว่าง มุสลิมด้วยกัน ความวุ่นวายทำให้หลาย ครอบครัว แม้แต่เป็นชาวมลายู ก็อพยพไปอยู่ในประเทศ สหพันธรัฐมาเลเซียบ้าง อพยพเข้าไปทำ

มาหากิน ในกรุงเทพมหานครบ้าง ทางภาคเหนือ และภาคอีสาน ตลอดจน จังหวัดชายแดน ภาคใต้ อื่นๆ บ้าง โรงเรียน ปอเนาะหลายโรง ต้องเป็นโรงเรียนร้าง

เมื่อ พ.ศ. 2518 มีการจับกุมชาวมุสลิมที่เป็นชายจากหมู่บ้านอูเตบือราเง จำนวน 5 คนและที่หน้าวัด บ้านเชิงเขา ตำบลปลาอุกาสามะ อำเภอบาเจาะ ซึ่งเป็นที่ตั้งทหาร นาวิกโยธิน ต่อมาผู้พบศพ บุคคลกลุ่มดังกล่าว 4 คน ในแม่น้ำสายบุรี มีผู้รอดชีวิตเพียง 1 คน คือ เด็กชาย ลือแม บราชะ อายุ 14 ปี ต่อมาได้มีการทำสัญญา ระหว่างญาติผู้ตาย และผู้เสียหาย กับทางเจ้าหน้าที่ของ รัฐฯ ใช้ค่าเสียหายให้ผู้ตาย เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ จึงเป็นที่มาของการประท้วง เรียกร้องความเป็น ธรรมที่มัศยิดกลาง ปัตตานี ตำบลอานาเระรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อปลายปี 2518 และยืดยาว ไปถึงเดือนมกราคม 2519 และมีการระบือขึ้น ในขณะที่การชุมนุมมีผู้เสียชีวิต 5 ศพ หลังจากนั้น ผู้ที่ ไม่สามารถ อยู่ใน พื้นที่ได้ ได้เข้าร่วมขบวนการโจรเข้าป่า และได้มีการเรียกร้องค่าคุ้มครอง จากนัก ธุรกิจบ้าง ชาวไทย เชื้อสายจีนบ้าง หรือชาวไทยพุทธ ที่ประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดน ภาคใต้บ้าง เพื่อนำเงิน ไปดำเนินการ แบ่งแยกดินแดน ผู้ที่ขัดขึ้น ก็จะถูกฆ่าบ้าง ถูกทำลาย ทรัพย์สินบ้าง ในเทือกเขาบูโด ซึ่งเป็นที่รองรับ ของผู้กระทำผิดกฎหมาย มากขึ้นๆ ผู้ที่บริสุทธิ์ ก็ไม่ ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเกิดจากการปราบปราม ของเจ้าหน้าที่ หรือการกระทำของ ผู้ก่อการร้าย ชาวบ้านที่ไม่ยอม เสียค่าคุ้มครอง ก็ถูกโจรก่อการร้าย ทำร้าย

จากประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เห็นได้ชัดเจนว่า ความขัดแย้งค่อยๆ ก่อ ขึ้นโดยความไม่เข้าใจ ซึ่งกันและกัน เห็นว่า ถ้าเรายังแก้ปัญห ในรูปแบบเดิม ปัญหาแบบเดิม ก็ยัง ติดตามมาไม่จบสิ้น ถึงเวลาแล้ว ที่ทั้งสองฝ่าย จะต้องหันหน้าเข้าหากัน และอยู่ร่วมกัน ให้ได้ อย่าง มีความสุขสงบสันติ เพราะแต่ละคน ต่างก็มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของประเทศ เช่นเดียวกัน ผู้เขียน เข้ามา รับราชการ ที่จังหวัดยะลา ได้พยายามศึกษา และวิเคราะห์ถึง สาเหตุต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า แม้จะเกิดจาก คนกลุ่มเล็กๆ เพียงไม่กี่คน แต่ส่งผลกระทบ อย่างใหญ่หลวงต่อสังคม ประเทศชาติ ส่วนรวม ผู้ที่ก่อความขัดแย้ง แม้จะได้รับความเดือดร้อนบ้าง แต่ก็ไม่มาก เท่าผู้บริสุทธิ์ ที่ทำมาหากิน โดยสุจริต ไม่ว่าจะ เป็นไทยพุทธ หรือไทยมุสลิมก็ตาม ข้าราชการที่ตั้งใจทำงาน รับผิดชอบแม่พี่น้อง โดยไม่เลือกศาสนา เชื้อชาติ ก็ต้องอยู่กันอย่างหวาดผวา ธุรกิจต่างๆ ก็หยุดชะงัก ต้องใช้ระยะเวลา ในการแก้ไข อีกยาวนาน ถึงเวลาแล้ว ที่เราจะต้องศึกษา ประวัติศาสตร์เพื่อแก้ไข ข้อขัดแย้ง ไม่ใช่ ศึกษาประวัติศาสตร์ ด้วยความเกลียดแค้นชิงชัง ซึ่งกันและกัน ในโลก ปัจจุบัน เป็นโลกแห่งพหุชน คือในหมู่กลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วยชนหลายศาสนา หลายเชื้อชาติ หลายวัฒนธรรม แต่ต้อง พยายาม ร่วมกันแก้ไข ปัญหาของกลุ่มชน ให้ฟันฝ่า อุปสรรคต่างๆ และแข่งขันกับสังคม หรือกลุ่ม ชนส่วนอื่นๆ ของโลกได้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

พงษ์ศักดิ์ ชนะสิทธิ์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคต” เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ศึกษาปัญหาอุปสรรคปัจจุบันและศึกษาบทบาทที่ควรจะเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ซึ่งได้สรุปผลการศึกษาว่าอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน บางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป มีภารกิจตามกฎหมายหลายประการที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน มิได้ปฏิบัติอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่ทราบว่ามีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้นๆ อยู่หรือเกินกว่ากำลังความสามารถที่จะปฏิบัติได้ หรือมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว ในขณะที่บทบาทหน้าที่บางประการจำเป็นจะต้องเน้นหนักให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตปรากฏกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทเรียงลำดับความสำคัญและความต้องการความคาดหวัง คือ

1. บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย
2. บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ
3. บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. บทบาทด้านการทะเบียน
5. บทบาทด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
6. บทบาทอื่น

ทรงเกียรติ เสียงเจริญ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในยุคปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน จำนวน 114 คน พบว่า

บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริง อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกันสำหรับบทบาทที่สอดคล้องหรือขัดแย้งระหว่างบทบาทในอุดมคติ บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง และบทบาทที่คาดหวังของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พบว่า บทบาทที่ถูกคาดหวังสอดคล้องกับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติ บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติสอดคล้องกับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริง

ซัชชัย จันทร์สว่าง (2545) ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาอำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี วัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในองค์การบริหารส่วนตำบล และความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งหาแนวทางเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการทำงานร่วมกันของกำนันผู้ใหญ่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่างเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้แบบสอบถามประกอบ การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่และค่า t-test ผลการศึกษาพบว่า

การดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่กฎหมายกำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยให้ชาวบ้านติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว กำนันผู้ใหญ่บ้านทำโครงการพัฒนาตำบลส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน และกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านคือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณน้อยทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงทั้งตำบล ในส่วนของผลการดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านนำชาวบ้านให้ร่วมกันพัฒนาตำบลได้เป็นอย่างดี กำนันผู้ใหญ่บ้านชักชวนชาวบ้านให้ประชุมประชาคมได้อย่างพร้อมเพียง กำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผนพัฒนาตำบลเพื่อแก้ปัญหาของชาวบ้านได้อย่างตรงจุด และกำนันผู้ใหญ่บ้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ชาวบ้านทราบอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ

ชัยภัค สุนทรหงส์ (2546) ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศไทย : กรณีศึกษาอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจแลความคิดเห็นในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และบทบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 530 คน จำแนกเป็นกลุ่มประชาชน จำนวน 464 คน และกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 66 คน ผลการศึกษาพบว่า

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับมากทั้งรายชื่อและรายด้าน โดยด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้

กระทำตนเป็นที่พึ่งพิงของราษฎรเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเดือดร้อนในการถูกข่มเหงรังแก หรือความไม่เป็นธรรมเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับสุดท้ายคือ การแก้ไขข้อพิพาทภายในหมู่บ้าน ส่วนด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ช่วยราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับ สุดท้ายคือ การจัดทำทะเบียนราษฎรภายในหมู่บ้านเพื่อตรวจสอบและควบคุมบุคคลภายในพื้นที่ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและการปฏิบัติ หน้าที่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

โอพาร์ บิลสัน (2547) ทำการศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนา และรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีใน 3 อำเภอของจังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนา และรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจัยและอุปสรรค โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 171 คน ในอำเภอสาบบุรี มายอ และปะนาเระ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทด้านการพัฒนาและรักษาความสงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในกิจกรรมด้านการเมืองการปกครองมากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมด้านข่าว กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่วนกิจกรรมที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือ กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่มีบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ที่มีผลต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนปัจจัยด้านอาชีพ วาระการดำรงตำแหน่ง และภาวะความเป็นผู้นำไม่มีผลต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและรักษาความสงบเรียบร้อย

เอกชัย ธนผลผดุงกุล (2547) ศึกษาบทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษากรณีอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทของผู้นำท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า

ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง มีอายุมากกว่า 40 ปี สถานภาพแต่งงานมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 7,000 บาทขึ้นไป ภูมิหลังทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นมี

ญาติพี่น้องเคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมีความสัมพันธ์เป็นพี่ชาย น้องชาย พี่สาวและน้องสาว การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของญาติส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน การมีบทบาทในชุมชนของผู้นำท้องถิ่น มีบทบาทเมื่อชุมชนมีปัญหาเกิดขึ้น ได้มีส่วนในการแก้ไขปัญหา มีบทบาทต่อชุมชนที่อยู่อาศัย บทบาทในการประสานงาน บทบาทในการนำกิจกรรมต่างๆ และเป็นที่พักของประชาชนได้ การมีบทบาททางสังคมและทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง รองลงมาเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การลงสมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่างๆ ก่อนข้างน้อย มีเพียงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง มีความสนใจทางการเมือง โดยติดตามผลการเลือกตั้งและการพบปะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในท้องถิ่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 100.00 ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา(ส.ว.) การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ส่วนใหญ่เคยช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองหาเสียง ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเรียกร้องหรือยื่นข้อเสนอต่อนักการเมืองพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองก่อนข้างน้อย มีการติดตามข่าวสารทางการเมืองมาก สื่อที่ใช้คือหนังสือ พิมพ์และวิทยุกระจายเสียง ผู้นำท้องถิ่นมีปัญหาและอุปสรรค ในเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งมีหลายฉบับที่ต้องยึดถือ ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่คล่องตัว เกิดปัญหาการประสานงานกับส่วนราชการและความสับสนในบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายต่างๆ

คณะกรร เกษอินทร์ (2544) ทำการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่อำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ มีความเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ในเรื่องการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาชญากรรม อาวุธสงคราม บ่อนการพนัน/แหล่งอบายมุข และเรื่องการให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องการทำ ลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ เห็นด้วยในระดับปานกลาง

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมไม่แตกต่างกันในเรื่องบ่อนการพนัน และแหล่งอบายมุข มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวม ไม่แตกต่างกันใน

เรื่องอาชญากรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ 40-50 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอายุต่ำกว่า 40 ปี และสูงกว่า 50 ปี ตามลำดับ

4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมไม่แตกต่างกัน ในเรื่องบ่อนการพนัน /แหล่งอบายมุข และการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,001-5,000 บาท มีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้มีรายได้เฉลี่ย 3,000-4,000 บาท และน้อยกว่า 3,000 บาท ตามลำดับ

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็นบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ในเรื่องบ่อนการพนัน /แหล่งอบายมุข และการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่ง 3-4 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้ดำรงตำแหน่ง 1-2 ปี และมากกว่า 4 ปี ตามลำดับ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Bradly (1984 : 143) ได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของผู้นำในเขตเมืองเคนเวอร์ ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทุกรูปแบบไม่แตกต่างกัน

Revilla (1984 : 1601-A) ได้ศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารชายและหญิงในสถานบันอุดมศึกษา พบว่า การเอาชนะและร่วมมือร่วมใจแก้ไขปัญหาที่มีน้อยผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจึงใช้การประนีประนอมและการหลีกเลี่ยงสูงกว่าปกติ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างชายกับหญิงไม่แตกต่างกัน และยังมีความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 เปรียบเทียบกับอายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งในการบริหารของกลุ่มบริหารที่มีประสบการณ์มากใช้การเอาชนะมากกว่าการประนีประนอม

Graham (1990 : 3573) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการกับความขัดแย้งของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนของรัฐ ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพการอำเภอมีความต้องการให้มีการติดต่อสื่อสารภายในโดยตรงและเปิดเผย ต้องการรับรู้เกี่ยวกับงบประมาณ ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ และต้องการแต่งตั้งคณะกรรมการ กรณีมีความขัดแย้งได้

Karen (online. 2011) ได้ศึกษาแนวคิดใหม่เกี่ยวกับกระบวนการประนีประนอมหลังเกิดความขัดแย้ง โดยใช้วิธีการเยียวยาเป็นจุดเชื่อมระหว่างความจริงและการประนีประนอม ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในรัฐอานฮันดา 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการ

หมู่บ้านจำนวน 1,200 คน และประชากรหญิงจำนวน 16 คน ที่รอดชีวิตและอยู่ในเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ผลการศึกษา พบว่า ประชากรหญิงได้รับความทุกข์ทรมานจากเหตุการณ์ความขัดแย้งยอมรับการประนีประนอมหลังความขัดแย้งน้อย ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับความกดดันและมีความเครียดในการใช้กระบวนการประนีประนอมระดับสูง

Sakamoto (2000 : abstract) ได้ทำการศึกษากิจการปัญหาความขัดแย้งในการทำงานของบุคลากรที่ศูนย์อนามัยจังหวัดอ่างทอง มุ่งศึกษาคุณลักษณะทางด้านสังคม โดยมีระดับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ทำงานที่ยาวนาน และมีภาระงานที่หลากหลายของบุคลากร ซึ่งสองในสามของบุคลากรคิดว่ามีปัญหาเกิดขึ้นในที่ทำงาน ร้อยละ 81 พบว่าปัญหาในที่ทำงานเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการที่เกิดขึ้นจริงจากการทำงานกับความต้องการที่เกิดจากนโยบายรัฐบาลในการให้บริการ ร้อยละ 48.4 พบว่าปัญหาเป็นที่มาของความขัดแย้ง ร้อยละ 31.9 พบว่าความขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชาและความขัดแย้งกับผู้ร่วมงานเหมือนกัน บุคลากรที่ทำโครงการพิเศษจะมีความขัดแย้งสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ทำโครงการพิเศษ ดังนั้นการจัดการปัญหาความขัดแย้งนำมาใช้ในสถานที่ทำงานและควรนำมาใช้ในการพัฒนาการให้บริการในการทำงานของบุคลากร

จากการศึกษานานวิจัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากบุคคลหรือกลุ่มที่มีแนวคิด ความรู้สึก อารมณ์ และเป้าหมายของงานหรือสิ่งที่ต้องการที่แตกต่างกัน หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมของบุคคลที่ไม่ชัดเจน กลุ่มเครือ ชับซ้อนในขอบเขตอำนาจสั่งการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง จึงทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกิดความรู้สึกขัดข้องใจนำไปสู่ความไม่พึงพอใจ และแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นในลักษณะการแสดงออกด้วยวิธีก้าวร้าว การก่อกวน สร้างความวุ่นวาย การโต้แย้ง และการไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม จึงจำเป็นต้องมีผู้ที่มีตำแหน่งอำนาจหน้าที่และความรู้ความสามารถในการปกครองชุมชนตลอดจนเป็นผู้นำธรรมชาติเข้ามาช่วยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้ลดลงและยุติลงให้เร็วที่สุด ก่อนที่ปัญหาจะขยายวงกว้างออกไป ซึ่งในการแก้ไขนั้นต้องเป็นกระบวนการ โดยการใช้บทบาทของแต่ละบุคคลเข้ามาเป็นแนวทางในการแก้ไข และจะต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักการอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมชาติของสังคมมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน จึงจะทำให้การใช้บทบาทในตำแหน่งอำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา ความเคารพนับถือจากผู้ที่อยู่ในความควบคุมหรือปกครองดูแลอย่างเต็มใจ และสามารถทำให้สังคมอยู่ด้วยความสมานฉันท์ได้อย่างยั่งยืนและสงบสุข ตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และวิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้การสังเกตการณ์ (Observation) ของผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มาเข้าร่วมด้วย โดยขอเสนอในหัวข้อดังนี้ คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยมีกลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมาย ภายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวน 12 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่งอำเภอยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสาขบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะพ้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอมายอ

1.1.1 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่

1.1.2 ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ

1.1.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน

1.1.4 ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ตำแหน่งละ 2 คน โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 คน โดยให้กระจายครอบคลุมทั้ง 12 อำเภอ ดังนี้

1.2.1 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่มี ภูมิลาเนาในพื้นที่ มีผลงานโดดเด่น และเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคม ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ

1.2.2 ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้วิจัเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานาน กว่า 10 ปี เป็นบุคคลที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์

1.2.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ที่มี บทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน ผู้วิจัเลือกแบบเจาะจงจากบุคคล ที่มีภูมิลาเนาในพื้นที่ มีผลงานโดดเด่น และเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคม ชาวบ้านให้การยอมรับนับ ถือ

1.2.4 ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัเลือกแบบเจาะจง จากบุคคลที่มีภูมิลาเนาในพื้นที่ และเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม เป็น ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ

มีรายนามผู้ให้ข้อมูลและบทบาทความสำคัญของผู้ให้ข้อมูล ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง / ผลงานความสำคัญ
1. นายสุรพร พร้อมมูล	นายอำเภอไม้แก่น นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2553
2. นายสนั่น พงษ์อักษร	นายอำเภอหนองจิก นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2552
3. นายประยูร พุทธชาติ	ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครองที่ท่า การปกครองอำเภอไม้แก่น
4. นายมนตรี บุญวงศ์	ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครองที่ท่า การปกครองอำเภอแม่ลาน
5. นายมะรอนิง จาโก	กำนัน อำเภอเมืองปัตตานี
6. นายฮาเซง วานี	กำนัน อำเภอกะพ้อ
7. นายรอมลี คอเลาะ	ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอยะหริ่ง
8. นายมะการิง หวัง	ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอทุ่งยางแดง
9. นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง / ผลงานความสำคัญ
10. นายมหามัติ มะจะ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
11. นายนรุณดิน อาบุญ	ผู้นำศาสนา
12. นายเวะเยะ สะมะอาลี	ผู้นำศาสนา
13. นางฟาตีเม๊ะ	ผู้นำชุมชน
14. นายสุมิน มะซัน	ผู้นำชุมชน
15. นายรอยากี มะเค็ง	ประชาชนทั่วไป
16. นายอิมรอน หะยีดาโอะ	ประชาชนทั่วไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการตั้งประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ล่วงหน้า กำหนดคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมทั้งใช้ผู้ช่วยนักวิจัยช่วยดำเนินการสัมภาษณ์ให้ด้วย เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาอันเนื่องมาจากการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน (ภาษาต่างกัน) สำหรับผู้นำศาสนาที่พูดภาษาไทยไม่ถนัด โดยมีแนวการสัมภาษณ์ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี โดยมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

1. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง
2. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน
4. ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทาง

เศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาททางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

1. ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547)เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

2. อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3 แนวโน้มบทบาททางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคต

1. คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

2. ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นอย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยในฐานะปลัดอำเภอซึ่งรับราชการในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานบริหารงานปกครองซึ่งเกี่ยวข้องกับกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านโดยตรง ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ข้าราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป โดยผู้วิจัยบันทึกเทประหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่เหมาะสมและเพียงพอแก่การวิจัยยิ่งขึ้น

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ทั้งจากห้องสมุดและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น หนังสือราชการ คำสั่ง มติคณะรัฐมนตรี พระราชบัญญัติ โครงการ/แผนงาน เอกสารการวิจัย บทความรายงานวิชาการ เอกสารคำประกาศนโยบาย พระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่นและเอกสารการวิจัยที่

เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารเป็นพื้นฐานของการวิจัยเบื้องต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสาร และส่วนที่เป็นผลจากการสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสังเกตการณ์ (Observation) ของผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มาเข้าร่วมด้วย เพื่อนำไปสู่คำตอบของงานวิจัยและเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการศึกษามากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสาบบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะป้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอมาบอ จำนวน 16 คน เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ อย่างรอบด้าน การศึกษาวิจัยมีขอบข่ายดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี
2. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี
3. แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน ได้แก่ นายมะรอนิง จาโก กำนันตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี นายฮาเซง วานี กำนันตำบลกะบุรี อำเภอกะป้อ นายรอมลี

คอเถาะ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลจะรัง อำเภอยะหริ่ง นายมะการัง หวัง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลพิเทน อำเภอยะรัง

1.2 ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน ได้แก่ นายสุรพร พร้อมมูล นายอำเภอไม้แก่น นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2553 นายสนั่น พงษ์อักษร นายอำเภอหนองจิก นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2552 นายประยูร พุทธชาติ ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอไม้แก่น และนายมนตรี บุญวงศ์ ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอแม่ลาน

1.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน จำนวน 6 คน ได้แก่ นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ นายองค์การบริหารส่วนตำบลอานาหาร อำเภอเมืองปัตตานี นายมหามัติ มะจะ นายองค์การบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี นายนุรุดีน อาบู ผู้นำศาสนา ตำบลสะก่า อำเภอมาขอนายแวชะ สะมะอาลี ผู้นำศาสนา ตำบลประจัน อำเภอยะรัง นางฟาตีเม๊ะ นิเมาะ ผู้นำชุมชน ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน นายสุมิน มะซัน ผู้นำชุมชน ตำบลนาประจู่ อำเภอโคกโพธิ์

1.4 ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ได้แก่ นายรอยาภิ มะเต็ง ประชาชนทั่วไป ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี นายอิรอน หะยีดาโอะประชาชนทั่วไป ตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น

รวมทั้งสิ้น 16 คน

2. ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 16 คน ในระหว่างวันที่ 21 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 20 กันยายน 2554 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 3 แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ข้อที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง

พบว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีสรุปได้ว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานและยืดเยื้อ เรื้อรัง เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของจังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในปัจจุบันได้มีปัญหาทับซ้อนกัน การเมือง การศึกษา ความยากจน ยาเสพติด การว่างงาน วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยม ก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้านหลายมิติลุกลามเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของรัฐ ถึงแม้ภาครัฐจะทุ่มเทงบประมาณบุคลากรมาเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหา แต่เป็นการต่างคนต่างทำ ไม่ได้มาพูดคุยกันในแต่ละหน่วยงาน ทำงานซ้ำซ้อน ไม่เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน เพียงเพื่อสร้างภาพ เอาตัวเลขรายงานเพื่อผลาญงบประมาณ แต่ปัญหามิได้เบาบางลง และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าการกระทำหรือก่อเหตุร้ายแต่ละครั้งเป็นฝีมือของใคร และรัฐไม่พยายามพูดเรื่องจริงของปัญหา มีการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่าต้นเหตุ ซึ่งยิ่งทำให้ปัญหาฝังรากลึกมากขึ้นทุกวัน ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ปัญหาความไม่สงบในดินแดนจังหวัดภาคใต้ยังสอดคล้องด้วยมิติที่ซับซ้อนหลากหลายกรณีส่งผลให้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยความละเอียดอ่อน และการตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มขบวนการ เช่น ปัญหายาเสพติด, สินค้าหนีภาษี, น้ำมันเถื่อน, ที่ดินทำกิน, อิทธิพล และการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นลง อ่อนไหวไปตามสถานการณ์” (นายสุรพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“โครงสร้างทางสังคมในจังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบกับสถานการณ์ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้านหลายมิติลุกลามเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของรัฐ” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“ลักษณะข้อเท็จจริงของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นยังคงผูกพันกับอำนาจส่วนกลางมากแล้วเป็นเพียงกลไกที่ประชาชนในระดับล่าง ยังไม่สามารถจะพัฒนาตัวเองไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในความหมายของประชาธิปไตย ฉะนั้นในการสนับสนุนหลักเกณฑ์การกระจายอำนาจให้

ประชาชนเข้าใจ ถือเป็นหลักเบื้องต้นของการพัฒนาประชาธิปไตย ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้ามากขึ้น” (นายพันธุเกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ปัญหาภาคใต้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน พุดไปก็เหมือนหยิกเล็บก็เจ็บเนื้อ บางคนก็โยนไปเป็นเรื่องของศาสนา ไม่มีศาสนาไหนสอนให้คนฆ่ากันหรือ เป็นเรื่องของผลประโยชน์ ทั้งนี้ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของเราถือว่าเป็นพื้นที่ๆ อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรหรือแหล่งท่องเที่ยว จึงมีคนบางกลุ่มบางพวกต้องการ จะต้องสร้างสถานการณ์และก่อความวุ่นวายไม่ยอมให้ความเจริญและความรู้เข้าไปถึงประชาชนเดี๋ยวจะควบคุมได้ยาก ปัจจุบันถือเป็นสงครามแย่งชิงประชาชนไปแล้ว บ้านเราเร่งเรื่องสร้างสถานการณ์ ภายใต้นุคคลมีบาร์มีที่อยู่เบื้องหลัง คอยสังหาร” (นายหม่อมติ มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“พื้นฐานความแตกต่าง วิถีชีวิต ก่อให้เกิดการสะสมของปัญหา ที่สืบทอดมาทุกรุ่นทุกปี แนวคิดในระบอบอิสลาม ประชาชน ส่วนใหญ่ ที่ไม่ใช่มุสลิม ก็คือ ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม อันเนื่องมาจากว่าพวกเขาไม่ได้รู้จัก อิสลาม หรือ ถ้ารู้ ก็รู้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น หรือไม่ก็มองภาพจนอิสลามที่บิดเบือน มันเป็นการยาก หรือ ค่อนข้างเป็นไปได้ สำหรับคนๆหนึ่ง ที่จะรู้อิสลามอย่างดีโดยการไม่ยอมรับมันก่อน” (นายแวอะ สะมะอาลี ผู้นำศาสนา สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“สถานการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่เราทุกคนได้ไม่รู้จบ หลายฝ่ายพยายามช่วยแก้ปัญหา ทั้งคนทั้งงบประมาณที่ทุ่มลงไปในพื้นที่ แต่เชื่อว่าปัญหาจะบรรเทา ลง ในทางกลับกันประชาชนในพื้นที่กลับยืนยันว่า สถานการณ์ของปัญหาลดจำนวนลง แต่เพิ่มรุนแรงมากขึ้น และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าการกระทำหรือก่อเหตุร้ายแต่ละครั้งเป็นฝีมือของใคร ในขณะที่รัฐบาลพยายามทำทุกวิถีทาง ภายใต้งบประมาณที่ไม่จำกัด ในส่วนของภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน หลายหน่วยงานได้ลงไปทำงานในพื้นที่ ในบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ตามมุมมอง แนวทางความเชื่อ ของนโยบายแต่ละหน่วยงาน รัฐมองปัญหาให้ทุกมิติ ให้ความสำคัญกับคนในพื้นที่ ถอนทหารออก เพราะเปลืองงบประมาณ ยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แท้จริงของพื้นที่อีกด้วยและรัฐควรฟังและพูดเรื่องจริงของปัญหามากกว่านี้ ทั้งยังควรแก้พร้อมกันทั้งหมดไม่ใช่ทำเป็นส่วนๆ ควรให้การศึกษาคณะและหางานให้ผู้ใหญ่ทำจะยิ่งยิ่งกว่า” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“ความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้อุบัติมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายประเด็น เช่น การเมือง การศึกษา ความยากจน ยาเสพติด การว่างงาน วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยม มีผู้คนล้มตายและได้รับความสูญเสียเป็นจำนวนมาก แต่ภาครัฐก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาใดๆ ประชาชนอย่างพวกเราก็ได้รับข่าวสารการฆ่ากันเป็นรายวัน แต่ในขณะเดียวกันก็ดูเหมือนทางรัฐจะปล่อยข่าวความคืบหน้าในทางที่ดี ซึ่งนับได้ว่านอกจากความสับสนกันเองในพื้นที่แล้ว ความ

ลับสนของพวกเราๆ ท่านๆ ก็มีกันอยู่พอสมควรเหมือนกัน” (นายรอยาภิ มะเต็ง สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

ข้อ 2 เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาวางไว้บ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีสรูปได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่นับถือของคนในหมู่บ้าน สามารถชี้นำคนในหมู่บ้านได้ ในเบื้องต้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ต้องไกล่เกลี่ยหาข้อยุติความขัดแย้ง การใช้กฎหมายหมู่บ้าน “สุกมปากัด” ในการตัดสินปัญหาตามวิถีชีวิตของมุสลิม รวมถึงการให้ความสำคัญ กับเครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” ในการอยู่ร่วมกัน และเพื่อป้องกันการเพิ่มความขัดแย้งในพื้นที่ในการสร้างสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการสอดส่อง ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด รวมถึงอบายมุขต่างๆ มิให้มีในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยกในพื้นที่ต่อไป ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในสถานการณ์ความไม่สงบและเกิดเหตุรุนแรงในพื้นที่ ยังมีปัจจัยในหลายเรื่องที่มีความละเอียด ซับซ้อน และมีความเปราะบาง ทั้งในทางค่านิยม วัฒนธรรม ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้น การให้ความสำคัญ กับเครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” จากประสบการณ์การเรียนรู้ในแนวทางและกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ภายใต้นโยบายที่เน้นการใช้หลักศาสนาและศรัทธา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ และการสร้างความรักสามัคคี ในการอยู่ร่วมกัน” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“เป็นผู้นำในหมู่บ้าน ปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ซึ่งโดยตำแหน่งและโดยธรรมชาติราษฎรในหมู่บ้านให้ความเคารพ เกรงใจ ยอมรับการตัดสิน แก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว มากกว่าการพึ่งพาทางราชการ ปัญหาหลายๆ เรื่องจึงจบที่หมู่บ้าน” (นายประยูร พุทธิชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“สอดส่องดูแลประชาชนของตนเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับประชาชนทันทีเมื่อมีเหตุขัดแย้ง ตรวจสอบ ตรวจสอบตราและตรวจค้นประชาชนใน

เรื่องอาวุธหรือสิ่งเทียมอาวุธที่อาจนำมาซึ่งการก่อเหตุร้ายในตำบล หมู่บ้าน อาชญากรรมที่จะตามมา” (นายมหาหมัด มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นบุคคลที่นับถือของคนในหมู่บ้าน สามารถชี้นำคนในหมู่บ้านได้ และในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นหน้าที่โดยตรงในการกิจผู้นำชุมชนและปกครองลูกบ้านให้เกิดความเข้าใจ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554) “ในเบื้องต้นระดับชุมชนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีบทบาทในการเข้าไปแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ ในชุมชนทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือและเข้าถึงและไว้วางใจภาครัฐมากขึ้น” (นายรอมลี คอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดข้อมูล การส่งข้อมูลผิดพลาด การแปลงข้อมูลไม่ตรงกันกับที่เขาส่งข้อมูลมาให้ เหล่านี้เป็นเรื่องการติดต่อสื่อสาร การรับรู้ที่แตกต่างกันสามารถทำให้เกิดการขัดแย้งกันได้ จึงต้องอาศัยการยอมรับความช่วยเหลือจากคนกลางเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง การดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องให้ผู้ทำผิดแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคลหรือชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการข้อพิพาทที่มีรากฐานอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม เช่น การประชุมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้าน การใช้กลูฏุมปากัด ของหมู่บ้าน” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

ข้อที่ 3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับใช้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน สรุปได้ว่าการเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน นำไปสู่การทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ การนำข่าวสารทางราชการไปเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อประชาชนจะได้รับทราบข่าวสาร ให้ความรู้ความผิดทางกฎหมาย ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน สร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน สร้างงานในหมู่บ้าน ให้รักบ้านเกิด สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่ เพื่อเป็นปัจจัยให้หมู่บ้านสงบเรียบร้อยไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ก่อให้เกิดการผลัดกันหมู่บ้านให้เข้มแข็ง การนำเอาหลักศาสนาที่ถูกต้องและวัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนาแทนเงินตรา และอำนาจ การที่เอาคุณธรรมนำเศรษฐกิจ จะทำให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืนขึ้นได้ ความขัดแย้งระดับชาติจะแก้ไขได้ก็ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีความสามัคคี และพึ่งตนเองในกระบวนการของ ชุมชน

ศรัทธา หรือ “กัมปงต์กวา” ชุมชนศรัทธา ที่โน้มนำหลักความศรัทธาในคำสอนทางศาสนา ไปใช้ในกิจกรรมการแก้ปัญหาที่ชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนาโดยมีแกนนำ 4 เสาหลัก (ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ผู้แทนอบต. และผู้นำธรรมชาติ) จับมือทำงานร่วมกันโดยอาศัยการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกันเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ แทนที่การแบ่งอำนาจและการใช้อำนาจซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้ง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่ น่าอยู่มีสังคมที่ ผู้คนสามารถพึ่งพากันได้ในยามตกทุกข์ได้ยาก เอาใจใส่ ดูแลซึ่งกันและกัน มีการปกครองโดยหลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งที่ ทุกคนคาดหวัง ซึ่งประชาชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้ ก็มีความปรารถนาในลักษณะนี้ เช่นเดียวกัน แต่ในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนกลับประสบกับปัญหาที่รุนแรงมากมาย รายได้ตกต่ำต้องอพยพไปหางานทำในพื้นที่อื่น ระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีท้องถิ่น คุณภาพชีวิตโดยรวมต่ำกว่าปกติมาก เกิดความแตกแยกในหลายระดับ สภาพหมู่บ้านชบเซามากกว่าที่อื่นๆ และยังมีปัญหาในแง่มุมมองทางศาสนา กลายเป็นหมู่บ้านที่ไม่น่าอยู่ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดและพยายามหาทางออกสำหรับตัวเองและสังคม ซึ่งการที่จะเดินไปสู่จุดหมายได้จะต้องเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง และรัฐต้องใช้หลักธรรมทางศาสนาที่ถูกต้องส่งเสริมความร่วมมือให้ประชาชนพัฒนาชีวิตและชุมชนของตนเอง เป็นการปกครองโดยต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โครงการชุมชนศรัทธา “กัมปง ต์กวา” เป็นทางออกหนึ่งตามแนวสันติวิธี ใช้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ครรลองของหลักศาสนธรรมซึ่งเป็นจุดแข็งของพื้นที่นี้อยู่แล้ว มีบทบาทในการผลักดันหมู่บ้านเข้มแข็งให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากในชุมชนและจากภายนอก โดยการเข้มงวดตรวจตราเป็นหูเป็นตาและปากเสียง ร่วมมือกันสอดส่องสิ่งผิดกฎหมาย อาวุธสงคราม แจ็งเบาะแสกับทางราชการ โดยให้ความรู้ทุกคนมีส่วนร่วม” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“นำไปสู่การทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ การนำข่าวสารทางราชการไปเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อประชาชนจะได้รับทราบข่าวสารเพื่อจะ ได้รับผลประโยชน์จากรัฐบาลได้” (นายประยูร พุทธิชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ให้ความรู้เข้าถึงทุกบ้านทุกคนให้ทราบความผิดตามกฎหมาย ใช้หลักศาสนาเข้าร่วมส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม ทั้งจากหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนและกิจกรรมสินค้าโอท็อป ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพเสริมในยามว่างจากอาชีพหลัก” (นางฟาตีเม๊ะ นิเล๊ะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“การเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ดำเนินร่วมกับชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) หรือเมื่อมีราษฎรเดือดร้อนก็รีบแจ้ง

ให้กับทางราชการเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ทำหน้าที่ที่ตนเองมีเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีต่อประชาชน ในการสร้างความสงบสุขใน ตำบล รวมถึงให้กำลังใจให้กับประชาชนในภาวะสถานการณ์ความไม่สงบเพื่อนำตำบลให้สงบสุขมีความสันติสุข” (นายมะการิง หวัง สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถและเป็นกำลังสำคัญในการ ค้ำครองหมู่บ้านอยู่อย่างสงบสุข เรียบร้อย ปลอดภัยในหมู่บ้าน เช่น ร่วมเฝ้าเวรยามกับชุดรักษา ความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.)” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“พยายามสร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน รักบ้านเกิด สร้างความสามัคคีและความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เพื่อเป็นปัจจัยให้หมู่บ้านสงบ เรียบร้อยไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ” “เป็นผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ที่รับผิดชอบทุกด้าน เสมือนพ่อบ้าน แม่บ้านที่มีลูกบ้านหลายร้อยคนที่ต้องรับผิดชอบและต้องดูแลด้านความเป็นอยู่การส่งเสริมอาชีพ ด้านต่างๆ การพัฒนาและผู้รับฟังปัญหาแก้ไขเรื่องราวต่างๆในหมู่บ้าน/ชุมชน” (นายเวะยะ สะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

ข้อที่ 4 ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวง อันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความ ขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการ ทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และ ประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานี สรุปได้ ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากราษฎร มีความรู้ ความ เข้าใจปัญหาในหมู่บ้านได้ดีสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เป็นบ่อเกิด ความแตกแยกได้ ดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตลอดจนป้องกัน และระงับเหตุร้ายการรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน คอยปิดเป่าความ เดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น รวมทั้งทำความเข้าใจซึ่งกันละกันระหว่าง ราษฎรกับทางราชการ ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร ดังรายละเอียดจากการ สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ทำความเข้าใจซึ่งกันละกันระหว่างราษฎรกับทางราชการเพื่อตั้งประชาชนมาเป็นสายข่าวให้กับทางราชการและดูแลประชาชนให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นำทีมชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้ความคุ้มครองป้องกันชุมชน หมู่บ้านให้ปลอดภัย เป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการ หาข่าวอันเป็นประโยชน์ ผนวกป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน ร่วมมือกับปกครอง ตำรวจ ทหาร ตั้งด่านตรวจด่านสกัด ส่งเสริมสนับสนุนการเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชน กลุ่มเสี่ยง ให้ความรู้คำแนะนำเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด” (นายประยูรพุทธชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนในพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจปัญหาในหมู่บ้านได้ดีสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เป็นบ่อเกิดความแตกแยกได้ ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวของบุคคลที่เข้ามาภายในหมู่บ้าน สอดส่องดูแลพฤติกรรมของลูกบ้าน สั่งสอน กำชับ ลูกบ้านมิให้เล่นการพนันละมั่วสุมกับอบายมุข หรือด้านยาเสพติด อบรมสั่งสอนบุคคลในหมู่บ้าน ตักเตือนเยาวชนที่มีเสพยาเสพติด กำชับพ่อแม่ของเด็กเยาวชนให้ช่วยดูแลบุตรหลาน” (นายบุญดิน อาบู่ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“บทบาทของกำนันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้านรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ตำบล ได้เป็นอย่างดี โครงการลงไปทำความเข้าใจกับชาวบ้านให้ข้อมูล ข่าวสารของทางราชการให้ชาวบ้านทราบ โดยไม่ได้บิดเบือนความจริง ราษฎรหรือลูกบ้านให้การยอมรับตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านในการเป็นผู้นำ ดังนั้นอยู่กับตัวของผู้นำด้วยว่าสามารถประพฤติปฏิบัติตัวให้ชาวบ้านยอมรับได้อย่างไร” (นายพันธุเกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตลอดจนป้องกันและระงับเหตุร้ายการรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน คอยปิดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรละพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร” (นายหมามดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้และเป็นตำแหน่งที่มีทั้งอำนาจและหน้าที่อีกทั้งยังเป็นที่ยึดมั่นของราษฎร” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“วิกฤติของความเสียงแต่อาจจะเป็นโอกาส เนื่องจากความเสียง หน่วยกำลังอาจจะไม่สามารถลงพื้นที่ได้ทุกเวลา แต่สำหรับผู้ใหญ่บ้านสามารถลงพื้นที่ดูแลความสงบเรียบร้อยได้ทุกเวลา” (นายรอยากี มะเต็ง สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

“คอยสอดส่องดูแลลูกบ้านอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็น การประกอบอาชีพ การศึกษาของลูกบ้านมีความพัฒนาถึงระดับใด มีการปฏิบัติงานกันเป็นทีมและเป็นสื่อเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ อีกแรงหนึ่ง” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“คุณแลร์บผิชอบเขตปกครองเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้ง อำนวยความเป็นธรรมและคุณแลร์รักษาความสงบในพื้นที่ รวมเป็นเหตุเป็นตาให้แก่ทางราชการ เมื่อทราบว่ามีกรณีก่อเหตุร้าย หรือกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าอาจจะมีกรณีก่อเหตุในหมู่บ้าน และปัจจุบันปัญหาหาเสพติดเป็นบ่อเกิดของปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทหน้าที่ในการป้องกันหาเสพติดเข้ามาระบาดในหมู่บ้านด้วยการสอดส่องและกำชับลูกบ้านให้ห่างไกลหาเสพติด” (นายอิมรอนหะยีดาโอ๊ะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ข้อที่ 1 ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี สรุปได้ว่าสถานการณ์ความสงบในพื้นที่ที่ยึดเชื้อและเรื่อรัง เกิดผลกระทบในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง หน่วยงานด้านรักษาความไม่สงบในพื้นที่ในการแก้ไขความขัดแย้งมีหลายหน่วยงานเป็นเหตุให้บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซ้ำซ้อนกับหน่วยอื่นๆ หลายๆอย่าง ซ้ำซ้อน ทับซ้อนกัน ไม่ว่าจะเรื่องระบบการทำงาน ปัญหาในพื้นที่อาทิ หาเสพติด อาชญากรรมผลประโยชน์ การทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ที่มุงปริมาณมากกว่าคุณภาพและผล ทำให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียระบบ ความรู้สึกที่อยากมีส่วนร่วมให้ค่อยๆ หดไป ส่งผลให้เกิดทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความหวาดระแวงและไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนเจ้าหน้าที่รัฐกับองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้นับประสงค์ดีสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เหตุการณ์และความรุนแรงของบ้านเมือง ยังคงทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ความอ่อนล้าการรบกับต้องประกอบอาชีพ รวมไปถึงการต้องป้องกันเหตุเมื่อถึงจุดอิมตัวก็เกิดความท้อถอยกระทบต่อการเดินทางหรือเดินกิจกรรมสนองนโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ระยะเวลาต้องล่าช้าฝมือแรงงานก็ขาดหาย เศรษฐกิจก็ไม่มีขยายตามที่จะเป็น คนตั้งใจทำงานเมื่อไม่มีความปลอดภัยเสียแล้วจะทำให้เกิดความเครียดมากยิ่งขึ้น การจะปกครองคนในหมู่บ้านให้มีกำลังใจในการอยู่

ร่วมกัน ด้วยความรักความเข้าใจจึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทักษะ ความสามารถ การวางตัวของผู้นำให้ สอดรับกับวิถี และนโยบายของรัฐควบคู่กัน” (นายสุรพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ความไม่ไว้วางใจของหน่วยกำลังในพื้นที่กับผู้นำท้องถิ่น ทำให้เกิดความขัดแย้งและ ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างภาครัฐและประชาชน ปัญหาการให้ความร่วมมือของประชาชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้กระทบต่อบทบาทของกำนันในการทำหน้าที่ คือ ทำให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความหวาดระแวงและไม่เข้าใจ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นมุสลิมและไม่กล้าเข้าหา การทำงานร่วมกัน” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“เพราะความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันและการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชนกำหนด ผู้ใหญ่บ้านและรัฐบาล การใช้ระบบอุปถัมภ์ เช่น หน่วยกำลังจับกุมบุคคลต้องสงสัยแต่มีการ ช่วยเหลือจาก กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่โดยอ้างว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถใช้ภาวะผู้นำที่ตนเองมีอยู่ในการปกครองลูกบ้านอย่าง เต็มที่ เนื่องจากกลัวว่าตนเองและครอบครัวจะตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งทำให้ เกิดช่องว่างฝ่ายตรงข้ามสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“การทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ที่มีอยู่ให้เห็นกันบ่อยๆ เรื่องของการเมืองท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่กดดันการทำงานและความรู้สึกที่อยากมีส่วนร่วมให้ค่อยๆ หดไป” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“หลายๆ อย่าง ซ้ำซ้อน ทับซ้อนกัน มุ่งปริมาณ ทั่วๆ ทั่วๆ อยู่แก่ใจก็ทำเพื่อหวังประโยชน์ อันเดียวกันเพื่อให้อยู่จนปลอดภัยมีกินมีใช้ จะแบ่งย่อยแข่งปริมาณกันทำลายงบประมาณไป ทำไม” (นายณัฐดิณ อาบุญ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“นโยบายของรัฐบาลต่อการแก้ไขปัญหา สถานการณ์ความไม่สงบ นโยบายของ หน่วยงานภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงตามผู้บังคับบัญชา รวมถึงความเสี่ยงของชีวิตและร่างกายต่อ ครอบครัว ความเสี่ยงในการประกอบอาชีพ การที่ชาวบ้านไม่กล้าแสดงออก ชาวบ้านไม่ให้ความ ร่วมมือในการปฏิบัติ/ปกครอง” (นางฟาตีเมาะ นิเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“การแสดงบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่นลดน้อยลงเนื่องจากการร่วมกิจกรรมลดน้อยลงเพราะ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลหรือผู้นำของปกครองให้ ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านน้อยหรือมองข้ามความสามารถอันทำให้เกิดความ เหลือชาไม่ยอมมีส่วนร่วม” (นายอิหมรอน ะฮ์ยีดาโอะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

“หน่วยงานด้านรักษาความไม่สงบในพื้นที่ในการแก้ไขความขัดแย้งมีหลายหน่วยงาน เป็นเหตุให้ถูกกดทับทาบลง การปฏิบัติหน้าที่เริ่มมีความยากลำบาก เพราะต้องมีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่” (นายเวอะ สะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“มีปัญหาหลายเรื่องที่ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการศาสนา เช่น การแต่งงาน การหย่าร้าง การตาย การแบ่งทรัพย์สินมรดก คนขัดสน เด็กกำพร้า เรื่องเหล่านี้คนในชุมชนรู้ว่าจะต้องไปหาโต๊ะอิหม่ามให้จัดการหรือแก้ปัญหา ถ้าเราไม่มองผู้นำในมิติของอำนาจแต่หันกลับไปมองในมิติของการมีส่วนร่วมการแก่งแย่งอำนาจก็จะไม่เกิดขึ้น” (นายสุมิน มะซัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

ข้อที่ 2 อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการดูแล รับผิดชอบลูกบ้านในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข สงบ สันติ เกิดความปรองดองและสามัคคีกันภายในหมู่บ้าน มีบทบาทตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดไว้เป็นหลัก ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยภายในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการ และรับข้อราชการประกาศแก่ราษฎรดำเนินการให้ตามกฎหมาย ด้านการป้องกันอันตรายรักษาความปลอดภัย ด้านอาวุธสงคราม และบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม แก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นคณะกรรมการศูนย์อำนวยความสะดวกระดับตำบลทำให้มีหน้าที่โดยตรงในการไกล่เกลี่ยกรณีเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อราชการให้บรรลุตามเป้าหมาย ตลอดแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้ดูแลความสงบเรียบร้อย ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการดูแล รับผิดชอบลูกบ้านในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข สงบ สันติ เกิดความปรองดองและสามัคคีกันภายในหมู่บ้าน ดูแลรับผิดชอบชุมชนและลูกบ้านทุกคนให้อยู่ดีมีสุข เกิดความสงบสันติและสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ดูแลตรวจตรา สอดส่องลูกบ้านในชุมชนทุกคนอยู่ร่วมกัน ด้านให้พ้นภัยจากอบายมุขต่างๆ

ไม่ว่าจะเป็น ยาเสพติด ข่าวกความเคลื่อนไหว และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ เพื่อแจ้งเบาะแสข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือผู้ประสบภัยขั้นต้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนขั้นพื้นฐานก่อนที่ส่วนราชการจะช่วยเหลือต่อไป” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“บทบาทและภารกิจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ เป็นผู้นำของประชาชนในหมู่บ้านหรือเป็นผู้ปกครองราษฎรในหมู่บ้าน การเป็นตัวแทนรัฐบาล ตัวแทนภาครัฐที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน การรักษาความสงบเรียบร้อย ปกป้องชุมชน ดูแลความปลอดภัยให้กับราษฎรในหมู่บ้าน ปฏิบัติงานตามนโยบาย รัฐบาล กระทรวง จังหวัด อำเภอ” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“ภารกิจด้านปกครอง คือ ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดเป็นหลักไว้ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยภายในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายป้องกันอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการ และรับข้อราชการประกาศแก่ราษฎรดำเนินการให้ตามกฎหมาย ด้านการรักษาความปลอดภัย ด้านอาวุธสงคราม กฎหมายก็ใช้ได้ในอำนาจ กำนัน ในการตรวจค้นยึดอาวุธสงครามไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้ กำนันสามารถรู้ได้ว่าใครมีอาวุธสงครามในหมู่บ้านที่ถูกต้องตามกฎหมาย ความเป็นไปในชุมชน ต้องรู้จักคนในชุมชนทั้งผู้นำและลูกบ้าน เกิดความร่วมมือประสานงานกันได้ดีเท่าไร ความเข้มแข็งก็จะเกิดมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย” (นายประยูร พุทธิชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขราษฎร มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนแก่ราษฎร และพัฒนาความเจริญให้กับท้องที่ในฐานะตัวกลางระหว่างราษฎรและราชการ ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนทางราชการ” (นายมะรอนิงจาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“ผู้ใหญ่บ้านรู้จักกรรมภายในหมู่บ้านดีกว่าใครทั้งหมด เพราะเกิดกำเนิดในพื้นที่ ทุกซอกมุม และจุดต่อแหลม จุดเสี่ยงต่างๆ การวางแผนป้องกันจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ต้องการให้กับทางราชการ สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการอาชญากรรม ต้องผลักดันให้หมดไป ชี้แจงให้ทางการรับทราบข้อมูลเมื่อกำจัดสิ่งเหล่านี้ บทบาทที่สำคัญของผู้นำชุมชนต้องร่วมมือกับทางทหารและตำรวจ” (นายหมามดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“ศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมระดับตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็น คณะกรรมการในระดับตำบล ทำให้มีหน้าที่โดยตรงในการไกล่เกลี่ยกรณีเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน รวมทั้งดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านสร้าง

ความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นหมู่บ้าน ประสานหรืออำนวยความสะดวก แก่ราษฎร ในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (นายรอมลิต คอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อราชการ ให้บรรลุตามเป้าหมาย ตลอดแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ความขัดแย้งให้ยุติลง ถ้าแก้ไขปัญหา ไม่ได้ต้องนำเรื่องถึงคณะกรรมการ Keadilan Center ระดับตำบลในการแก้ไขปัญหาในระดับต่อไป แต่งตั้งผู้ประสานพลังแผ่นดิน หมู่บ้านละ 30 คน เพื่อป้องกันและเฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตาให้กับ กลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านมิให้เข้าไปยุ่งกับยาเสพติด แต่งตั้งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้ดูแลความสงบเรียบร้อยตลอดจนรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ สาธารณประโยชน์และ ชีวิต/ทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“ปฏิบัติการติดตามนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆและเป็นสื่อกลางระหว่าง ภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาศาสนสถาน พร้อมทั้งรับ เรื่องราวร้องทุกข์ใกล้เคียงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่” (นายนุรุดีน อาบู สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

ตอนที่ 3 แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไข ความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ข้อที่ 1 คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งทาง การเมืองในจังหวัดปัตตานี

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการ ทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และ ประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปใน อนาคตในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่มาจาก การเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน และได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ต้องเป็นผู้นำที่มีความสำคัญ ได้รับความเคารพยกย่องในสังคม ต้องมีความคิด วิสัยทัศน์ค้นหาปัญหา และแก้ปัญหา ด้วยตนเอง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน คอยสอดส่องดูแลหมู่บ้านอย่างทั่วถึง ไม่เอื้อ ประโยชน์ให้ตัวเองและพรรคพวก มีความโปร่งใส มีศีลธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นนักพัฒนา ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเอง ได้ การผลักดันให้มีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ไม่รอรับการ ส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว การพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าตามแนวคิด สร้างสรรค์ของตนเอง จึงทำให้ลักษณะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความแตกต่างจากเดิม และเพื่อให้เกิด

ความยั่งยืนในหมู่บ้าน ต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็งโดยให้ผู้นำที่มีอยู่อย่างหลากหลายและมีปัญหาค่อนข้างแตกแยกกัน หันมาทำงานพัฒนาบ้านตนเองเชิญชวนให้พี่น้องประชาชนมาร่วมกันพัฒนา มีการจัดโครงสร้างการปกครองดูแล การแก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนา ร่วมกัน ซึ่งเป็นหนทางให้งานพัฒนาเกิดความยั่งยืนและสามารถพัฒนากระบวนการแห่งการพึ่งพาตนเองในที่สุด ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“การพัฒนาที่กำหนดจากส่วนกลาง กลายเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาและการปกครองขององค์กรรัฐในพื้นที่ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายจากเบื้องบนและสืบทอดวัฒนธรรมนั้น โดยการทำเสียเอง ประชาชนไม่สามารถคิดเองได้ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะปรับเปลี่ยน ทำให้ประชาชนในระดับพื้นที่ไม่ค่อยมีโอกาสตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้มากนัก จึงเกิดการขาดแรงจูงใจในการพัฒนาของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะกับพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ยิ่งมีความจำเป็นในการใช้กระบวนการพัฒนาจากข้างล่างที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะฉะนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงจำเป็นต้องเป็นนักพัฒนา ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ การให้มีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มมูลค่า” (นายสุรพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“งานที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน รับผิดชอบส่วนใหญ่ นอกเหนือจากงานปกครองภายในพื้นที่แล้ว จะเป็นภารกิจที่ได้รับมอบหรือเป็นลักษณะของงานฝากที่ส่วนราชการต่าง ๆ มอบให้กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติ และลักษณะของงานที่ทำส่วนมากจะเป็นในลักษณะของผู้ประสานและเป็นกลไกในการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนในพื้นที่มากกว่า จะเป็นผู้ปฏิบัติเองโดยตรง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องค้นหา และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่ค้ำประกันว่าเป็นหน้าที่โดยตรง ไม่ค้ำประกันถึงประโยชน์ของตนเอง คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ค้ำประกันถึงค่าตอบแทน ทำด้วยใจสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ เพราะปัญหาทุกปัญหาถ้าผู้นำไม่มีสิ่งเหล่านี้ย่อมจะแก้ไขได้ยาก ให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น” (นายประยูร พุทธิชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ความเป็นอาสา ไม่หวังผลตอบแทน มองเห็นการณ์ข้างหน้า คาคาเดา ไหวพริบ ถ่อมอ่อน ยอมรับ มีเหตุผล จิตสาธารณะ ทำประโยชน์เพื่อคนอื่น ความเป็นอยู่ที่พอเพียง” (นายเวณะสะมะอะลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“เป็นคนที่มีความรู้ ความเป็นผู้นำ ความเป็นกลาง การตัดสินใจ ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความขยัน” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“รับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอต่างๆ จากลูกบ้านและเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาหรือแนวทางต่างๆ กับลูกบ้านในการที่จะไปพัฒนาหมู่บ้านให้สงบสุขและเรียบร้อย” (นางฟ้าตีเม้าะ นิเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“เอาใจใส่ลูกบ้าน มีสังขธรรม เข้าใจปัญหาได้ดี สามารถแก้ไขปัญหาล่วงหน้าได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดส่องดูแลสม่ำเสมอ” (นายสุมิน มะซัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“มีอำนาจในการตัดสินใจปัญหาภายในหมู่บ้านและตำบลอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่กับทุกคน” (นายนุรุดีน อาญู สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“ให้ความยุติธรรมแก่ราษฎรทุกระดับชั้น เมื่อมีการแจกจ่ายหรืออุดหนุนตามโครงการต่างๆ โดยแจกจ่ายให้ราษฎรอย่างทั่วถึง อย่าเห็นแต่พวกพ้องของตน” (นายอิมรอน หะยีคาโอะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

“ต้องเป็นผู้ที่ลูกบ้าน สามารถพึ่งพาได้ ต้องมีความเด็ดขาดอะไรที่คิดว่ากันไปตามผิด ไม่เอื้อผลประโยชน์ให้แก่พวกตนเอง ร่วมกับลูกบ้านทุกคนสร้างให้เกิดความสงบสุขภายในหมู่บ้าน” (นายสุมิน มะซัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“มีความเด็ดขาดไม่เอื้อประโยชน์ให้ตัวเองและพรรคพวก มีภาวะผู้นำ เป็นคนที่มีความเสียสละ จิตอาสา ปกครองลูกบ้านในพื้นที่อย่างยุติธรรมไม่เอื้อผลประโยชน์ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” (นายพันธุเกียรติ งามเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ผู้นำหมู่บ้านต้องเข้มงวด เด็ดขาดมีความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สิ่งไหนถูกต้องก็ควรยกย่อง สิ่งไหนทำผิดกฎหมายหรือกฎกติกาหมู่บ้านก็ต้องลงโทษตามเหมาะสม การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุดอย่าคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและพี่น้อง” (นายมหมัดดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“ผู้นำหมู่บ้านต้องมีความโปร่งใส มีความยุติธรรม มีจิตอาสา ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในหมู่บ้าน อย่างมองเห็นงบประมาณ” (นายรอมลี ดอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

ข้อที่ 2 ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นอย่างไร

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นว่าบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในฐานะผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่ปกครองดูแลลูกบ้านทั้งหมู่บ้าน เสมือนแขนขาที่สำคัญของกลไกการปกครองในส่วนภูมิภาค กระทำหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการ ซึ่งต่างกระทำหน้าที่เป็น

ตัวแทนประชาชนด้วยเช่นกัน สะท้อนปัญหาในพื้นที่เพื่อประสานส่วนราชการในการแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจและภารกิจที่กว้างมาก ทั้งในส่วนฝ่ายปกครอง งานความมั่นคง งานทะเบียนราษฎร และงานส่งเสริมกิจการพัฒนาในตำบลหรือหมู่บ้าน ซึ่งมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ได้แต่ต้องมีการพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมและศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนา ซึ่งปัจจุบันขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่างทำให้แก้ปัญหาโดยใช้กำลังเป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหาค่านิยมเชิงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์ ด้วยโครงการสังเคราะห์ ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย ในลักษณะขาดเงื่อนไขของการเรียนรู้แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิดต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรเป็นพลังผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังคงข้อขัดแย้งมีบทบาทที่มุ่งพัฒนา แก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้กินดีอยู่ดี มีอาชีพ แก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมระหว่างบุคคลที่เป็นปัญหาในชุมชนให้ได้รับความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหา นั้น ส่งผลให้เกิดความราบรื่น โปร่งคอง และมีความสามัคคีกันระหว่างชุมชนได้ ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง โดยมี 4 เสาหลักเป็นที่ปรึกษาของชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม สร้างความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนางานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวมคน เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทน (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้) เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกันสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชนที่นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ทางราชการดูแลราษฎรไม่ทั่วถึง บทบาทและหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ต้องทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับราษฎรให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่สู่ความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง แต่ละพื้นที่

สามารถสร้างเครือข่ายเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันนำไปสู่สังคมแห่งความสามัคคีกลับคืนมา ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมและศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนา การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง การจะจัดวางว่า ใครควรทำอะไรตรงไหน ทำอย่างไรเมื่อไร มีเป้าหมายในระดับใด จึงควรเป็นภารกิจของคนในพื้นที่ โดยมีผู้นำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเดินสู่เป้าหมายสูงสุดเดียวกันคือ ความสงบสุขร่วมกัน หลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เป็นการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังลดข้อขัดแย้ง โดยจัดให้มีองค์คณะหนึ่งที่อยู่แก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนาในแต่ละพื้นที่ มีการกำหนดบทบาทและข้อตกลงของการอยู่ร่วมกัน มีการปรึกษาหารือกันทุกฝ่าย ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง โดยมี 4 เสาหลักเป็นที่ปรึกษาของชุมชนมีความสามัคคี กิดร่วมกันกับชุมชน ให้ชุมชน มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระซึ่งหลักการนี้ช่วยลดปัญหาความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม เพราะชาวบ้านสามารถสื่อสารระหว่างกันอย่างเป็นกันเอง ได้ข้อเท็จจริงและสามารถกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตของตนเองได้ตรงตามความคาดหวังได้” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“ความคาดหวังในด้านรักษาความสงบเรียบร้อยควรให้มีการถอนทหาร ออกนอกพื้นที่หมู่บ้าน โดยให้มีกองกำลังไว้ที่อำเภอและให้ทหาร ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงพอ โดยให้มีการบรรจุ อส. ในหมู่บ้านเพื่อดูแลป้องกันเหตุการณ์เองจะทำให้ลดความหวาดระแวงและชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประชาชนเป็นหลักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง เป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการร่วมกันค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาพร้อมของคนในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนาที่ก่อให้เกิดการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมกันติดตามความก้าวหน้าและรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นการพัฒนาจากข้างล่างขึ้นข้างบน เป็นกระบวนการคลี่คลายปัญหาอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนา สุดท้ายประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ การใช้กระบวนการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแทนที่การมุ่งเอาชนะใจด้วยวิธีการสงเคราะห์ในลักษณะขาดเงื่อนไขของการเรียนรู้จึงจะสามารถสร้างขบวนประชาชนที่มีความเข้มแข็งได้” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“ไม่ต้องปรับเปลี่ยนอะไร อะไรที่คิดว่าดี ว่าเหมาะสมแล้วนั้นย่อมง่าย การกลั่นกรองทดสอบการใช้งานจริงมาแล้ว จึงเห็นว่าไม่ต้องเปลี่ยนแปลง เท่าที่มีในบทบาทหน้าที่ปัจจุบันและ

ข้อกำหนดหรือความร่วมมือต่างๆ ที่ภาครัฐผลักดันมาให้แทบเรียกได้ว่าเยอะแยะมากมาย เพียงแต่ขาดการติดตามควบคุมให้ โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ได้ผลอย่างแท้จริงต่อเนื่อง แค่เพียงดูแลเปิดเป้าให้ใช้ได้จริงก็เหมาะก็ควรแล้ว เป็นการเสริมสร้างพลังการต่อรองของประชาชน ในการมีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตของตนเองในแผ่นดินบ้านเกิด” (นายประยูร พุทธิชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“บทบาทในฐานะผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่ปกครองดูแลลูกบ้านทั้งหมู่บ้านเป็นผู้เข้าถึงประชาชนในกลุ่มบ้าน และรับทราบข้อมูลทั่วถึงและดีที่สุด ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ กับทางราชการ เป็นสิ่งที่มาจากข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการรักษาตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านไว้” (นายแวะ สะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“ไม่ควรปรับเปลี่ยนแต่จะต้องพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีก การแก้ปัญหาที่ ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากไม่เข้าใจโจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง ตั้งสมมติฐานมุ่งแต่เพียงอย่างเดียว โดยขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่างทำให้แก้ปัญหาโดยใช้กำลัง เป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหาคำนิยมเชิงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสงเคราะห์ ด้วยโครงการสงเคราะห์ ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป” (นายสุพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“เท่าที่เป็นอยู่ถือว่าปกครองและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่ทางราชการเข้ามาร่วมกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเหมาะสมแล้ว มีการให้อิสระรับฟังความคิด แนะนำส่งเสริมสนับสนุน ตัวอย่างฝ่ายความมั่นคง และฝ่ายปกครองร่วมกับส่วนราชการทุกหน่วยงาน ทำให้เหตุการณ์ในพื้นที่ ทุเลาเบาบางส่งผลให้ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันปลอดภัย ประชาชนประกอบอาชีพ สัจจรไปมาได้อย่างอิสระมากขึ้น” (นางฟาตีเม๊ะ นิเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“จุดเล็กๆ จุดหนึ่งที่เมื่อมารวมตัวกันแล้วทำให้เกิดความหมายในสายตาของนักปกครองและให้ความสำคัญกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการผลักดันการป้องกันและปราบปรามปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง สร้างสังคมให้น่าอยู่พร้อมๆ กับคำนึงถึงการให้หลักการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีกระบวนการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดในหมู่ผู้นำและประชาชนใน

หมู่บ้าน ชุมชน ไม่ใช่เงินเป็นตัวตั้ง ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวมคน สร้างระเบียบวินัย ให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น” (นายนรุณดิน อาบุญ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“ปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ ให้โอนผ่อนปรับกับสถานการณ์ได้ตลอดเวลาเพื่อแก้ปัญหาตามสภาพพื้นที่แต่ละที่ ทำงานตามอำนาจหน้าที่ได้แต่ต้องให้มีการประเมินผลงานด้านการแก้ไขปัญหา พัฒนาความเป็นอยู่ ความปลอดภัยของราษฎรด้วย ต้องร่วมกันกับทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ ชรบ. และประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะได้กระตือรือร้นตลอดเวลา เพราะเกษียณอายุ 60 ปี ซึ่งผูกขาดตำแหน่งสำหรับคนที่ตั้งใจทำงานคนอื่น” (นายอิสรอน หะยีดาโอะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

“ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้มากกว่านี้ ให้มีเจ้าหน้าที่ หรือ รปภ. ร่วมกับตำรวจ ทหารด้วย ควรให้อำนาจกำนันในการจับกุมผู้ต้องสงสัยในคดีความ ให้เหมือนกับทหารเพราะกำนัน อยู่ในหมู่บ้านตลอดเวลาเมื่อเจอเหตุการณ์ซึ่งหน้าจะได้จับกุม” (นายรอยากิ มะเด็ง สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

“ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่จะยึดเยื้อคโน่นนี้ให้ทำเพียงเพื่อให้เสร็จทันเวลา รายงานตามขั้นตอน ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานแบบเร่งรีบ โดยให้เหตุผลว่าไม่ค่อยมีเวลามากนัก มีภาระที่ต้องทำมาก การขาดทักษะในงานพัฒนา ทำให้ได้แผนงานที่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ทำเรื่องเชิงวัตถุ ไม่ได้สร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการตระหนักในความรักความสามัคคีในหมู่ประชาชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพียงผู้ประสานงานเดินโครงการให้เสร็จ” (นายรอมลิต คอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ใกล้ชิดปัญหา รับทราบปัญหาได้เร็ว สามารถสอบถามปัญหาได้ทั่วถึง แต่ปัจจุบันอำนาจการตัดสินใจบางอย่างในด้านความสงบเรียบร้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งหมด ระยะเวลาในการตัดสินใจอาจใช้ระยะเวลานานซึ่งส่งผลกระทบต่อภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยต้องการใช้อำนาจในการตัดสินใจบางอย่างให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ตัดสินใจ” (นายหม่อมดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“สามารถที่จะแก้ไขปัญหาถึงความขัดแย้งด้านการปกครองภายในหมู่บ้านเนื่องจากปัจจุบันนี้วาระการดำรงตำแหน่งเป็นเวลาหลายปีทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ สิ่งที่ควรปรับปรุงจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มากกว่านี้เพื่อให้สอดคล้องกับวาระการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“บทบาทและหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของราษฎรในหมู่บ้านได้ โดยการให้ความเป็นธรรมแก่ราษฎรทุกระดับชั้นให้ความเสมอภาคกับทุกคน” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้ เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ทางราชการดูแลราษฎรไม่ทั่วถึง บทบาทและหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ต้องทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับราษฎรให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่สู่ความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง แต่ละพื้นที่สามารถสร้างเครือข่ายเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน” (นายมะการิง หวัง สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางท่านทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆให้การสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหาดังนั้นจึงอยากให้อำเภอ 5 ปีในการเปลี่ยนแปลงบุคคลเพื่อสามารถทดสอบสมรรถภาพหรือบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การที่กำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งจนเกษียณอายุ 60 ปี นั้นอาจทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดความห่างเหินกับประชาชน หรืออาจจะเลิกต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำก็ไม่ได้ เพราะมีต้องขอคะแนนเสียงประชาชนในระยะเวลาที่ยาวนาน” (นายบุญดิน อาบู่ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“นำไปสู่การแก้ปัญหาคความขัดแย้งแน่นอน ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ในทางที่ดีและถูกต้องโดยที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและพวก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทน (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้) เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน(ยะมาอะฮ์)ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน ได้มีโอกาสนำความคิดที่มีอยู่ ในตัวตนแสดงสู่สังคมในการนำความสามัคคีกลับคืนมา สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้นำและชาวบ้านเกิดความรู้สึกมีพลังในการคิดค้นกิจกรรมต่อยอดต่อไป” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะการทำตามหน้าที่ของรัฐบาล และเป็นผู้ประสานระหว่างภาครัฐและประชาชน ส่วนใหญ่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่งานของชาวบ้านต้องอาศัยระยะเวลาและช่วงจังหวะที่เหมาะสมที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความประณีตเป็นสำคัญ จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมเชิงการพัฒนาได้ การให้อำนาจการตัดสินใจในหมู่บ้านชุมชน และการพัฒนาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) ได้เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม มีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงาน
อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด” (นายพันธุ์
เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเสนอสรุปผลการวิจัยที่สำคัญ เป็น 3 ข้อได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ในจังหวัดปัตตานี

1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ในจังหวัดปัตตานี

1.1.3 เพื่อศึกษาแนวโน้มบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ในจังหวัดปัตตานี

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมาย ภายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวน 12 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่งอำเภอ ยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะป้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอมาบอ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเลือกแบบเจาะจงจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ มีผลงานโดดเด่น เป็นผู้มีบทบาทในสังคม ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ โดยเลือกจากบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี เป็นบุคคลที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 16 คน โดยให้กระจายครอบคลุมทั้ง 12

อำเภอ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีแนวการสัมภาษณ์ สอบถามความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้การสังเกตการณ์ (Observation) ของผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มาเข้าร่วมด้วย โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง และนำเอาทฤษฎีมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อ 1 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ความไม่เข้าใจของรัฐ และสังคม ต่อความแตกต่างในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมและภาษา หลักศรัทธาและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของชุมชนทำให้เกิดช่องว่างในการสื่อสารการรับรู้ในสิ่งต่างๆ มีความเข้าใจที่แตกต่างกันซึ่งอาจเกิดปัญหาความเข้าใจผิดจนนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรม เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาในฐานะเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและยอมรับการกระทำของคนในหมู่บ้าน สามารถชี้นำคนในหมู่บ้านได้ เพื่อป้องกันการใช้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สร้างความขัดแย้ง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ถูกยอมรับและยึดถือในลักษณะที่ผูกติดอยู่กับภารกิจของรัฐเป็นสำคัญ จนมีลักษณะคล้ายคลึงกับข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นมีลักษณะของความเป็นผู้นำชุมชนตามธรรมชาติอยู่ในพื้นที่ หากแต่สถานภาพของความเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน จะอยู่ภายใต้กรอบของอำนาจรัฐและภารกิจหน้าที่ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอยู่ตามกฎหมาย มีบทบาทในการสอดส่อง ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด รวมถึงอบายมุขต่างๆ มิให้มีในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยกในพื้นที่ต่อไป เมื่อเกิดความขัดแย้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ต้องใกล้ชิดหาข้อยุติความขัดแย้ง การใช้กฎหมายหมู่บ้าน “สุกมปากัด” ในการตัดสินปัญหาตามวิถีชีวิตของมุสลิม รวมถึงการให้ความสำคัญกับเครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” ในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในหมู่บ้านต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็ง ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และตัวแทนผู้นำองค์กรชุมชน

ในการศึกษาถึงภารกิจหน้าที่ต่างๆ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องรับผิดชอบ สามารถแจกแจงภารกิจเหล่านี้ออกเป็น กลุ่มภารกิจได้ 3 กลุ่ม ประกอบไปด้วย

กลุ่มที่หนึ่ง ภารกิจในฐานะเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ ประกอบไปด้วย ภารกิจต่างๆ ได้แก่ การรายงานปัญหาและความเดือดร้อนแก่ทางราชการ, ระวังและป้องกัน อาชญากรรม, งานสำรวจสำมะโน, การทะเบียนและจัดเก็บข้อมูล, ช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย, ชี้แจงประกาศนโยบาย และกฎหมายแก่ลูกบ้าน, อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ทาง ปกครองของรัฐในการเข้าไปทำงานในท้องที่, อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จากส่วน ราชการอื่นๆในการเข้าไปทำงานในท้องที่, งานสำรวจและจัดเก็บภาษีภารกิจที่กำหนด ผู้ใหญ่บ้านยัง มีบทบาทจัดทำอยู่ก่อนข้างมาก ได้แก่ ชี้แจงประกาศ นโยบายและกฎหมายแก่ลูกบ้าน และอำนวย ความสะดวกและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ทางปกครองของรัฐในการเข้าไปทำงานในท้องที่

กลุ่มที่สอง ภารกิจในฐานะผู้นำชุมชนและการให้บริการลูกบ้าน ประกอบ ไปด้วยภารกิจต่างๆ ได้แก่ อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ลูกบ้าน, เจริญและไกล่เกลี่ยข้อ ขัดแย้งภายในชุมชน, อบรมและตักเตือนลูกบ้าน

กลุ่มที่สาม ภารกิจในฐานะผู้สนับสนุนหน่วยราชการและองค์กรอื่นๆ ประกอบไปด้วยภารกิจต่างๆ ได้แก่ งานสาธารณสุขและป้องกันโรคติดต่อ, ส่งเสริมการ เกษตรกรรมและพัฒนาอาชีพ, ดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, งานส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ท้องถิ่น, ส่งเสริมการศึกษาและศาสนา, งานส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของลูกบ้าน, สนับสนุนการทำงานของรัฐวิสาหกิจ (เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) สนับสนุนการทำงานของ องค์กรปกครองท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น, สนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน ในการให้ลูกบ้านมีความรักความ สามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน นำไปสู่การ ทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ สร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน ให้รักบ้านเกิด สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและ ประเพณีในท้องที่ เพื่อเป็นปัจจัยให้หมู่บ้านสงบเรียบร้อย ไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ก่อให้เกิดการ ผลักดันหมู่บ้านให้เข้มแข็ง สร้างงานในหมู่บ้าน โดยอาศัยการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกันเป็น เครื่องเชื่อมความสามัคคี แทนที่การแบ่งอำนาจและการใช้อำนาจซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้ง ความ ขัดแย้งระดับชาติจะแก้ไขได้ก็ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีความสามัคคี และพึ่งตนเองได้

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้นำชุมชนและ ผู้ปกครองลูกบ้าน จะอยู่ภายใต้กรอบของอำนาจรัฐและภารกิจหน้าที่ที่กำหนด ผู้ใหญ่บ้านมีอยู่ตาม กฎหมาย ตามอำนาจการปกครองบังคับบัญชาเกี่ยวกับการใช้รูปแบบแห่งอำนาจของผู้ในอุดมคติ ของ Max Weber (ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2539 : 46-47) ดังนี้

1. รูปแบบการใช้อำนาจเฉพาะตัวหรือแบบที่อาศัยบารมี (Charismatic Domination) ผู้นำแบบนี้จะอาศัยบุคลิกลักษณะ คุณสมบัติ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวหรือบารมีที่มีอยู่ในตัวเป็นปัจจัยสำคัญในการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทั้งหลายมีความเชื่อมั่นเลื่อมใสศรัทธาในตัวเขา ขอมรับ ขอมเชื่อถือและขอมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งคำบัญชาและความต้องการของผู้นำด้วยความเต็มใจ ด้วยความจงรักภักดีต่อผู้นำ ในภารกิจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องอาศัยความเป็นผู้นำและความเป็นที่เชื่อถือของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง การว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน เป็นต้น ภารกิจในด้านนี้ก็ต้องอาศัยสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะตัวสูง

2. รูปแบบการใช้อำนาจแบบประเพณีนิยม (Traditional Domination) ผู้นำแบบนี้จะได้อำนาจมาจากความเชื่อถือและจารีตประเพณีดั้งเดิม หรือสิ่งที่ยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ผู้ตามขอมเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำประเภทนี้ เพราะเห็นว่าเขาเป็นหัวหน้าที่ถูกต้องตามจารีตประเพณี ถ้าไม่ทำตามก็จะเป็นการขัดต่อความเชื่อถือหรือประเพณีปฏิบัติ ดังนั้น ผู้นำแบบนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นเจ้านาย ถ้าเจ้านายสั่งการใดๆ ภายใต้กรอบของจารีตประเพณีแล้วผู้ตามจำต้องปฏิบัติตาม เพราะความเชื่อถือในสถานภาพในทางสังคมของผู้นำในสังคมที่มีผู้นำแบบนี้ กลไกการบริหารที่เหมาะสมก็คือ ระบบศักดินา หรือระบบเจ้าขุนมูลนาย (Feudal หรือ Patrimonial) ซึ่งในชนบทของไทยเราแต่เดิมมานั้นมีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มอย่างใกล้ชิด ต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นปัญหาต่างๆ ก็มีมากตามมา ความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไปทำให้อยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น มีอาณาเขตแน่นอนและมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะต้องเป็นผู้รักษากฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทำให้อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครอบคลุมวิถีชีวิตประชาชนในตำบล หมู่บ้านเกือบทุกอย่าง ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำท่วม ฝนตก ฝนแล้ง เกิดศัตรูพืช โจรขโมย ฯลฯ ล้วนเป็นหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องคอยช่วยเหลือดูแลทั้งสิ้น ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขราษฎร นอกจากนั้นในฐานะที่กำนันก็ดี ผู้ใหญ่บ้านก็ดี เป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่รู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และรู้ความต้องการ รู้ปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ปัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร

3. รูปแบบอาศัยอำนาจตามกฎหมาย (Legal Domination) ผู้นำแบบนี้ได้อำนาจมาจากกฎหมายผู้ตามยอมทำตามเพราะเห็นว่าผู้นำนั้นเป็นผู้ที่มาดำรงตำแหน่งอย่างชอบธรรมตามกฎหมายและเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ใช่เป็นผู้ที่มาเป็นผู้นำเพราะอาศัยจารีตประเพณีหรืออำนาจบารมีส่วนตัว เพราะฉะนั้นผู้ตามจึงต้องยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งคำบัญชาของผู้นำ โดยถือเป็นหน้าที่ที่ตนเองต้องทำตามกฎหมายด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แล้ว ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่กำหนดให้อำนาจหน้าที่ไว้จนอาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่กว้างขวางครอบคลุมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหา ในฐานะเป็นคนในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากราษฎร มีความรู้ ความเข้าใจปัญหาในหมู่บ้าน ได้ดีสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เป็นบ่อเกิดความแตกแยกได้ ดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตลอดจนป้องกันและระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านให้อำเภอทราบ คอยปิดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น รวมทั้งทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างราษฎรกับทางราชการ ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร ซึ่งการที่จะเดินไปสู่จุดหมายได้จะต้องเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง

1.3.2 ข้อ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ปัจจัยด้านลบ บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภารกิจที่ได้รับมอบหรือเป็นลักษณะของงานที่ส่วนราชการต่างๆ มอบให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติ ทำหน้าที่ในส่วนของการเป็นกลไก ในการเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี พบว่าสถานการณ์ความสงบในพื้นที่ที่ยึดเชื้อและเรื้อรัง เกิดผลกระทบต่อในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง ปัญหาในพื้นที่ที่ทับซ้อน อาทิ ยาเสพติดอาชญากรรม ผลประโยชน์ การทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีหน่วยงานด้านรักษาความไม่สงบในพื้นที่หลายหน่วยงาน และส่วนราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ระบบการทำงานที่มุ่งปริมาณมากกว่า

คุณภาพและผลลัพธ์ เป็นเพียงเพื่อผลาญงบประมาณเท่านั้นเอง ทำให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียระบบความรู้สึกที่ประชาชนอยากมีส่วนร่วมได้ค่อยๆ หดหายไป อีกทั้งการแก้ปัญหาค่านิยมเชิงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสงเคราะห์ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย ที่มุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง โดยใช้เงินเป็นตัวตั้งซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานแบบเร่งรีบ รายงานภาพและตัวเลขตามขั้นตอน แต่ไม่มีความต่อเนื่องทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำผลกระทบสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงและไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้นับประสงค์ดีสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้งในพื้นที่ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการคลี่คลายมากขึ้น

ปัจจัยด้านบวก อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในด้านการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นคณะกรรมการศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมระดับตำบล ทำให้มีหน้าที่โดยตรงในการไกล่เกลี่ยกรณีเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อราชการให้บรรลุตามเป้าหมาย ตลอดจนแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของชาวบ้าน การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของราษฎรในหมู่บ้านในตำบล มีหน้าที่ในการสร้างความสามัคคี ความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน มีหน้าที่ในการนำความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนไปสู่ส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการที่ประชาชนไปรับบริการติดต่อกับราชการ ขณะเดียวกันก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ไปติดต่อกับราชการในพื้นที่ รวมถึงกฎหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมือง จัดประชุมราษฎรในหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง มีหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่พี่น้องประชาชน นอกจากนี้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับภารกิจจากส่วนราชการต่างๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ประจำอยู่ในทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ในสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดปัตตานีย่อมจะมีการก่อเหตุร้ายได้มากขึ้น ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หากกรณีมีการพบเห็นโจรผู้ร้ายเข้ามาในพื้นที่ก็ให้

ผู้ใหญ่บ้านแจ้งกำนัน กำนันก็แจ้งอำเภอ หรือกรณีพบการกระทำผิดซึ่งหน้าเกี่ยวกับการตีชิงวิ่งราว สามารถจับตัวผู้กระทำผิดได้ก็ส่งให้อำเภอและส่งต่อไปยังตำรวจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย มีบทบาทตาม อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดไว้เป็นหลัก ได้แก่ การตรวจตรา รักษา ความสงบเรียบร้อยภายในตำบล ด้านการป้องกันอันตราย รักษาความปลอดภัย ด้านอาวุธสงคราม ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้บังคับหมวด ชรบ. มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแลและให้ การสนับสนุนการปฏิบัติงานของชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ในเขตพื้นที่หมู่บ้าน ตาม นโยบายของทางราชการ ให้ดูแลความสงบเรียบร้อย

การปฏิบัติงานจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น จำต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม หรือองค์กรใดเป็นสำคัญ โดยรูปแบบของการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นไปทั้งในรูปของ การสั่งการและการขอความร่วมมือ นายอำเภอและเจ้าหน้าที่ทางปกครองอื่นๆ ถือได้ว่าเป็น “ผู้ร่วมงาน” ที่สำคัญที่สุดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมักจะปรากฏในรูป ของการสั่งการและชี้แจงเพื่อขอความร่วมมือในการจัดทำภารกิจต่างๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับจารีตของ ความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างช้านานนั่นคือ การปกครองท้องที่ผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนกับ ส่วนขยายของการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทั้งในส่วนของนายอำเภอ ข้าราชการ ทางปกครอง และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็ยืนยันความข้อนี้ได้เป็นอย่างดี โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนำ ภารกิจจากข้อสั่งการของอำเภอที่ประสานความร่วมมือและการชี้แจงสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐ และประชาชนนั่นเอง สำหรับหน่วยงานราชการอื่นๆ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, และกลุ่มหรือ องค์กรของชาวบ้าน จะเป็นผู้รับบริการในระดับรองลงมา กล่าวสำหรับหน่วยงานราชการอื่นๆ เป็น การเฉพาะพบว่า จะเข้ามามีบทบาททำงานโดยอาศัยความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากขึ้นเรื่อยๆ กระนั้นก็ดี การขอความร่วมมือจากส่วนราชการอื่นๆ ก็จำเป็นต้องกระทำผ่านนายอำเภอเป็นผู้ พิจารณาส่งเรื่องต่อไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงอาจทำให้ข้อมูลที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่านายอำเภอ เป็นผู้สั่งการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจัดทำภารกิจต่างๆ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นว่า ปริมาณงานเป็นจำนวนมากที่สั่งการผ่านนายอำเภอ มักจะเป็นงานขอความร่วมมือจากภารกิจของ กรมการปกครอง และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) อาทิ การรักษาความ สงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน โครงการช่วยเหลือและพัฒนาในด้านต่างๆ ข้อมูลที่ได้จากฝ่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและข้าราชการพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ทหาร ตำรวจ มีการ พึ่งพาและอาศัยกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำงานอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะองค์กรบริหารส่วน ตำบล (อบต.) กำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทสูงมาก โดยเฉพาะบทบาทในด้านการให้คำปรึกษา หรือการจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ และการระดมความร่วมมือจากชาวบ้าน

1.3.3 ข้อ 3 แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารปกครองพื้นที่ได้ด้วยตนเอง การมุ่งกระจายอำนาจทั้งในด้านอำนาจทางการเมือง อำนาจหน้าที่ทางการบริหารปกครอง ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการกิจการสาธารณะต่างๆ ภายในพื้นที่ของตนได้อย่างอิสระ ดูเหมือนว่าจะกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มากนัก นั่นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทใน “งานพัฒนา” ส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านควรจะมีบทบาทใน “งานปกครอง” ซึ่งกฎหมายเปิดช่องทางให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่เสมอๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล และสภาตำบล เป็นต้น ดังนั้น การทำงานและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงกลายเป็นว่าซ้ำซ้อนอยู่ในบุคลากรคนเดียวกัน ซึ่งลักษณะของงานที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำส่วนมากจะเป็นในลักษณะของผู้ประสานและเป็นกลไกในการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติเองโดยตรง

ดังนั้นบทบาทที่ควรจะเป็นไปในอนาคต คือ ด้านการพัฒนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องค้นหาปัญหา และประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการในการแก้ปัญหา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน และพัฒนาพื้นที่ของตน เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมและศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนากำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรเป็นพลังผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ไม่รอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังคงข้อขัดแย้ง ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในหมู่บ้าน ต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำที่มีอยู่อย่างหลากหลาย หันมาทำงานพัฒนาบ้านตนเอง เชิญชวนให้พี่น้องประชาชนมาร่วมกันพัฒนา มีการจัดโครงสร้างการปกครองดูแล การแก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนาของตนเองร่วมกัน โดยมี 4 เสาหลักเป็นที่ปรึกษาของชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม จะทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวมคน เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทนลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เพื่อ

วัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชนที่นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรมีบทบาทในการค้นหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และมีความคิดริเริ่มเป็นของตัวเอง ตรงนี้เป็นประโยชน์อย่างมาก

บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความมั่นคงภายใน ดัดทอนหน้าที่ที่ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การแก้ไขบทบาทหน้าที่ดังกล่าว จะทำให้ราษฎรได้รับการดูแลจากรัฐผ่านทางกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำตามธรรมชาติ ทำหน้าที่ประสานระหว่างราชการส่วนภูมิภาค ตำบล หมู่บ้าน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นคนกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ข้อพิพาทและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดราษฎรที่สุด เมื่อเวลาเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงหรือในสถานการณ์ที่ส่วนราชการลงมาในพื้นที่อย่างรวดเร็วไม่ได้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นผู้ประสานงานขอราชการสู่ประชาชนและนำปัญหาของประชาชน ไปยังราชการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ด้านการปกครอง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในฐานะผู้ปกครองดูแลลูกบ้านทั้งหมู่บ้าน เสมือนแขนขาที่สำคัญของกลไกการปกครองในส่วนภูมิภาค กระทำหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการ ซึ่งต่างกระทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนด้วยเช่นกัน ช่วยสะท้อนปัญหาในพื้นที่เพื่อประสานส่วนราชการในการแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจและภารกิจที่กว้างมาก ทั้งในส่วนฝ่ายปกครอง งานความมั่นคง งานทะเบียนราษฎรและงานส่งเสริมกิจการพัฒนาในตำบลหรือหมู่บ้าน ซึ่งมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ได้ แต่เป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความเป็นผู้นำและความเป็นที่เชื่อถือของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง การว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน คอยสอดส่องดูแลลูกบ้านอย่างทั่วถึง เป็นต้นภารกิจในด้านนี้ก็ต้องอาศัยสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะตัวสูง จำเป็นต้องมีการพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และจุดแข็งประการหนึ่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ของตนเป็นอย่างดี

บทบาทที่สำคัญคือควรเป็นแหล่งข่าวของทางราชการ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเด่นชัดในสถานการณ์ที่เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดี เจ้าหน้าที่ทหารที่ดีส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างพื้นที่ เพราะฉะนั้นความคุ้นเคยในพื้นที่กับผู้คน การแยกแยะคนร้าย คนดี จะไม่ชัดเจน จึงต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เป็นหลัก การปกครองบังคับบัญชาจะรู้คนอยู่แล้ว ในเขตพื้นที่ที่เกิดความไม่สงบจะมีชุดรักษาความ

ปลอดภัยในหมู่บ้าน (ชรบ.) เมื่อมีเหตุการณ์ใดๆ อันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การแพร่ระบาดของยาเสพติด การพนันในพื้นที่ หรือผู้ก่อความไม่สงบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแจ้งให้อำเภอทราบโดยด่วนที่สุด นอกจากนี้แล้วจะต้องคอยสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวต่างๆ ในท้องถิ่นอันเป็นความผิดกฎหมายหรือเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงในลักษณะต่างๆ

ในสถานะตัวแทนของรัฐ ซึ่งหมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในด้านการให้การช่วยเหลืองานของราชการและการให้ความสนับสนุนในการทำงานของหน่วยงานราชการและองค์กรของรัฐอื่นๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานปกครองของรัฐประเภทหนึ่ง ที่เป็นตัวแทนของทางราชการในการบริหารงานต่างๆ มิใช่เป็นตัวแทนของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยตามสายการบังคับบัญชาเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทนของทุกกระทรวง ทบวง กรม อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางการพัฒนาการรักษาความสงบเรียบร้อย จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแสดงบทบาทในการตอบสนองงานของรัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ ได้แก่

1. การประชาสัมพันธ์ กำนัน ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่รับเอาข้อราชการต่างๆ จากส่วนกลางโดยการเข้าประชุมรับทราบจากอำเภอประมาณเดือนละหนึ่งครั้ง ถ้ามีราชการเร่งด่วนอาจมีการเรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษ การประชุมที่อำเภอนั้น นายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ จะเป็นผู้ที่ชี้แจงข้อราชการในส่วนของคนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนหรือต้องการให้ประชาชนได้รับทราบ หลังจากนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำเอาไปชี้แจงให้ราษฎรในตำบลหมู่บ้านทราบ และถ้ามีแผ่นประกาศของทางราชการก็ต้องนำมาปิดประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันด้วย

2. การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวบ้านใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยเหลือในด้านให้คำปรึกษาและการติดต่อกับหน่วยงานราชการ ตลอดจนการให้ข้อมูลที่จำเป็นจากทางราชการแก่ลูกบ้าน ก็ต้องทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับราษฎรให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่สู่ความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง แต่ในพื้นที่ที่สามารถสร้างเครือข่ายเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่สังคมแห่งความสามัคคีกลับคืนมา

3. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานกล่าวคือ เมื่อทางราชการร้องขอความช่วยเหลือในการทำงานที่จะต้องปฏิบัติในท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเข้าช่วยเหลือทันทีเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เช่นช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสำรวจจำนวนคนอยู่อาศัยในครอบครัว หรือช่วยเหลือจัดหาสถานที่สำหรับใช้เป็นกุหาเลือกตั้ง เป็นต้น

4. คุณแลทรัพย์สินของทางราชการ อันได้แก่ ทรัพย์สินประเภทสาธารณสมบัติที่เป็นสมบัติส่วนรวมสร้างขึ้นโดยงบประมาณแผ่นดิน เช่น ถนน สะพาน อ่างเก็บน้ำ ทรัพย์สินเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของหน่วยราชการต่างกัน แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเป็นตัวแทนของทางราชการจะต้องเอาใจใส่ดูแลแทน ถ้ามีเหตุการณ์อันใดจะทำให้เกิดการเสียหายแล้วจะต้องป้องกันและจับกุมผู้กระทำความผิดและรายงานให้ทางอำเภอทราบ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาแนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะตัวแทนของรัฐแล้วยังคงมีความสำคัญอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในการเชื่อมโยงและประสานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แม้ในปัจจุบันสภาพสังคมตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายอาจทำให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันก็ตามแต่ การดำรงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะตัวแทนของรัฐยังคงต้องดำรงอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ยังห่างไกลความเจริญหรือมีความเป็นชนบทสูง ซึ่งหน่วยราชการส่วนกลางและภูมิภาค ยังไม่สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งอาจเกิดจากสภาพปัญหาของพื้นที่ และวัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นกลไกที่สำคัญในการสนับสนุนการทำงานของรัฐที่สำคัญ ตามปรัชญา และจุดมุ่งหมายของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ที่ต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นมือเป็นไม้ของนายอำเภอ ตามพระปณิธานของรัชกาลที่ 5 ที่ต้องการแยกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ออกจากกัน และทรงไม่ต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นระบบราชการ ทั้งนี้เพื่อปูพื้นฐานสำหรับการมีส่วนร่วมทางการบริหารชุมชน เพื่อการพัฒนาการเมืองต่อไป

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี พบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาในฐานะเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและ

ยอมรับการกระทำของคนในหมู่บ้าน สามารถชี้หน้าคนในหมู่บ้านได้ เพื่อป้องกันการใช้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สร้างความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่มีบทบาทในการสอดส่องป้องกันปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด รวมถึงอบายมุขต่างๆ มิให้มีในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยกในพื้นที่ต่อไป เมื่อเกิดความขัดแย้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ต้องไกล่เกลี่ยหาข้อยุติความขัดแย้ง การใช้กฎหมายหมู่บ้าน “สุกมปากัด” ในการตัดสินปัญหาตามวิถีชีวิตของมุสลิม รวมถึงการให้ความสำคัญกับเครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” ในการอยู่ร่วมกัน และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในหมู่บ้านต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็ง ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) และตัวแทนผู้นำองค์กรชุมชน การเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน ในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน นำไปสู่การทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ สร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน ให้รักบ้านเกิด สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เพื่อเป็นปัจจัยให้หมู่บ้านสงบเรียบร้อย ไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ก่อให้เกิดการผลักดันหมู่บ้านให้เข้มแข็ง สร้างงานในหมู่บ้าน โดยอาศัยการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกันเป็นเครื่องเชื่อมความสามัคคี แทนที่การแบ่งอำนาจและการใช้อำนาจซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้ง ความขัดแย้งระดับชาติจะแก้ไขได้ก็ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีความสามัคคี และพึ่งตนเองได้ สามารถจัดแบ่งการแสดงผลของบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ใน 6 ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง บทบาทและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หมายถึง การแสดงผลบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องโดยตรง และบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ การปฏิบัติภารกิจในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ ซึ่งต้องปฏิบัติภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน เป็นสำคัญ

ประการที่สอง บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำทางการบริหาร สถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ถือได้ว่าเป็น “กลไกของรัฐส่วนกลาง” ที่ถูกใช้และสามารถแทรกเข้าไปอยู่ในสังคมระดับรากฐาน ทั้งนี้ก็เป็นไปเพื่อเปิดทางและสนับสนุนกลไกของรัฐในระดับอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภายใต้ระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาคและระบบบริหารราชการส่วนกลาง สามารถเข้าไปทำงานหรือปฏิบัติภารกิจต่างๆ ได้ แม้ว่าในอีกด้านหนึ่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้รับการยอมรับว่ามีลักษณะของความเป็นผู้นำชุมชนตามธรรมชาติอยู่ และสามารถเป็นตัวแทนชุมชนในการดูแลปกครองลูกบ้านของตน แต่ทั้งนี้ก็เป็นไปภายใต้กรอบของอำนาจรัฐ การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นกลไกของรัฐซึ่งมีบทบาทในลักษณะ “ผู้ปกครองและดูแลลูกบ้าน”

เนื่องจากคุณค่าในเรื่องการปกครองตนเองของชุมชน คือ ความสามารถในการดูแลตนเองได้ของประชาชน และโดยอาศัยกลไกภายในชุมชน เพื่อยกระดับประชาชนผู้คุ้นชินกับการถูกปกครองไปสู่ความเป็น “พลเมือง” ผู้มีความสนใจ ตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองชุมชนของตน

ประการที่สาม บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำทางราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของรัฐ หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่อื่นๆ ที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ โดยเฉพาะบทบาทในการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐอื่นๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในท้องที่ที่ตนรับผิดชอบ หรืองานในลักษณะอื่นๆ ที่ถูกหน่วยราชการร้องขอ

ประการที่สี่ บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชน หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่ต้องดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้านในความปกครองของตน ตลอดจนการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก การให้คำปรึกษา และการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ ตลอดจนการระดมความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำสร้างให้เกิดความจงรักภักดี การมีความรู้สึกร่วมและความศรัทธาให้กับลูกบ้าน ผู้นำมีการปฏิสัมพันธ์กับลูกบ้าน ให้มีความเชื่อถือและศรัทธาในตัวผู้นำซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของลูกบ้านเกิดขึ้นจากการรับรู้พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกมา เช่น พฤติกรรมในด้านวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแรงบันดาลใจ และการยุติธรรม เป็นต้น พฤติกรรมของผู้นำเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การรับรู้ของลูกบ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพต่อพื้นที่ตำบล หมู่บ้านได้

ประการที่ห้า บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำทางการเมือง ทิศทางการปฏิรูปการเมืองที่มุ่งส่งเสริมคุณค่าในแบบประชาธิปไตยเป็นหัวใจหลักของการบริหารปกครอง การสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคม (Civil Society) นับเป็นเรื่องสำคัญ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ซึ่งผู้ที่ได้รับตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องเป็นบุคคลที่ถูกยอมรับนับถือจากรายรฐ เป็นผู้ที่มีอำนาจ มีบารมี และเป็นบุคคลที่มีฐานะพอสมควรที่สามารถให้การฟังฟังจากรายรฐในหมู่บ้านได้ ส่วนใหญ่จึงกลายเป็นฐานเสียงของนักการเมืองเพราะสามารถล้อมกล่อมเคล้าความคิดรายรฐให้เชื่อและขึ้นำในการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น (อบต. อบจ. เทศบาล) และการเมืองระดับชาติ (ส.ส., ส.ว.) ได้ ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ ค่าตอบแทนในแต่ละครั้งเป็นเสมือนสัญญาทางการเมืองว่าจะเป็นฐานเสียงให้ เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณโดยผ่านความเห็นชอบจากนักการเมืองจะมีผลให้โครงการที่เสนอไปนั้นได้รับอนุมัติในเวลาอันรวดเร็ว การต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง เนื่องจากการเข้าไปติดต่อสัมพันธ์กับนักการเมืองอยู่เสมอๆ นั้น จะทำให้ตนมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปกว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าเดิม ได้รับการยอมรับจาก

ประชาชนในพื้นที่ นักการเมืองจึงใช้คะแนนเสียงที่ตนได้รับมาเป็นเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมืองแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีความรู้สึกว่าตนเองตลอดจนท้องถิ่นของตนเป็นหนี้บุญคุณ ของนักการเมืองผู้นั้น ซึ่งจะต้องหาทางตอบแทนบุญคุณเมื่อมี โอกาส เช่น เป็นผู้สนับสนุนคะแนนเสียงหรือที่เรียกว่าเป็น “หัวคะแนน” ให้แก่นักการเมืองไปเลยทีเดียว

ประการที่หก บทบาทในทางสื่อประสาน (Link) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ประสานงานและเชื่อมโยงระหว่างราชการกับชาวบ้าน ผู้นำศาสนา ซึ่งจะต้องอาศัยความเป็นผู้นำ การประสานงานที่ดีรู้กฎหมายและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องจึงจะปกครองลูกบ้าน และบริหารหมู่บ้าน ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์แก่การปกครองและงานในหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังจะสามารถประสานงานกับทางราชการเมื่อเกิดเหตุและชี้แนะเหตุการณ์ต่างๆ ของทางราชการ ในการปฏิบัติงานจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนายอำเภอและเจ้าหน้าที่ทางปกครองอื่นๆ จะทำงานประสานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างใกล้ชิดมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นผู้ “แจกจ่ายงาน” ต่างๆ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนำไปปรับผิชอบจัดทำต่อไป ซึ่งโดยมากมักจะเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือและการชี้แจงสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐและประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน (พนม.) โครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.) โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำงานควบคู่กับผู้นำศาสนา เพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน พี่น้องประชาชน เนื่องจากผู้นำศาสนามีบทบาทในด้านพิธีกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อ การอบรมสั่งสอน ตักเตือน แนะนำ ชี้แจงแก่ประชาชนในชุมชน ดังนั้นการส่งเสริมจากภาครัฐที่ให้ความสำคัญทางด้านศาสนาที่จะเป็นกลไกสำคัญ ในการร่วมช่วยคลี่คลายปัญหา ทั้งนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้นำท้องที่ และผู้นำศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติในหมู่บ้านเดียวกัน แต่แตกต่างกันสถานะ และบทบาทหน้าที่ ทำให้ในการทำงานร่วมกันในหมู่บ้านต่างเกื้อหนุน สัมพันธ์กัน

จากบทบาทที่กว้างขวางของกำนันผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาททั้งในฐานะตัวแทนของราชการและเป็นตัวแทนของประชาชนในเวลาเดียวกัน กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องที่เป็นอย่างยิ่ง ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้รูปแบบแห่งอำนาจของผู้นำที่ สิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2539 : 46-47) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้รูปแบบแห่งอำนาจของผู้นำในอุดมคติของ Max Weber (1947) นั้น เขาได้แบ่งรูปแบบแห่งอำนาจการปกครองบังคับบัญชาออกเป็น 3 รูปแบบคือ 1) รูปแบบการใช้อำนาจเฉพาะตัวหรือแบบที่อาศัยบารมี (Charismatic Domination) ซึ่ง

ผู้นำแบบนี้จะอาศัยบุคลิกลักษณะ คุณสมบัติ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวหรือบารมีที่มีอยู่ในตัว เป็นปัจจัยสำคัญในการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทั้งหลายมีความเชื่อมั่น เลื่อมใสศรัทธาในตัวเขา ขอมรับ ขอมเชื่อถือและขอมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งคำบัญชาและความต้องการของผู้นำด้วยความเต็มใจ ด้วยความจงรักภักดีต่อผู้นำ 2) รูปแบบการใช้อำนาจแบบประเพณีนิยม (Traditional Domination) ผู้นำแบบนี้จะได้อำนาจมาจากความเชื่อถือและจารีตประเพณีดั้งเดิม หรือสิ่งที่ยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ผู้ตามขอมเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำประเภทนี้ เพราะเห็นว่าเขาเป็นหัวหน้าที่ถูกต้องตามจารีตประเพณี ถ้าไม่ทำตามก็จะเป็นการขัดต่อความเชื่อถือหรือประเพณีปฏิบัติ และ 3) รูปแบบอาศัยอำนาจตามกฎหมาย (Legal Domination) ผู้นำแบบนี้ได้อำนาจมาจากกฎหมายผู้ตามขอมทำตามเพราะเห็นว่าผู้นำนั้นเป็นผู้ที่มาดำรงตำแหน่งอย่างชอบธรรมตามกฎหมายและเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ใช่เป็นผู้ที่มาเป็นผู้นำเพราะอาศัยจารีตประเพณีหรืออำนาจบารมีส่วนตัว เพราะฉะนั้นผู้ตามจึงต้องขอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งคำบัญชาของผู้นำ โดยถือเป็นหน้าที่ที่ตนเองต้องทำตามกฎหมายด้วย ภายใต้สังคมที่มีผู้นำแบบอาศัยกฎหมายนี้

ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหา ในฐานะเป็นคนในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากรายรกร มีความรู้ ความเข้าใจปัญหาในหมู่บ้านได้ดีสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เป็นบ่อเกิดความแตกแยกได้ ดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตลอดจนป้องกันและระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านให้อำเภอทราบ คอยปิดเป่าความเดือดร้อนแก่รายรกรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น รวมทั้งทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างรายรกรกับทางราชการ ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับรายรกร ซึ่งการที่จะเดินไปสู่จุดหมายได้จะต้องเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับ แนวคิดของสุพัตรา สุภาพ (2534 : 74) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองในหมู่บ้าน เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างบุคคลที่เป็นความขัดแย้งและเกิดขึ้นอยู่เสมอในสังคม มนุษย์อาจเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างคุณค่า หรือจุดหมายปลายทาง หรืออาจเกิดจากพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคมจนกระทั่งเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น เพื่อคุ้มครองบุคคลให้ปลอดภัยพ้นจากการเมืองใดๆ และได้รับหลักประกันในสิทธิเสรีภาพ รักษาความเรียบร้อย ส่งเสริมความมั่นคงและสวัสดิการสังคม พัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ และเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงในด้านนี้ให้แก่สมาชิกในสังคม

สอดคล้องกับแนวคิดของพิทักษ์ แจ่งประดิษฐ์ (2548 : 60) ที่ได้กล่าวว่าการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งเป็นหน้าที่ของผู้นำ ถ้าพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ผู้นำมีส่วนที่จะสร้างเงื่อนไข หรือกำหนดบทบาทระหว่างบุคคลได้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นปัจจัยส่งเสริม สนับสนุนในการลดปัญหาความขัดแย้งหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป ฉะนั้น การแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งจึงไม่มีกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีอะไรที่แน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพแวดล้อม เวลา เป้าหมาย บทบาท หน้าที่ และแบบของผู้นำ ผู้นำที่ฉลาด มีประสบการณ์ มีความ ยุติธรรม มีความสามารถสูงใจคน มีขีดความสามารถในการตัดสินใจสูง ซื่อสัตย์สุจริต หนักแน่นไม่ หูเบา สามารถวิเคราะห์เหตุและผลได้ดี รู้จักใช้อำนาจที่เหมาะสม ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ ตลอดจนสามารถกำหนดบทบาทและแบบของผู้นำให้เหมาะสมก็จะสามารถแก้ไขปัญหาลด ระดับลง หรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไปได้

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยภัค สุนทรหงส์ (2546) ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความมั่นคงของ ประเทศไทย : กรณีศึกษาอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับมากทั้งรายข้อและรายด้าน โดยด้านการ รักษาความสงบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้กระทำตนเป็นที่พึงพิงของราษฎรเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาเดือดร้อนในการถูกข่มเหงรังแก หรือความไม่เป็นธรรมเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับสุดท้ายคือ การแก้ไขข้อพิพาทภายใน หมู่บ้าน ส่วนด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ภายในประเทศ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ช่วยราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับ สุดท้ายคือ การจัดทำทะเบียนราษฎรภายในหมู่บ้านเพื่อตรวจสอบ และควบคุมบุคคลภายในพื้นที่ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่ม ประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กำนัน และผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและการ ปฏิบัติ หน้าที่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ ผลการวิจัยของ โอฟาร บิลสัน (2547) ทำการศึกษายบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนา และรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีใน 3 อำเภอ ของจังหวัดปัตตานี พบว่า โดยภาพรวมกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทด้านการพัฒนาและรักษาความ สงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทใน กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองมากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมด้านข่าวกิจกรรมด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่วนกิจกรรมที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ

ประเด็นที่สอง ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ปัจจัยด้านลบ พบว่าบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภารกิจที่ได้รับมอบหรือเป็นลักษณะของงานที่ส่วนราชการต่างๆ มอบให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติ ทำหน้าที่ในส่วนของการเป็นกลไกในการเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี พบว่าสถานการณ์ความสงบในพื้นที่ที่ยึดเชื้อและเรื้อรังเกิดผลกระทบต่อในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง ปัญหาในพื้นที่ที่ทับซ้อน อาทิ ยาเสพติดอาชญากรรม ผลประโยชน์ การทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีหน่วยงานด้านรักษาความไม่สงบในพื้นที่หลายหน่วยงาน และส่วนราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ระบบการทำงานที่มุ่งปริมาณมากกว่าคุณภาพและผลลัพธ์ เป็นเพียงเพื่อผลาญงบประมาณเท่านั้นเอง ทำให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียระบบความรู้สึกที่ประชาชนอยากมีส่วนร่วมได้ค่อยๆ หดหายไป อีกทั้งการแก้ปัญหาค่านิยมเชิงสังคม จิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย ที่มุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง โดยใช้เงินเป็นตัวตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานแบบเร่งรีบ รายงานภาพและตัวเลขตามชั้นตอน แต่ไม่มีความต่อเนื่องทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงและไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้นับถือศาสนาสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องความขัดแย้งในพื้นที่ยิ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการคลี่คลายมากขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของสัญญาสัญญาวิวัฒน์ (2546 : 41) ที่กล่าวถึงทฤษฎีความขัดแย้งว่า เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการสนองความต้องการผลประโยชน์และรักษาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ ทฤษฎี ความขัดแย้งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีความรุนแรง ไม่ค่อยเป็นค่อยไป

ปัจจัยด้านบวก อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในด้าน การอำนวยความสะดวก เป็นธรรม แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นคณะกรรมการ ศูนย์อำนวยความสะดวกระดับตำบล ทำให้มีหน้าที่โดยตรงในการไกล่เกลี่ยกรณีเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อราชการให้บรรลุตามเป้าหมาย ตลอดจนแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน การรักษาความ

สงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของราษฎรในหมู่บ้าน ในตำบล มีหน้าที่ในการสร้างความสามัคคี ความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน มีหน้าที่ในการนำความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนไปสู่ส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการที่ประชาชนไปรับบริการติดต่องานราชการ ขณะเดียวกันก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ไปติดต่องานราชการในพื้นที่ รวมถึงกฎหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมือง จัดประชุมราษฎรในหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง มีหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่พี่น้องประชาชน นอกจากนี้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับการร้องขอจากส่วนราชการต่างๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ประจำอยู่ในทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ในสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดปัตตานีย่อมจะมีการก่อเหตุร้ายได้มากขึ้น ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หากกรณีมีการพบเห็นโจรผู้ร้ายเข้ามาในพื้นที่ก็ให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งกำนัน กำนันก็แจ้งอำเภอ หรือกรณีพบการกระทำผิดซึ่งหน้าเกี่ยวกับการตีชิงวิ่งราวสามารถจับตัวผู้กระทำผิดได้ก็ส่งให้อำเภอและส่งต่อไปยังตำรวจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย มีบทบาทตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดไว้เป็นหลัก ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยภายในตำบล ด้านการป้องกันอันตราย รักษาความปลอดภัย ด้านอาวุธสงคราม กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งส่งเสริมให้แต่ละหมู่บ้านมีชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ไม่มีใครจะดูแลได้ดีเท่าคนในหมู่บ้าน ในชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) จะมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้บังคับหมวด ชรบ. มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแลและให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ในเขตพื้นที่หมู่บ้าน ตามนโยบายของทางราชการ ให้ดูแลความสงบเรียบร้อย คอยบริหารจัดการ การปฏิบัติหน้าที่ แบ่งภารกิจสนับสนุนการทำงานของสมาชิก ตรงนั้นก็จะประเด็นสำคัญจะมีการจัดเวรยาม ลาดตระเวนตามหมู่บ้าน ตรวจสอบในจุดที่ต้องสงสัย มีความเสี่ยงในการตระเวนหาข่าว ในการนำข่าวสารความเคลื่อนไหวของผู้ก่อความไม่สงบไปยังเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่ประจำ คือ ตำรวจทหาร เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รู้จักคน รู้จักพื้นที่ ก็สามารถลาดตระเวนเคลื่อนที่ได้อย่างทั่วถึง เพราะฉะนั้นในการดูแลความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของพี่น้องประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะได้ฐานการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการคุ้มครอง ในการป้องกัน ในการเฝ้าระวัง ในการหาข่าวความเคลื่อนไหว แล้วแจ้งไปยังตำรวจ ทหารอำเภอ เพื่อที่จะให้หน่วยงานกำลังหลักเข้ามาใน

พื้นที่เพื่อเข้าสู่แผนยุทธการ ยุทธวิธีต่อไป กำหนดผู้ใหญ่วัยบ้านถึงแม้ว่าสังกัดกระทรวงมหาดไทยก็ตามจริงๆ แล้ว ในการปฏิบัติงาน กำหนด ผู้ใหญ่วัยบ้านรองรับงานของทุกหน่วยงานของรัฐบาล

อีกประการหนึ่ง รัฐบาลมีนโยบาย ที่จะสร้างความเข้าใจแก่ข้าราชการ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้จัดให้มีการปฐมนิเทศข้าราชการที่มาปฏิบัติราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี และหลักการที่สำคัญของศาสนาอิสลาม เพื่อที่จะได้ปฏิบัติต่อประชาชนมลายูมุสลิมอย่างถูกต้อง ให้เกียรติแก่คนมุสลิม

บุคลากรของกรมการปกครองในตำแหน่งนายอำเภอ และปลัดอำเภอ ซึ่งเป็นข้าราชการที่ทำงานสัมผัสกับชาวบ้านอย่างใกล้ชิดกว่าตำแหน่งอื่นๆ ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ จำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจวัฒนธรรม วิถีชีวิต อัตลักษณ์ของพื้นที่ มีการดำเนินโครงการกิจกรรมที่ประสานงานกับพื้นที่โดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำ อาทิ อำเภอเยี่ยมเคลื่อนที่ จัดเวทีประชาคม และประชุมประจำเดือนเป็นประจำทุกเดือน จึงไม่มีปัญหาในการทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่มีความทุ่มเท ตั้งใจ มากกว่าปกติ ส่งผลให้สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นคนของรัฐ เป็นกำลังเสริม ช่วยดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน มีหน้าที่ต้องดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นคนในพื้นที่ย่อมรู้จักคนและพื้นที่มากกว่า ดูแลราษฎรอย่างใกล้ชิด สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทันเวลาเมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้น จะสร้างความเชื่อมั่นให้ราษฎร เป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการ นายอำเภอคนเดียวไม่สามารถที่จะดูแลพื้นที่ได้ทั้งหมด การปฏิบัติงานภายใต้การชี้แนะกำกับจากข้าราชการฝ่ายปกครอง อย่างเช่น ปลัดอำเภอ นายอำเภอ เป็นต้น ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะผู้ปฏิบัติงานการบริหารราชการตำบลและรับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน เป็นผู้กำกับ ดูแลและทำงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งยังต้องร่วมงานกับส่วนราชการอื่นๆ รวมทั้งผู้นำศาสนา ทั้งอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และครูผู้สอนศาสนาในอำเภออย่างใกล้ชิดด้วย เพื่อให้สามารถผลักดันงานในพื้นที่ให้บรรลุผลเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลได้สำเร็จ เป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และการดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตามนโยบายของรัฐบาลที่จะลงไปสู่ระดับตำบล หมู่บ้านให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่พี่น้องประชาชน และเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อทางราชการ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล เป็นหัวหน้าทีมปฏิบัติการตำบล โดยมีข้าราชการจากส่วนราชการต่างๆ ในการพัฒนาพื้นที่ ดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชนอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีบัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ ประจำหมู่บ้านเป็นเลขานุการในการช่วยเหลือภารกิจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอีกทางหนึ่งด้วย

ประเด็นที่สาม แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี พบว่า การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารปกครองพื้นที่ได้ด้วยตนเอง การมุ่งกระจายอำนาจทั้งในด้านอำนาจทางการเมือง อำนาจหน้าที่ทางการบริหารปกครอง ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการกิจการสาธารณะต่างๆ ภายในพื้นที่ของตนได้อย่างอิสระ ดูเหมือนว่าจะกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่มากนัก นั่นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทใน “งานพัฒนา” ส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านควรมีบทบาทใน “งานปกครอง” ซึ่งกฎหมายเปิดช่องทางให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสมาชิกขององค์การปกครองท้องถิ่นอยู่เสมอๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล และสภาตำบล เป็นต้น ดังนั้น การทำงานและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงกลายเป็นว่าซ้ำซ้อนอยู่ในบุคลากรคนเดียวกัน ซึ่งลักษณะของงานที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำส่วนมากจะเป็นในลักษณะของผู้ประสานและเป็นกลไกในการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติเองโดยตรง ดังนั้นบทบาทที่ควรจะเป็นไปในอนาคต คือ ด้านการพัฒนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องค้นหาปัญหา และประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการในการแก้ปัญหา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน และพัฒนาพื้นที่ของตน สอดคล้องกับผลการวิจัยของชัชชัย จันทรสว่าง (2545) ที่ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาอำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าการดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่กฎหมายกำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยให้ชาวบ้านติดต่อราชการกับองค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว กำนันผู้ใหญ่บ้านทำโครงการพัฒนาตำบลส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน และกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณน้อยทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงทั้งตำบล ในส่วนของผลการดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านนำชาวบ้านให้ร่วมกันพัฒนาตำบลได้เป็นอย่างดี กำนันผู้ใหญ่บ้านชักชวนชาวบ้านให้ประชุมประชาคมได้อย่างพร้อมเพรียง กำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผนพัฒนาตำบลเพื่อแก้ปัญหาของชาวบ้านได้อย่างตรงจุด และกำนันผู้ใหญ่บ้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ชาวบ้านทราบอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมและศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรเป็นพลัง

ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ไม่รอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังคงข้อขัดแย้ง ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในหมู่บ้าน ต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำที่มีอยู่อย่างหลากหลาย หันมาทำงานพัฒนาบ้านตนเอง เชิญชวนให้พี่น้องประชาชนมาร่วมกันพัฒนา มีการจัดโครงสร้างการปกครองดูแล การแก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนาของตนเองร่วมกัน โดยมี 4 เสาหลักเป็นที่ปรึกษาของชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม จะทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวมคน เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชนผลิตภัณฑ์ทดแทนลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชนที่นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านควรมีบทบาทในการค้นข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และมีความคิดริเริ่มเป็นของตัวเองตรงนี้เป็นประโยชน์อย่างมาก

ด้านการปกครอง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในฐานะผู้ปกครองดูแลลูกบ้านทั้งหมู่บ้าน เสมือนแขนขาที่สำคัญของกลไกการปกครองในส่วนภูมิภาค กระทำหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการ ซึ่งต่างกระทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนด้วยเช่นกัน ช่วยสะท้อนปัญหาในพื้นที่เพื่อประสานส่วนราชการในการแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจและภารกิจที่กว้างมาก ทั้งในส่วนฝ่ายปกครอง งานความมั่นคง งานทะเบียนราษฎร และงานส่งเสริมกิจการพัฒนาในตำบลหรือหมู่บ้าน ซึ่งมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ได้ แต่เป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความเป็นผู้นำและความเป็นที่เชื่อถือของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง การว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน คอยสอดส่องดูแลลูกบ้านอย่างทั่วถึง เป็นต้นภารกิจในด้านนี้ก็ต้องอาศัยสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะตัวสูง จำเป็นต้องมีการพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และจุดแข็งประการหนึ่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ของตนเป็นอย่างดี บทบาทที่สำคัญคือควรเป็นแหล่งข่าวของทางราชการ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเด่นชัดในสถานการณ์ที่เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดี เจ้าหน้าที่ทหารที่ดีส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างพื้นที่ เพราะฉะนั้นความคุ้นเคยในพื้นที่กับผู้คน การ

แยกแยะคนร้าย คนดี จะไม่ชัดเจน จึงต้องอาศัยก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เป็นหลัก การปกครอง บังคับบัญชาจะรู้กันอยู่แล้ว ในเขตพื้นที่ที่เกิดความไม่สงบจะมีชุดรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน (ชรบ.) ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นผู้นำที่ดีของ ธรรมรส โชติคุณุสร (2519 :131) ว่า ผู้นำเป็นบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการ ปกครองบังคับบัญชา และอาจชักพาผู้บังคับบัญชาหรือชุมชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

จากผลการวิจัยสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและบทบาทก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งสอดคล้องกับคำกล่าวของสนธยา พลศรี (2547 : 198-204) ที่กล่าวถึง ทฤษฎีความขัดแย้งว่า นักพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในงานพัฒนาชุมชน และคิดว่าความขัดแย้งในชุมชนเป็นเรื่องธรรมดาที่จะทำให้นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีกว่า การให้สมาชิกในชุมชนทุกคนได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยการหาข้อยุติ โดยไม่ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนานจนไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ เพราะจะทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นความรุนแรงขึ้นในสังคม สนธยา พลศรี ยังกล่าวต่ออีกว่า นักทฤษฎีชื่อว่า Socratic กล่าวถึง ทฤษฎีความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้งในทางความรู้และความคิดเห็นของบุคคลสองฝ่าย คือ มีทั้งผู้ถามและผู้ตอบ และกล่าวถึงทฤษฎีของ Karl Mark ว่าเป็นความขัดแย้งของมนุษย์ในสังคม ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการครอบครองการใช้ประโยชน์และการแบ่งปันทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องมีวิธีการ แก้ไขปัญหาโดยวิธีตั้งข้อเสนอ ข้อเสนอแย้ง และข้อเสนอประสาน ตลอดจนยังมี Lookwick Ferbuck, Josh Simmbell และ Ruwick Kozar นักทฤษฎีที่สนับสนุนทฤษฎีความขัดแย้งไว้ อีกว่าความขัดแย้งเกิดจากภาวะขัดแย้งทางวัตถุประสงค์ระหว่างมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว พยายามครอบครองวัตถุโดยที่ไม่มีสิทธิครอบครองวัตถุนั้น และกล่าวว่าความขัดแย้งเกิดจาก กลุ่มชนในสังคมต้องการล้มล้างระบบสังคมเดิม เพื่อให้ระบบสังคมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น เมื่อทำให้กลุ่มชนในสังคมเข้าใจความต้องการของกันและกันแล้ว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็จะกลายเป็นผลดีต่อสังคม หากความขัดแย้งไม่รุนแรงและไม่เกิดขึ้นบ่อยก็จะเป็นสิ่งที่ดี มีผลให้คนปรับตัวเข้าหากัน ส่วนใหญ่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า

ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน ยืดเยื้อ และเรื้อรัง เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของ จังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในปัจจุบันปัญหาทับซ้อนกัน ทั้งในเรื่องการเมือง การศึกษา ความยากจน ยาเสพติด การว่างงาน วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยม ก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้านหลายมิติถูกลามเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของรัฐ ถึงแม้ภาครัฐจะ

ทุ่มเทงบประมาณ บุคลากรมาเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหา แต่เป็นการต่างคนต่างทำ ไม่ได้มาพูดคุยกันในแต่ละหน่วยงาน ทำงานซ้ำซ้อน ไม่เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน เพียงเพื่อสร้างภาพ เอาตัวเลขรายงานเพื่อผลาญงบประมาณ แต่ปัญหามิได้เบาบางลง และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าการกระทำหรือก่อเหตุร้ายแต่ละครั้งเป็นฝีมือของใคร และรัฐไม่พยายามพูดเรื่องจริงของปัญหา มีการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่าต้นเหตุ ซึ่งยิ่งทำให้ปัญหาฝังรากลึกมากขึ้นทุกวัน

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่น่าอยู่มีสังคมที่ผู้คนสามารถพึ่งพากันได้ในยามตกทุกข์ได้ยาก เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน มีการปกครองโดยหลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งที่ทุกคนคาดหวัง ซึ่งประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ก็มีความปรารถนาในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน แต่ในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนกลับประสบกับปัญหาที่รุมเร้ามากมาย รายได้ตกต่ำต้องอพยพไปหางานทำในพื้นที่อื่น ระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีท้องถิ่น คุณภาพชีวิตโดยรวมต่ำกว่าปกติมาก เกิดความแตกแยกในหลายระดับ สภาพหมู่บ้าน/ชุมชนชบเซามากกว่าที่อื่นๆ และยังมีปัญหาในแง่มุมทางศาสนา ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดและพยายามหาทางออกสำหรับตัวเองและสังคม การหาทางออกของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการต่างๆ กัน ผู้คนจำนวนหนึ่ง อาจมองไม่เห็นทางออกอื่นสำหรับปัญหา จึงเลือกที่จะใช้วิธีการรุนแรง แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้คนจำนวนไม่น้อยเลือกแนวทางสันติวิธี จึงพยายามศึกษาเรียนรู้และฝึกทักษะกระบวนการพัฒนาในโอกาสต่างๆ ฝึกฝนการใช้เครื่องมือที่มีอยู่หลากหลายกับผู้ผู้มีประสบการณ์ โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ “ชุมชนน่าอยู่” กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็มีสถานภาพเป็นกลไกหนึ่งของรัฐที่ใช้เพื่อการปกครองพื้นที่ในระดับรากฐานของสังคม ไม่ว่าจะพิจารณาจากโครงสร้างทางการปกครอง หรือจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ตาม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้ให้คำจำกัดความบทบาทภารกิจของกระทรวงมหาดไทยไว้ค่อนข้างจะชัดเจน คือ การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ในส่วนของกระทรวงมหาดไทย บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยที่อยู่ในระดับล่างสุด คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านง่ายๆ คือ การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ทั้งนี้เพราะกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความใกล้ชิดกับพี่น้องประชาชน จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในสถานการณ์ของความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเป็นผู้หน้าที่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะที่มีความเป็นผู้นำได้แสดงบทบาทให้คนในชุมชนยอมรับและให้ความร่วมมือร่วมใจในการช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องเชื่อมความสามัคคี อีกทั้งมีบทบาทที่มุ่งพัฒนาแก้ไข เปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้กินดีอยู่ดี มีอาชีพแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมระหว่างบุคคลที่เป็นปัญหาในชุมชนให้ได้รับความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหานั้น ส่งผลให้เกิดความราบรื่น ประองคอง และมีความสามัคคีกันในระหว่างชุมชนได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 สิ่งที่รัฐต้องสนับสนุนเป็นสิ่งแรกก็คือการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องรวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้รู้และนักวิชาการทางศาสนาร่วมกันหาข้อยุติและแนวทางที่ถูกต้องที่เหมาะสมในการลดความกดดันปิดกั้นอัตลักษณ์เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในทุกๆ ฝ่ายและยังเป็นการดึงให้ชาวมุสลิมเข้ามาสู่กระบวนการทางการเมืองอย่างเข้าใจถูกต้องเพื่อลดความขัดแย้งเพราะวิถีทางการเมืองที่เปิดกว้างในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการกระทำเพื่อเป็นการพัฒนาสังคมชุมชน

3.1.2 ทั้งในส่วนของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติควรมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ภูมิปัญญาชุมชนและนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการความขัดแย้งที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมและมีความยั่งยืนได้มากขึ้น

3.1.3 ถึงแม้ภาครัฐจะทุ่มเทงบประมาณ บุคลากรในหน่วยกำลังมาเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหา แต่ปัญหามีได้เบาบางลง และรัฐไม่พยายามพูดเรื่องจริงของปัญหา มีการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่าต้นเหตุ ซึ่งยิ่งทำให้ปัญหาฝังรากลึกมากขึ้นทุกวัน ความคาดหวังในด้านรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการถอนทหาร ออกนอกพื้นที่หมู่บ้าน โดยให้มีกองกำลังภาคประชาชนโดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานดูแลความสงบเรียบร้อย ให้มีการบรรจุสมาชิกอาสารักษาดินแดน (อส.) ในหมู่บ้านเพื่อดูแลป้องกันเหตุการณ์เองจะทำให้ลดความหวาดระแวง

3.1.4 ปัจจุบันการมอบนโยบายของหน่วยงานภาครัฐเป็นไปในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ต่างฝ่ายต่างคิด เพียงเพื่อสร้างผลงาน ขาดการจัดสรรการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ประจำอยู่ในทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน จึงได้รับการฝึกที่ซ้ำซ้อน ลักษณะงานเหมือนกัน แต่ตำแหน่งที่มอบหมายให้มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป อาทิ ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมประธานสภาสันติสุขไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ลูกเสือชาวบ้าน ชุดคุ้มครองตำบล (ชคต.) ชุดคุ้มครองหมู่บ้าน (ชคบ.) ชุดคุ้มครองเมือง (ชคม.) อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) อาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อพปร.) อาสารักษามุสลิม (อรบ.) ดังนั้น ควรมีการ

ปรับปรุงการมอบนโยบายให้ง่ายต่อการปฏิบัติ และควบคุมติดตามผลได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ
 คุ่มค่างบประมาณที่จัดสรร

3.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

3.2.1 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเชิงปฏิบัติต้องเน้นด้านการปกครองดูแล
 ความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา
 ความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน และในสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัด
 ปัตตานีย่อมจะมีการก่อเหตุร้ายได้มากขึ้น ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง
 ส่วนในด้านพัฒนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่มีงบประมาณ จึงควรมีหน้าที่ในการผลักดันประสานนำ
 ความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนไปสู่ส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และใน
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 ในกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน แกนนำ 4 เสาหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน
 โต๊ะอิหม่าม ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำธรรมชาติ ควรจับมือทำงานร่วมกันโดยอาศัย
 การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาร่วมกันเป็นเครื่องเชื่อมความสามัคคี แทนที่การแบ่งอำนาจและการ
 ใช้อำนาจซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้ง

3.2.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผลักดันกิจกรรมให้มีการรวมคน ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนใน
 ชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน สร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชนที่
 นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้

3.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

3.3.1 จากผลการศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน สาเหตุมิใช่เพียงความ
 ขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษาและศาสนาเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยสาเหตุ
 และปัญหาความขัดแย้งที่แท้จริงว่ามีอะไรบ้าง

3.3.2 ผลกระทบจากความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และนโยบายการ
 แก้ไขปัญหาความขัดแย้งของรัฐบาลที่ผ่านมา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) *บทวิเคราะห์สหพันธ์ชาวไร่ชาวนาแห่งประเทศไทย เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยชาวนาสมัยใหม่* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรมการปกครอง (2535) *กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- _____. (2544) *การบริการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ พิมพ์ครั้งที่ 5* กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ 1991
- _____. (2553) *คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปี พ.ศ.2553*, กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ อสาร์ศึกษาดินแดน
- กลุ่มงานสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดปัตตานี (ม.ป.ป.) “ประวัติจังหวัดปัตตานี” ค้นคืนวันที่ 20 ตุลาคม 2553 จาก <http://www.pattani.go.th>
- คณศพร เกษอินทร์ (2544) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบ เรียบร้อย : การศึกษาอำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ซัชชัย จันทรสว่าง (2545) “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ชัยภักดิ์ สุนทรหงส์ (2546) “ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศ : กรณีศึกษาอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา
- ชัยยุทธ์ ชีโนกุล (2536) *การจัดการความขัดแย้งในองค์กร ภาคหลักการและแนวคิด* สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ไชยอนันต์ จันทกณานุรักษ์ (ม.ป.ป.) *พหุนิยมและเสรีนิยมกับการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย* ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศกองบัญชาการกองทัพไทย
- ตะวัน สาดแสง (2548) *สร้างคนสร้างองค์กร คัมภีร์เพิ่มทักษะการบริหาร 1* กรุงเทพมหานคร ส.เอเชียเฟรส

- ดิน ปรัชญพฤทธิ (2542) *การบริหารจัดการ* กรุงเทพมหานคร ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดิน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบด (2514) *ปทานุกรมการบริหาร* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
- ถวัลย์ วรเทพพิพัฒน์ (2525) “การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในองค์กร” *ว. ชนาคร* 3, (กุมภาพันธ์) 2
ทรงเกียรติ เสี่ยงเจริญ (2543) “บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณี
กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ทิตินา แจมมณี (2522) *กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ* กรุงเทพมหานคร นวนาศิลป์การพิมพ์
ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2522) *พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์เจริญพัฒน์
- ธรรมรส โชติคุณุชร (2519) *มนุษย์สัมพันธ์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์พิมพ์เนศ
ธีรยุทธ บุญมี (2546) *พหุนิยม คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*
- ประคอง เตกฉัตร (2547) “กติกามือ : ประวัติศาสตร์ความขัดแย้ง” ค้นคืนวันที่ 25 ตุลาคม 2553
จาก <http://www.asoke.info/09Communication/DharmaPublicize/Kid/k170/076.html>
- พงษ์ศักดิ์ ชนะสิทธิ์ (2541) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคต กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่” (2551) ฉบับที่ 11 *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 125 ตอนที่ 27ก
หน้า 77-82
- พิทักษ์ แจ้งประดิษฐ์ (2548) “ความสัมพันธ์ระหว่างแบบของผู้นำ ปัญหาความขัดแย้งและ
วิธีแก้ปัญหาคความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษามหาบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- มุฮัมหมัดรอฟีอู มุซอ (2549) *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งใน
ชุมชนมุสลิม* กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ราชบัณฑิตยสถาน (2546) “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542” กรุงเทพมหานคร
นานมีบุ๊คส์
- _____. (2530) “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525” พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

- ศิริพงษ์ ตดาวัลย์ ณ อยุธยา (2539) *รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์*
เชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2554) “การบริหารความขัดแย้งและบริหารภาวะวิกฤต
เอกสารความรู้ สดร. 10, (พฤษภาคม): 5
- สนธยา พลศรี (2547) *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) *การพัฒนาชุมชน* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
_____. (2546) *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำเร็จ สิงหะวาระ (2506) *ประมุขศิลป์* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จิตวิทยา
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (ม.ป.ป.) “สรุปสาระสำคัญของ “รัฐปัตตานี ใน ‘ศรีวิชัย’ เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยใน
ประวัติศาสตร์” ค้นคืนวันที่ 25 ตุลาคม 2553 จาก [http://blog.eduzones.com/
tambralinga/17643](http://blog.eduzones.com/tambralinga/17643)
- สุพงษ์ นิยากร (2540) “การศึกษาเปรียบเทียบแบบพฤติกรรมการณ์แก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง
บุคคลในองค์กรธุรกิจเอกชนกับหน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย
ตามการรับรู้ของผู้บริหารระดับกลาง” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุพัตรา สุภาพ (2534) *สังคมวิทยา* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สุรพงษ์ ชัยนาม (2550) *การทูต การเมืองไม่ใช่เรื่องส่วนตัว* กรุงเทพมหานคร พิมพ์สยาม
- อรุณ รักธรรม (2521) “ศาสตร์ใหม่สำหรับผู้นำ ความขัดแย้งในองค์กร” *รัฐศาสตร์สาร 5,*
(พฤศจิกายน) 2
_____. (2537) *ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมขององค์กร* คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ออฟเซ็ท
_____. (2526) *ความขัดแย้งในระบบราชการ* กรุงเทพมหานคร คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- อานันท์ ปันยารชุน (2547) “ผู้นำคือผู้ที่คนอื่นอยากเดินตาม” ใน ประยงค์ คงเมือง (บรรณาธิการ)
ผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ 7) 25 - 30 กรุงเทพมหานคร มติชน
- เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538) *การบริหาร : ทักษะและการปฏิบัติ* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
สุขภาพใจ

- เอกชัย ชนผลผดุงกุล (2547) “บทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น ศึกษากรณีอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร” ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
- โอเชียนสไมล์ทัวร์ (ม.ป.ป.) “ข้อมูลทั่วไป จังหวัดปัตตานี” ค้นคืนวันที่ 5 ตุลาคม 2555 จาก <http://www.oceansmile.com/S/Pattani/Pattani1.htm>
- โอพาร์ บิลสัน (2547) “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและรักษาความสงบเรียบร้อย ในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีใน 3 อำเภอของจังหวัดปัตตานี” ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- Bell, Roderick. (1969). *Political Power : A Reader in Theory and Research* New York, The Press.
- Bradley, Deanya Nadyne (1984). “A Comparative study of the conflict management styles by woman and men in middle management in the Denver Metropolitan area” *Dissertation Abstracts International*. 45(1) (July) 143.
- Caplow, T. (1975). *Sociology* New Jersey: Prentice-Hall.
- Dahl, Robert A (1958). “Critique of the Ruling Elite Model” *American Political Science Review* 52 (June) 463-464.
- Dubrin, Andrew J. (1981). *Human Relation : A job Oriented Approach* Virginia: Reston Publishing.
- Filley C. Allan (1975). *Interpersonal Conflict Resolution* Glenview Illinois : Scott, Foresman.
- Graham, Durtin (1990). “Conflict management of committee state in New Jersey” Retrieved September 20, 2011, from http://research-all.blogspot.com/2009_06_21_archive.html
- Karen, Brouneus (2011). “Rethinking reconciliation : Concepts, methods, and an empirical study of truth telling and psychological health in Rwanda” Retrieved September 20, 2011, from <http://publications.uu.se/theses/abstract.xsql?dbid=8530>
- Kate, Daniel and Kalrn L. (1978). *The Social Psychology of Organization* (2 nd ed) New York: John wiley and Sons.
- Pfiffner, John M. and Presthus, Robert V. (1965). *Public Administration* New Jersey: Prentice-Hall.
- Plano, Jack C. and other (1973). *Political Science Dictionary* Mindale Illinois : The Dryden Press.
- Pondy, L.R. (1967). *Organization Conflict Concepts and Models* September.

Revilla, Maria Vincenne (1984). "Conflict management style of man and woman administrators in higher education" *Dissertation Abstracts International*. 45 (December) 1601-A.

Sakamoto, Marito (2000). *Management of Conflict in the working situation among the health center personnel in Ang-Thong Province Thailand* Master's Thesis Primary Health Care Management Aichi Medical University.

Stoner James A.F. (1978). *Management* London : Prentice Hall.

Whitehead, T.N. (1963). *Leadership in Free Society* Cambridge: Harvard University.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สืบช่วยธรรมมาภิบาล

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. นายสุรพร พร้อมมูล นายอำเภอไม้แก่น นายอำเภอคีเตนระดับประเทศ ประจำปี 2553 สัมภาษณ์ วันที่ 29 เมษายน 2554 ณ ที่ว่าการอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี
2. นายสนั่น พงษ์อักษร นายอำเภอหนองจิก นายอำเภอคีเตนระดับประเทศ ประจำปี 2552 สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554 ณ ที่ว่าการอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
3. นายประยูร พุทธชาติ ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอไม้แก่น สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554 ณ ที่ว่าการอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี
4. นายมนตรี บุญวงศ์ ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอแม่ลาน สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554 ณ ที่ว่าการอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี
5. นายมะรอนิง จาโก กำนันตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554 ณ ที่ทำการกำนันตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี
6. นายฮาเซง วานี กำนันตำบลกะรุบี อำเภอกะพ้อ สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554 ณ ที่ทำการกำนันตำบลกะรุบี อำเภอกะพ้อ
7. นายรอมลี คอละะ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลจะรัง อำเภอยะหริ่ง สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554 ณ ที่ทำการกำนันตำบลจะรัง อำเภอยะหริ่ง
8. นายมะการิง หวัง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554 ณ ที่ว่าการอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี
9. นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลอานาเระรู สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอานาเระรู อำเภอเมืองปัตตานี
10. นายหมามัดดี มะจะ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี
11. นายนุรุดีน อาบู ผู้นำศาสนา ตำบลสะก่า อำเภอมายอ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554 ณ สำนักงานบริหารราชการตำบลสะก่า อำเภอมายอ
12. นายแวยะ สะมะอาลี ผู้นำศาสนา ตำบลประจัน อำเภอยะรัง สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554 ณ มัสยิดประจัน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง
13. นางฟาตีเม๊ะ นิเลาะ ผู้นำชุมชน ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554 ณ สำนักงานบริหารราชการตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน
14. นายสุมิน มะซัน ผู้นำชุมชน ตำบลนาประคู้ อำเภอโคกโพธิ์ สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลนาประคู้ อำเภอโคกโพธิ์

15. นายรอยาที มะเต็ง ราษฎรทั่วไป ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554 ณ สำนักงานบริหารราชการตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี
16. นายอิมรอน หะยีดาโอะ ราษฎรทั่วไป ตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

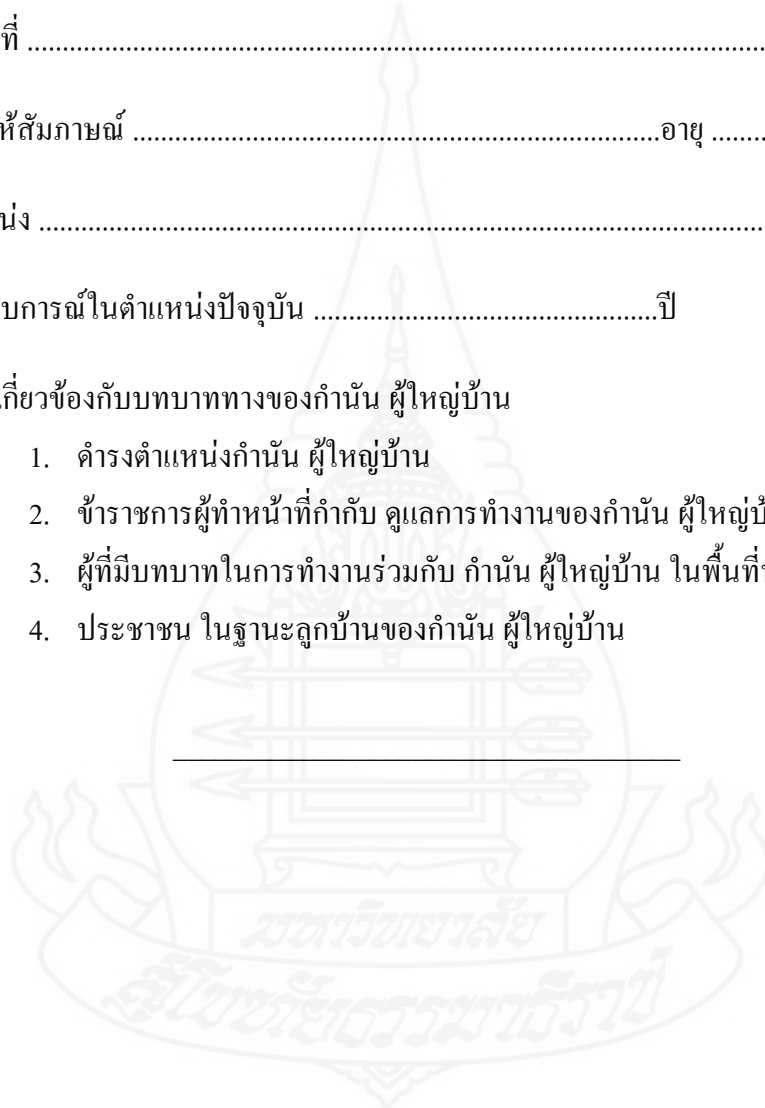

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. วันที่สัมภาษณ์ .....เวลา ..... น.
สถานที่ .....
2. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....อายุ ..... ปี
3. ตำแหน่ง .....
4. ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน .....ปี
5. ความเกี่ยวข้องกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 1. ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 2. ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 3. ผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน
  - ( ) 4. ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 : ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

1. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง
2. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน
4. ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

1. ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547)เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี
2. อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3 : แนวโน้มบทบาททางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคต

1. คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี
2. ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นอย่างไร

ภาคผนวก ค

บทสัมภาษณ์

คำสัมภาษณ์ของนายสุรพร พร้อมมูล นายอำเภอไม้แก่น
นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2553 สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554
ณ ที่ว่าการอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ซึ่งท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัย : ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา แต่ก็เป็นที่ยากจะหลีกเลี่ยง ดังเช่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจังหวัดปัตตานีเป็นหนึ่งในนั้น จากสถานการณ์ความขัดแย้ง สู่วิถีความรุนแรง เกิดการสูญเสียอย่างต่อเนื่องท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง

นายสุรพร พร้อมมูล : ปัญหาความไม่สงบในดินแดนจังหวัดภาคใต้อย่างสุดแทรกด้วยมิติที่ซับซ้อนหลากหลายกรณีที่ส่งผลให้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยความละเอียดอ่อน และการตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มขบวนการ เช่น ปัญหายาเสพติด, สินค้าหนีภาษี, น้ำมันเถื่อน, ที่ดินทำกิน, อิทธิพล และการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นลง อ่อนไหวไปตามสถานการณ์ คือลักษณะพิเศษของเหตุการณ์ในพื้นที่ภาคใต้ของเรา ผมคิดว่ามันเป็นจุดที่ทำให้เกิดทางตันในทางการเมือง ความรุนแรง ทำให้คนไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก เป็นการปิดความร่วมมือกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ฉะนั้นเราต้องการพื้นที่ใหม่ทางการเมือง ในการพูดคุย เจรจา ปรึกษาหารือ ระหว่างฝ่ายต่างๆ ทั้งระดับข้างบนสุดระดับกลาง ระดับล่าง ต้องมีการสร้างกระบวนการร่วมกัน จะทำให้เกิดความคิดที่เปิดออก หาหนทางแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางสันติ

ผู้วิจัย : ในความคิดเห็นของท่านวิถีและการดำเนินการหยุดยั้งปัญหาความรุนแรง และแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในพื้นที่ของรัฐบาลเป็นอย่างไรบ้างคะ

นายสุรพร พร้อมมูล : หน่วยงานทุกส่วนที่พยายามหาสาเหตุและรากเหง้าของกลุ่มขบวนการที่ก่อเหตุสร้างสถานการณ์ความแตกแยก ความหวาดระแวงให้เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เงื่อนไขประวัติศาสตร์ความแตกต่างศาสนา เชื้อชาติ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และประเพณีรวมทั้งการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐในอดีต ความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่รัฐในปัจจุบัน เป็นเงื่อนไขในการ

โฆษณาชวนเชื่อต่อชาวไทยพุทธมุสลิม โดยใช้วิธีการกระทำแบบขบวนการก่อการร้าย สร้างสถานการณ์ เหตุรุนแรง โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีองค์กรต่างๆคอยสอดแทรกสนับสนุนร่วมปฏิบัติการเพื่อให้สถานการณ์ลุกลามบานปลาย ลดความเชื่อมั่นของประชาชนต่ออำนาจรัฐและกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศจนสถานการณ์ส่งผลต่อความมั่นคงของชาติในที่สุด จากความพยายามและความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งความเสถียรภาพรัฐบาลปัจจุบัน เราทุกคนก็หวังว่าจะเกิดผลสำเร็จทำให้สถานการณ์ดีขึ้นตามลำดับ

ผู้วิจัย : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำของคนในพื้นที่ ท่านในฐานะเป็นผู้ที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน ที่ผ่านมากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก

นายสุรพร พร้อมมูล : การป้องกันข้อขัดแย้งในหมู่บ้านนั้น จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งจะมีส่วนช่วยทำให้ข้อขัดแย้งเหล่านั้นแก้ปัญหาได้ หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะใช้กลไกของกรรมการหมู่บ้านเข้ามาช่วยต่อรอง ช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน พร้อมทั้งผู้นำท้องถิ่น จะต้องให้ความสนใจในเรื่องปัญหาที่มันเกิดขึ้น วิธีการป้องกันน่าจะดีกว่า คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ในท้องที่ นั้น ก็ย่อมรู้ว่าปัญหามันเกิดอยู่ตรงไหน วิเคราะห์จุดของปัญหานั้นได้ ปฏิบัติตัวให้ผสมกลมกลืนแล้วให้เข้ากับปัญหานั้น ถ้าหากรู้จัก รู้ปัญหา แก้ไขกันได้

ผู้วิจัย : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรบ้างครับ ในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน

นายสุรพร พร้อมมูล : กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ประชาชนในแต่ละชุมชน ได้คัดเลือกกันเข้ามา ในเบื้องต้นต้องยอมรับว่าบุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลทางด้านจิตใจของลูกบ้านอย่างมาก สามารถเป็นแกนนำประชาชนได้อย่างดีเยี่ยม จึงได้อาศัยศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำในการต่อต้านความรุนแรง สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โดยจะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา เป็นกระบอกเสียงหลัก เพื่อให้เกิดการทำงาน และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างราษฎรกับรัฐ

ผู้วิจัย : ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

นายสุรพร พร้อมมูล : กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เปรียบเหมือนสถาบันหนึ่งที่เป็นตัวแทนในการเข้าถึงชาวบ้านได้อย่างครอบคลุม และทั่วถึง การดึงเอาศักยภาพ และส่งเสริมบทบาทของกำนันในพื้นที่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะทางด้านการพัฒนา ตลอดจนเน้นการรักษาดูแลด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่าน (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ การแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งใน จังหวัดปัตตานี

นายสุรพร พร้อมมูล : เหตุการณ์และความรุนแรงของบ้านเมือง ยังคงทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ความอ่อนล้า กอปรกับต้องประกอบอาชีพ พร้อมไปกับการต้องป้องกันเหตุเมื่อถึงจุดอิมตัวก็เกิดความท้อถอย กระทบต่อการเดินทางหรือเดินกิจกรรมสนองนโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ระยะเวลาต้องล่าช้า ฝีมือแรงงานก็ขาดหาย เศรษฐกิจก็ไม่มีการขยายตามที่จะเป็น คนตั้งใจทำงานเมื่อไม่มีความปลอดภัยเสียแล้วจะทำให้เกิดความเครียดมากยิ่งขึ้น การจะปกครองคนในหมู่บ้านให้มีกำลังใจในการอยู่ร่วมกัน ด้วยความรักความเข้าใจจึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทักษะ ความสามารถ การวางตัวของผู้นำให้สอดคล้องกับวิถี และนโยบายของรัฐควบคู่กัน อีกปัจจัยหนึ่งคือทิศทางของนโยบาย และความต่อเนื่องยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา ในส่วนของรัฐ ในรอบปีที่ผ่านมา ทำได้ 2 อย่าง คือ การรักษาความไม่สงบในพื้นที่หรือ การควบคุมพื้นที่ทำได้ในระดับหนึ่ง ในแง่การใช้กำลัง การใช้กฎหมายพิเศษ ทั้ง พ.ร.ก. นुकเงินฯ หรือกฏอัยการศึก ในระยะหลังทำได้ดีขึ้นในแง่การระมัดระวังไม่ให้มีการละเมิดสิทธิของประชาชน หรือไม่ให้เกิดความผิดพลาด ส่วนตำรวจ พยายามทำงานทางการเมืองหรือทำงานมวลชนมากขึ้น และในเรื่องกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ แนวโน้มเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดี แต่การแก้ปัญหาระยะยาว โดยเฉพาะทางยุทธศาสตร์และการจัดการความขัดแย้ง จะต้องมีการพัฒนากันไปว่า จะเอาอะไรเป็นประเด็นหลัก

ผู้วิจัย : อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

นายสุรพร พร้อมมูล : กฎหมายให้อำนาจกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในตำบล หมู่บ้านทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎร นอกจากนั้นยังเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่ โดยรู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และรู้ความต้องการ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ปัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้แก่ท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐกับราษฎร นอกจากนั้นยังอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

ผู้วิจัย : คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

นายสุรพร พร้อมมูล : การพัฒนาที่กำหนดจากส่วนกลาง กลายเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาและการปกครองขององค์กรรัฐในพื้นที่ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายจากเบื้องบนและสืบทอดวัฒนธรรมนั้น โดยการทำเสียเอง ประชาชนไม่สามารถคิดเองได้ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะปรับเปลี่ยน ทำให้ประชาชนในระดับพื้นที่ไม่ค่อยมีโอกาสตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้มากนัก จึงเกิดการขาดแรงจูงใจในการพัฒนาของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะกับพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ยังมีความจำเป็นในการใช้กระบวนการ พัฒนาจากข้างล่างที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะฉะนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงจำเป็นต้องเป็นนักแก้ปัญหา โดยการผลักดัน สนับสนุนให้ภาคประชาชนสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา นำปัญหาเข้าสู่กระบวนการเจรจา เพื่อแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นนักพัฒนา ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ การให้มีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มมูลค่าได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นอย่างไร

นายสุรพร พร้อมมูล : ไม่ควรปรับเปลี่ยนแต่จะต้องพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีก การแก้ปัญหาที่ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากไม่เข้าใจ โจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง ตั้งสมมติฐานมุ่งแต่เพียงอย่างเดียว โดยขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่างทำให้แก้ปัญหาโดยใช้กำลังเป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหาคำนึงเพียงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่ง

ชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสงเคราะห์ ด้วยโครงการสงเคราะห์ ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ได้ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป

ผู้วิจัย : จากการสัมภาษณ์ในวันนี้ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่องานวิจัย ในโอกาสนี้ ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของนายมะรอนิง จาโก
กำนันตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554
ณ ที่ทำการกำนันตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ซึ่งท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับพื้นที่

ผู้วิจัย : สถานการณ์ความขัดแย้งสู่ความรุนแรง เกิดการสูญเสียชีวิตอย่างต่อเนื่องท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง

นายมะรอนิง จาโก : สถานการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่พูดกันได้ไม่รู้จบ หลายฝ่ายพยายามช่วยแก้ปัญหา ทั้งคนทั้งงบประมาณที่ทุ่มลงไปในพื้นที่ แต่เชื่อว่าปัญหาจะบรรเทาลง ในทางกลับกันประชาชนในพื้นที่กลับยืนยันว่า สถานการณ์ของปัญหาลดจำนวนลง แต่เพิ่มรุนแรงมากขึ้น และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าการกระทำหรือก่อเหตุร้ายแต่ละครั้งเป็นฝีมือของใคร ในขณะที่รัฐบาลพยายามทำทุกวิถีทาง ภายใต้งบประมาณที่ไม่จำกัด ในส่วนของภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน หลายหน่วยงานได้ลงไปทำงานในพื้นที่ ในบทบาทที่แตกต่างกันออกไปตามมุมมอง แนวทางความเชื่อ ของนโยบายแต่ละหน่วยงาน รัฐมองปัญหาให้ทุกมิติ ให้ความสำคัญกับคนในพื้นที่ ถอนทหารออก เพราะเปลืองงบประมาณ ยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แท้จริงของพื้นที่อีกด้วย และรัฐควรฟังและพูดเรื่องจริงของปัญหามากกว่านี้ ทั้งยังควรแก้พร้อมกันทั้งหมดไม่ใช่ทำเป็นส่วนๆ ควรให้การศึกษาเด็กและหางานให้ผู้ใหญ่ทำจะยั่งยืนกว่า

ผู้วิจัย : เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน ท่านในฐานะเป็นกำนัน และมีผู้ใหญ่บ้านเป็นทีมงาน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก

นายมะรอนิง จาโก : หลักการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง บทบาทของฝ่ายปกครองตรงนี้ที่สำคัญคือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับเรื่อง การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ซึ่งเป็นหัวใจของการทำงาน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้ความเป็นผู้นำในการเจรจา เขาให้เราใช้คำว่า “สันติวิธี” เพราะฉะนั้นเรื่องของการเจรจาไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นสันติวิธี หากไปยึดติดก็ไม่ใช่สันติวิธีแล้ว เราจะใช้การเจรจาดังแต่ระดับหมู่บ้าน ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทมากตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล จนกระทั่งถึง

ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด แต่เดิมความขัดแย้งจะไม่พุ่งเข้าไปสู่รัฐบาลกลางเลย ทุกวันนี้พุ่งเข้าสู่ ตำรวจ ศาลคิดว่าตนเองจะได้สบายใจและสามารถแก้ไขปัญหาได้ แต่เกิดปัญหายุ่งยาก เสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาตามมาอีกเยอะแยะ ผมและผู้ใหญ่บ้านใช้ความเป็นผู้นำ ซึ่งในวิถีมุสลิม ชาวบ้านที่นี่จะให้ความเคารพ ยำเกรง และให้ความสำคัญกับผู้นำ ชาวบ้านจะเข้าหากำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นอันดับแรก

ผู้วิจัย : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน

นายมะรอนิง จาโก : กำนัน และผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นเสมือนกับผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน ยังเป็นที่เคารพนับถือและเป็นที่ปรึกษาแก่ลูกบ้านในเรื่องต่างๆ บทบาททางสังคม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นสถาบันที่สำคัญ เป็นปราการด่านแรกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นผู้นำของชุมชนในการระดมความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาพื้นที่ และยังทำหน้าที่ในการ ให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน จากประวัติศาสตร์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะของหัวหน้าหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน จึงเป็นกลไกหลักและตัวกลางสำคัญในการประสานความร่วมมือ ร่วมใจของคนในหมู่บ้านและตำบล ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนเป็นตัวกลางในการนำเสนอปัญหาจากชาวบ้านในพื้นที่ไปสู่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นเสาหลักของประชาชนในหมู่บ้าน โดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สามารถรับรู้ข่าวสาร การถ่ายทอดได้ดีกว่าหน่วยอื่น ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน และความร่วมมือของประชาชน สามารถนำมาซึ่งหมู่บ้าน ตำบลสันติสุขอย่างยั่งยืน ชาวบ้านดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงไม่สามารถสร้างอิทธิพลในพื้นที่ได้

ผู้วิจัย : ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

นายมะรอนิง จาโก : กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนในพื้นที่ได้รับการยกย่องคนในหมู่เป็นผู้นำ กำนันผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ก็รู้ว่าใครเป็นใครในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ก็เป็นเครือญาติกันตั้งแต่รุ่นพ่อยันมาถึงลูกถึงหลาน ใครไปทำอะไรที่ไหนมา ลักวัวลักควาย ลักขี้อย่าง รู้หมด? สามารถจับคนร้ายได้ภายในวันสองวันถ้าต้องการ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่าน (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ การแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งใน จังหวัดปัตตานี

นายมะรอนิง จาโก : การทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ที่มีอยู่ให้เห็นกัน บ่อยๆ เรื่องของการเมืองท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่กดดันการทำงานและความรู้สึกที่อยากมีส่วนร่วมให้ ค่อยๆหมดไป และอีกปัจจัยคือ ในเงามืดของเหตุการณ์ไม่สงบที่ผู้มีอิทธิพลเหล่านี้ซุกปักของกลุ่มผู้ ก่อเหตุรุนแรง ทำร้ายพี่น้องมุสลิมมาลาด้วยกันเองนั้น มีสิ่งที่ชาวบ้านหวาดกลัวที่สุดคือยาเสพติด ที่คืบเข้าหาตัวลูกหลานในบ้าน ในโรงเรียน ในชุมชน ขบวนการค้ายาเสพติดพึงประโยชน์ซ่อนตัว ในเงามืดของขบวนการก่อเหตุรุนแรงก็พึ่งรู้ได้เลยว่าคนมาลาผู้เป็นพ่อ แม่ ต้องมานั่งสูญเสียญาติ จากการศึกษาที่ต้องตกเป็นทาสของยาเสพติด สุดท้ายเข้าสู่วังวนของขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงแล้ว เมื่อไรละที่แผ่นดินปลายค้ำขวนผืนนี้จะสงบ สันติ เสียที

ผู้วิจัย : อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

นายมะรอนิง จาโก : การปฏิบัติงานภายในพื้นที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงอยู่ในสถานะของเจ้า พนักงานปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติภารกิจภายใต้ พ.ร.บ.ลักษณะการปกครองท้องที่ และ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำสั่งของหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นหลัก ลักษณะของภารกิจงานที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องรับผิดชอบนั้น เป็น 3 ภารกิจหลัก ๆ คือ ภารกิจในฐานะเจ้าพนักงานปกครอง ท้องที่ ภารกิจในฐานะผู้นำชุมชนในการให้บริการลูกบ้าน และภารกิจในด้านเป็นผู้สนับสนุนหน่วย ราชการและองค์กรอื่น ๆ

ผู้วิจัย : คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

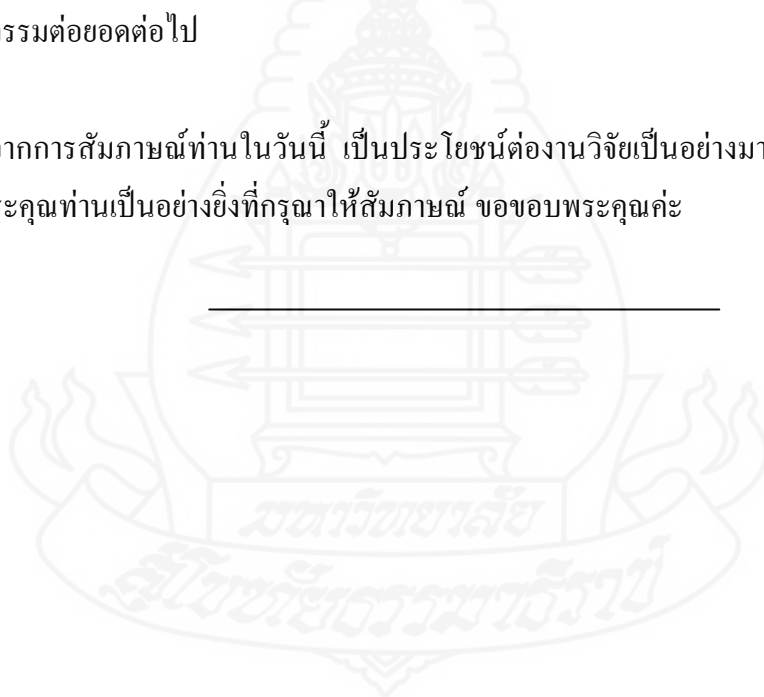
นายมะรอนิง จาโก : บุคคลที่จะเข้ามาทำงานตำแหน่งนี้ได้นอกจากจะต้องเป็น “คนในพื้นที่” ผู้มี ความรู้ความเข้าใจสภาพชุมชนของตนเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องมีความเสียสละ มีความพร้อมทาง เศรษฐกิจ ตลอดจนมีบุคลิกลักษณะเป็นที่ยอมรับ และที่สำคัญสามารถเป็นผู้นำกองกำลังภาค ประชาชนในพื้นที่รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ตำบลของตัวเองได้ อนาคตหวังว่าจะมีการ ถอนทหาร ตำรวจนอกพื้นที่ออกโดยเฉพาะทหารตำรวจนอกพื้นที่เองบพวกนี้ไปหนุนความ เข้มแข็งของ อบต. และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้มีบทบาทเพิ่มขึ้น ใช้ทหารตำรวจเป็นหน่วยเสริม ภายนอกแทนการเปลี่ยนหน่วยหลัก ต่อไปนี้ด่านตรวจเป็นบทบาทของท้องถิ่นเขารู้หมดใครเป็น ใคร ผมคิดว่าถ้าเราใช้คนท้องถิ่นน่าจะแก้ปัญหาก็ได้ง่ายกว่าตามปัญหาได้ดีกว่า ปัจจุบันเราใช้คน

นอกพื้นที่ไปแก้ปัญหาคนในพื้นที่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ คนนอกพื้นที่ไม่รู้ไม่เข้าใจคนในพื้นที่การแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติงานจึงเป็นเพียงการทำหน้าที่ ไม่ลงลึกถึงจิตใจและวิถีชีวิตคนในพื้นที่

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นอย่างไร

นายมะรอนิง จาโก : นำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งแน่นอน ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ในทางที่ดีและถูกต้องโดยที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและพวก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทน (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้) เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน (ยะมาอะฮ์) ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน ได้มีโอกาสนำความคิดที่มีอยู่ในตัวตนแสดงสู่สังคม ในการนำความสามัคคีกลับคืนมา สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้นำและชาวบ้านเกิดความรู้สึกมีพลังในการคิดค้นกิจกรรมต่อยอดต่อไป

ผู้วิจัย : จากการสัมภาษณ์ท่านในวันนี้ เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก ในโอกาสนี้ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของนายพันธุเกียรติ จ้างเจริญ
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอานาหารุ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554
ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอานาหารุ อำเภอเมืองปัตตานี

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ซึ่งท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับพื้นที่

ผู้วิจัย : สถานการณ์ความขัดแย้งสู่ความรุนแรง เกิดการสูญเสียอย่างต่อเนื่องท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง

นายพันธุเกียรติ จ้างเจริญ : ความขัดแย้งนำไปสู่ความรุนแรงทำให้ประชาชนขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและการขยายตัวลดลงมาก พ่อค้าไม่กล้าเข้าไปซื้อของในพื้นที่ ผู้คนไม่กล้าเข้าไปท่องเที่ยวเพราะกลัว จึงทำให้สูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยว ทรัพยากรถูกทำลาย รายได้ต่ำมากขึ้น ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างประชาชนชาวไทยพุทธกับมลายู ผู้ที่ร่วมมือกับรัฐ ผู้นำท้องถิ่นอยู่ในความหวาดกลัว หากให้ความร่วมมือกับรัฐ ซึ่งก็น่าเห็นใจอยู่ไม่น้อย แต่ที่จะยอมรับไม่ได้ คือการสร้างอิทธิพล และสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงโดยหวังผลประโยชน์ในการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ธุรกิจเถื่อน ผลผลิตทางการเกษตรรวมถึงการขยายที่ดินและยาเสพติด โดยผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้มีอำนาจ อิทธิพลล้นเหลือในพื้นที่ ทั้งยังสามารถควบคุมพื้นที่ของตนไม่ให้มีเหตุร้ายได้ แต่หากใครมาขวางทางการค้ายาเสพติด แจ้งข่าวสารให้รัฐ มักถูกฆ่าโดยโยนความผิดให้เป็นเรื่องของฝ่ายความมั่นคง และลักษณะข้อเท็จจริงของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นยังคงผูกพันกับอำนาจส่วนกลางมาก แล้วเป็นเพียงกลไกที่ประชาชนในระดับล่าง ยังไม่สามารถจะพัฒนาตัวเองไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในความหมายของประชาธิปไตย ฉะนั้นในการสนับสนุนหลักเกณฑ์การกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้าใจ ถือเป็นหลักเบื้องต้นของการพัฒนาประชาธิปไตย ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้ามากขึ้น

ผู้วิจัย : เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน จากการทำงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและท่านเป็นคนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก

นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ : บทบาทในการรวบรวมความเดือดร้อนแล้วนำเสนอต่อราชการ , การเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การดำรงสถานะเป็นผู้นำทางความคิดของชาวบ้าน และการเป็นผู้สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน การเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ตำบลร่วมกับชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) หรือเมื่อมีราษฎรเดือดร้อนก็รีบแจ้งให้กับทางราชการเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาบทบาทดังกล่าวของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านจึงยังคงความสำคัญและจำเป็นอยู่ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและชุมชน

ผู้วิจัย : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน

นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ : การสร้างโอกาสในการเกิดองค์กรภาคประชาชนในระดับหมู่บ้านมีมากขึ้น เช่น ประชาคมหมู่บ้าน กลุ่มผลประโยชน์ด้านอาชีพต่างๆ หรือ การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เกิดลักษณะการทำงานที่เรียกว่า “ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ” มากขึ้น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของผู้นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ สอดรับกับทรัพยากรในพื้นที่ด้วย

ผู้วิจัย : ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ : บทบาทของกำนันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ตำบล ได้เป็นอย่างดี โครงการลงไปทำความเข้าใจกับชาวบ้านให้ข้อมูล ข่าวสารของทางราชการให้ชาวบ้านทราบ โดยไม่ได้บิดเบือนความจริง ราษฎรหรือลูกบ้านให้การยอมรับตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านในการเป็นผู้นำ ดังนั้นอยู่กับตัวของผู้นำด้วยว่าสามารถประพฤติปฏิบัติตัวให้ชาวบ้านยอมรับได้อย่างไร

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่าน (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ การแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

นายพันธุเกียรติ จ่างเจริญ : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถใช้ภาวะผู้นำที่ตนเองมีอยู่ในการปกครองลูกบ้านอย่างเต็มที่ เนื่องจากกลัวว่าตนเองและครอบครัวจะตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างฝ่ายตรงข้ามสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย

ผู้วิจัย : อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

นายพันธุเกียรติ จ่างเจริญ : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่น และการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นไปตาม พ.ร.บ.ลักษณะการปกครองท้องถิ่น พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หากกรณีมีการพบเห็นโจรผู้ร้ายเข้ามาในพื้นที่ก็ให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งกำนัน กำนันก็แจ้งอำเภอ หรือกรณีพบการกระทำผิดซึ่งหน้าเกี่ยวกับการตีชิงวิ่งราวสามารถจับตัวผู้กระทำความผิดได้ก็ส่งให้อำเภอและส่งต่อไปยังตำรวจ ในแง่กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ร.บ. คุ้มครองสัตว์ป่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของ พ.ร.บ. นั้น ๆ รวมไปถึงในกรณีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย น้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก แผ่นดินไหว โคลนถล่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลให้การช่วยเหลือพี่น้องประชาชนที่ประสบภัยพิบัติทั้งหลาย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่จะร้องขอความร่วมมือจากส่วนราชการต่าง ๆ เหล่านี้คือ บทบาทหลัก ๆ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฉะนั้นจึงเน้นเรื่องของการปกครองบังคับบัญชา พี่น้องประชาชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เนื่องจากได้รับเลือกจากพี่น้องประชาชนจะรู้ผู้คนที่พื้นที่ที่ตนปกครองอยู่

ผู้วิจัย : คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

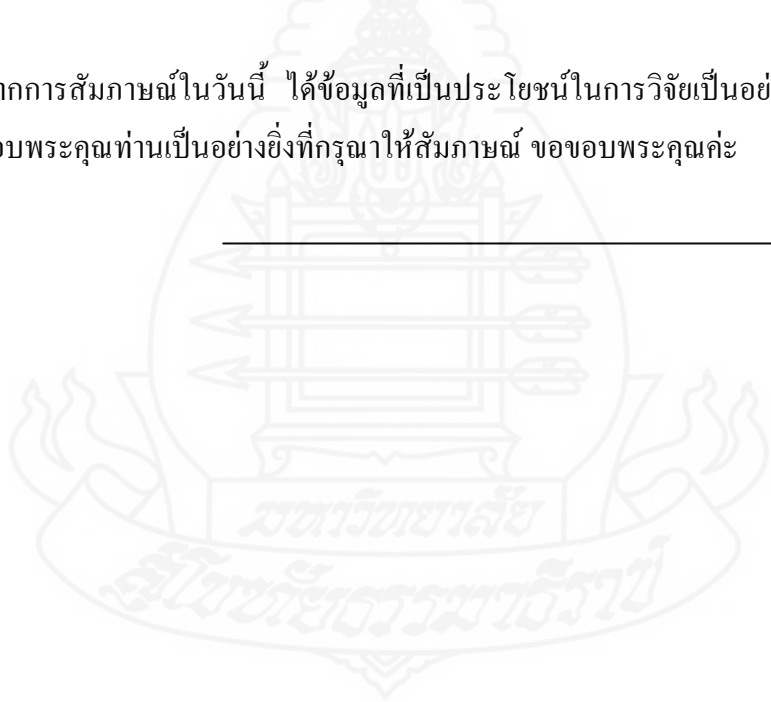
นายพันธุเกียรติ จ่างเจริญ : กำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นผู้นำในเรื่องของการรักษาความปลอดภัยประชาชนและการรักษาความมั่นคงโดยรวมเข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่น่าจะได้รับการส่งเสริมในการดูแลแก้ปัญหาที่มากกว่าที่ผ่านมา ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน หากผู้นำเหล่านี้ร่วมมือเป็นอย่างดีกับฝ่ายความมั่นคง พร้อมสนับสนุนอย่างจริงจังในการแก้ปัญหา ไม่เกรงกลัวการข่มขู่จากกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ใกล้ชิดชาวบ้านที่สุด ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่หมู่บ้านและตำบลนั้นคงเงียบสงบ ประชาชนนอนหลับอย่างมีความสุข

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นอย่างไร

นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ : บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะการทำตามหน้าที่ของรัฐบาล และเป็นผู้ประสานระหว่างภาครัฐและประชาชน ส่วนใหญ่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย แต่งานของชาวบ้านต้องอาศัยระยะเวลาและช่วงจังหวะที่เหมาะสมที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความประณีตเป็นสำคัญ จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมเชิงการพัฒนาได้ การให้อำนาจการตัดสินใจในหมู่บ้านชุมชน และการพัฒนาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) ได้เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม มีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด

ผู้วิจัย : จากการสัมภาษณ์ในวันนี้ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยเป็นอย่างมาก ในโอกาสนี้ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของนายอิรอน หะยีดาโอะ
ประชาชนทั่วไปตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554
ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ซึ่ง ท่านเป็นผู้ที่รับรู้ และสัมผัสในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับพื้นที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นอย่างดี

ผู้วิจัย : สถานการณ์ความขัดแย้งสู่ความรุนแรง เกิดการสูญเสียอย่างต่อเนื่องท่านมีความคิดเห็น เกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง

นายอิรอน หะยีดาโอะ : ต้องยอมรับว่าในทุกหมู่บ้านนั้น ประชาชนทุกคนต้องการความสุขสงบ และไม่ยอมให้มีผู้ที่ไม่หวังดีอยู่ในพื้นที่ของตัวเองอยู่แล้ว แต่ปัญหาในปัจจุบันก็คือไม่รู้ว่าเป็น ผู้ที่ก่อเหตุ ผู้ที่คอยยุยงชาวบ้าน คนในพื้นที่หนึ่งอาจไปก่อเหตุในพื้นที่หนึ่ง โดยที่คนในหมู่บ้านเอง ก็ไม่มีใครรู้ว่าใครเป็นผู้ก่อเหตุ ภาพรวมของปัญหาขณะนี้ที่เกิดขึ้นต้องยอมรับว่า ไม่มีใครรู้ว่าเป็น ฝีมือของใคร และทำเพื่ออะไร เพราะแตกต่างจากขบวนการในอดีตที่มีการประกาศตัวชัดเจน มีการ แสดงตัวรับผิดชอบต่อเหตุการณ์รุนแรงที่ก่อขึ้น มีการทำงานกันเป็นขบวนการ มีตัวบุคคลและ รายชื่อชัดเจน แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าคนในพื้นที่ก็ไม่มีใครเป็นใคร แต่การที่มีการส่งหน่วย กำลังมาอยู่ในพื้นที่ต่างๆ เพราะต้องการมากดดันผู้ก่อเหตุ ก็จะทำให้ชาวบ้านหวาดระแวง และจะ เข้าทางของกลุ่มผู้ไม่หวังดี ซึ่งจะใช้เป็น โอกาสยุยงสร้างความแตกแยกได้

ผู้วิจัย : เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหา อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก

นายอิรอน หะยีดาโอะ : เมื่อเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ระงับข้อ พิพาทเสมอ ถ้ามีเรื่องพิพาทชาวบ้านก็จะนึกถึงผู้ใหญ่บ้าน ผู้เต่า ผู้แก่ ก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งการ เป็นผู้ใหญ่บ้านก็มาจากการเลือกตั้งของลูกบ้าน จะนับหน้าถือตาและ ให้ความเคารพ เชื่อถือ ความ เกรงใจต่อผู้ใหญ่บ้าน ส่วนมากจะเป็น เรื่องที่ดิน ทะเลาะวิวาท วิวุ่นตีกัน แรงงาน เมื่อเกิดกรณี พิพาทลูกบ้านก็จะแจ้งมายังผู้ใหญ่บ้านและแกนนำชุมชน 3-4 คน ไปดูเหตุการณ์ หรือที่เกิดเหตุ เพื่อที่จะไประงับข้อพิพาทและไกล่เกลี่ยโดยส่วนมากจะพูดคุยไกล่เกลี่ยให้อารมณ์เย็นลง และ

หลังจากนั้นก็จะเรียกมาทีละฝ่ายเพื่อพูดโน้มน้าวจิตใจ โดยส่วนมากชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือ ให้ความเกรงใจแก่นำหมู่บ้านอยู่แล้ว ใช้เทคนิค ทำให้ชาวบ้านประนีประนอมกัน ผู้ใหญ่เรียกมาคุยทีละฝ่าย สอนทีละฝ่าย และถามแต่ละฝ่ายว่าจะยอมความกันไหม ถ้ายอมก็เรียกทั้ง สองฝ่ายมาปรับความเข้าใจกันและขอโทษกัน

ผู้วิจัย : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน

นายอิมรอน หะยีดาโอะ : การสร้างความรักสามัคคี ในการอยู่ร่วมกัน พี่น้องมุสลิม เป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจได้ใช้มัศยิดเป็นศูนย์กลางในสร้างความใกล้ชิด กับหลักศาสนาของตนเอง จัดให้มีกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ ในรูปของความภาคภูมิใจ ในวิถีชีวิตและด้านศรัทธา ของพื้นที่เป็นสำคัญประเพณีกิจกรรมทางศาสนาของไทยมุสลิม เช่น เทศกาลกวนอาซุรอ เมาลิด ช่วงถือศีลอด

ผู้วิจัย : ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถใช้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

นายอิมรอน หะยีดาโอะ : ดูแลรับผิดชอบเขตปกครองเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้ง อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบในพื้นที่ ความเป็นหูเป็นตาให้แก่ทางราชการ เมื่อทราบว่ามีกรก่อเหตุร้าย หรือกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าอาจจะมีกรก่อเหตุในหมู่บ้าน และปัจจุบันปัญหาขยายเสียดเป็นบ่อเกิดของปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทหน้าที่ในการป้องกันขยายเสียดเข้ามาระบาดในหมู่บ้านด้วยการสอดส่องและกำชับลูกบ้านให้ห่างไกลยาเสพติด

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่าน (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ การแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

นายอิมรอน หะยีดาโอะ : การแสดงบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่นลดน้อยลงเนื่องจากการร่วมกิจกรรมลดน้อยลงเพราะสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลหรือผู้นำของปกครองให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านน้อยหรือมองข้ามความสามารถอันทำให้เกิดความเลื่อมซาไม่ยอมมีส่วนร่วม และการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งจนเกษียณอายุ จะ

ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน นอกจากห่างเหินจากประชาชนแล้วก็จะสร้างอำนาจจนไม่มีผู้ใดจะต้องได้ และแน่นอนว่าส่วนหนึ่งจะกลายเป็นเจ้าพ่อไปเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ผู้วิจัย : อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

นายอิมรอน หะยีดาโอะ : กฎหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการดูแลราษฎรในหมู่บ้าน เป็นหัวหน้าของชาวบ้าน และมีหน้าที่รักษาความสงบควบคุม ดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องทำตามกฎระเบียบแบบแผนของทางราชการ รวมทั้งวางตนให้เป็นอย่างแก่ราษฎร เป็นผู้นำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร รวมทั้งทำการอบรมสั่งสอนหรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร เช่น ประกาศภาษีโรงเรือนและที่ดิน การรับราชการทหาร โครงการพัฒนา พนม.

ผู้วิจัย : คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานี

นายอิมรอน หะยีดาโอะ : ให้ความยุติธรรมแก่ราษฎรทุกระดับชั้น เมื่อมีการแจกจ่ายหรืออุดหนุนตามโครงการต่างๆ โดยแจกจ่ายให้ราษฎรอย่างทั่วถึง อย่าเห็นแต่พวกพ้องของตน กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้นำหลักค้ำในการพัฒนาทุกพื้นที่ โดยใช้กลุ่มพลังที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มศาสนา กลุ่มโต๊ะครู กลุ่มโรงเรียนปอเนาะต่างๆ เหล่านี้ที่มีในทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล จัดการรวมกลุ่มกันภายในหมู่บ้านแล้วสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถดูแลกันเองได้ ป้องกันผู้ที่จะมาขยงได้ โดยมีการสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เป็นกิจกรรมร่วมกัน ชุมชนก็จะเข้มแข็งและป้องกันปัญหาต่างๆ ได้ด้วย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านควรเป็นอย่างไร

นายอิมรอน หะยีดาโอะ : ปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ ให้โอนผ่อนปรับกับสถานการณ์ได้ตลอดเวลาเพื่อแก้ปัญหาตามสภาพพื้นที่แต่ละที่ ทำงานตามอำนาจหน้าที่ได้แต่ต้องให้มีการประเมินผลงานด้านการแก้ไขปัญหา พัฒนาความเป็นอยู่ ความปลอดภัยของราษฎรด้วย ต้องร่วมกันกับทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ ชรบ. และประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะได้กระตือรือร้นตลอดเวลา เพราะเกษียณอายุ 60 ปี ซึ่งผูกขาดตำแหน่งสำหรับคนที่ตั้งใจทำงานคนอื่น

ผู้วิจัย : จากการสัมภาษณ์ในวันนี้ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยเป็นอย่างมาก ในโอกาสนี้ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวบุศริน เถาว์ลัย
วัน เดือน ปีเกิด	1 พฤษภาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล
ประวัติการศึกษา	ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี พ.ศ. 2545
สถานที่ทำงาน	ที่ทำการปกครองอำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส
ตำแหน่ง	ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)

